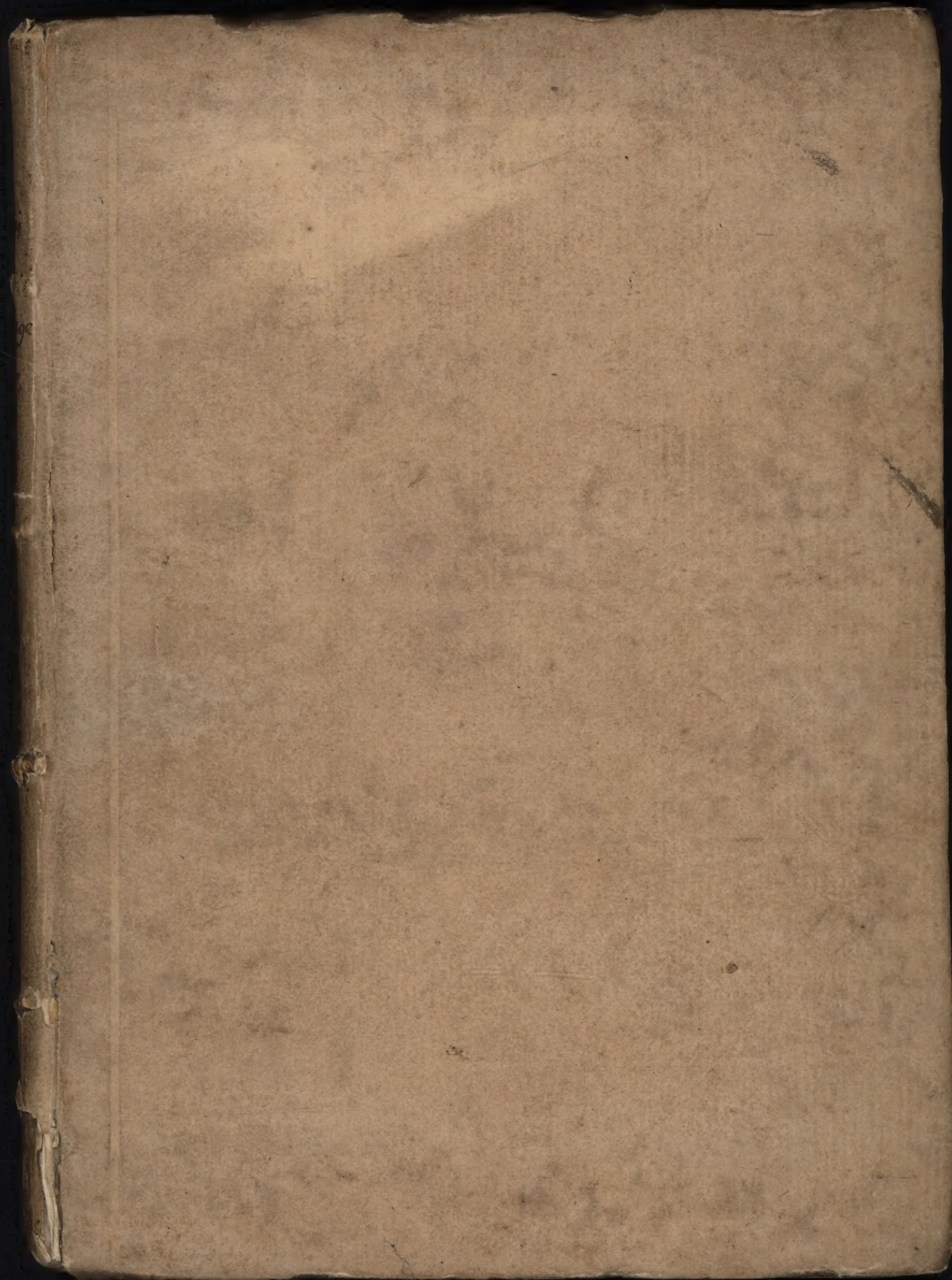

J. van der Hoeven
med. doct.
1865.

Dr. J. van der Hoeven
1900

MAR CAR PVS IA YHS

ISAGOGAE Breues/ plucidę ac uberrimę/ in Anatomiã humani corporis a cõmun i Medicorũ Academia usitatã/ a Carpo in Almo Bononiẽsi Gymnasio Ordinariã Chirurgię Docẽre/ ad suorũ Scholasticorũ pces in lucem datę.

I BEN

865

omni alio sibi pari uberius de ipsa Anatamia composui : in quo omnia in cõmuni sectione designata apparent : eiusq; beneficio omnis longę inquisitiõis labor aberit:Hocq; Alberte clarissime: ac sapiẽtissime princeps nũcupatim tibi dedicaui eorũ aductus exemplo:qui labores suos alicui deorũ cõsecrarunt:ut sub illorũ numine securius in manus hominũ peruenirent : idq; instantius egi:q tu unus inter reip.Christianę primores / nõ solũ bonorũ fortunę:Sed cuius uis Mineruę sis facile princeps. Naturalis.n. ac moralis Philosophia:& quę Deũ cõtemplatur: Theologia:& omnes deniq; scientię sunt tibi tanta amicitia/ac affinitate con/ iunctę:ut sapientis nomen apud omnes merito tibi uẽdicaueris. Et cum semper benignus fueris:sisq; Carporũ patrię meę/meiq; meritissimus Princeps/fortunas meas/ingeniũ / cogitationem/ mentem deniq; omnem/benignitati tuę debere non eram in scius/& eo maxime:q in ędibus tuis omniũ bonarũ disciplinarũ nido huiusce preciosissimę artis principia tuo sub fœlici auspi/ tio sumpserim. Suscipe igitur gloriosissime Princeps lęto animo: ac serena frõte hoc de Anatomia Enchiridion a fido/ac sincero mancipio tibi dicatũ:quãdo nõ minus Regium sit munera quã tulacũq; fuerint/hilari fronte suscipere : q̃ preciosissima elargiri. Oblationes siquidẽ lacteas a cretensi pastore Ioui datas gratissi mas fuisse constat:nec eorum munera aspernãtur/qui cũ Thus nõ habeant/mola salsa litant : tantũ.n.ex labore meo ętatis no/ strę medici tibi debebunt/quantum & uoluptatis:& utilitatis ex hoc libello suscipient/quo cum in hac materia alius breuior : & lucidior nõ fuerit:Celsitudini tuę ad decantãdas laudes semper obnoxii mecum dicent:deus tua uota secundet. Vale.

¶ ISAGOGAE Iacobi Carpi i Anatomiā humani corporis.

Illumina me dñe spiritu ueritatis & manifestabo opera manuum tuarum.

hOC Opus duas habet partes. Prima uniuersalis: Secūda particularia tractat: Prima norat secūdū aliquos hoc nomen Anatomia deriuari ab Ana: grçce/qđ latine significat: per. Sursū/ Re/ Aequale/ Rectū/ et tomos: quod diuisio/ seu sectio dicitur: quasi recta per partes/ uel circa partes diuisio. Prima pars operis.

¶ Sed uerius interp̄rando/ Ana incōpositione/ p̄ter alia/ significat per singulas partes iuestigationē quādā/ unde incōpositiōe huius uerbi temno quod est incido/ significat in singulas partes seco/ inuestigandi causa/ quę/ et quot sint: & quāq̄ ratio uideatur dici de omnibus/ quę partes habent/ usus tamen obtinuit/ ut de animalibus/ et maxime de hominibus dicatur. Quid sit anatomia & vnde dicatur.

¶ Est igitur Anatomia/ seu Anatome diuisio omnium corporis aialis partiū/ inuestigādi causa: earū substantiā: quātitatē/ numerū/ figurā/ sitū/ et colligantiā/ & hęc in mortuis/ quibus pōt addi cōplexio innata. Et ideo dicebat Gal. in libro de ꝯstitutiōe artis medicatiuę: puto necessariū esse nobis/ cū hāc cōstituimus artē: nō solū cognoscere particulas & illaꝝ cōpositionē: sed etiā opationes eaꝝ: & in hoc differūt medici ab ędificatoribus. Illi. n. domorū particulas solas et cōpositionē sciunt: nulla tamen earum operat̄ eo quia nō est animal: a medicis aūt mēbroꝝ hominis: in quātū est animal: opationes sunt querendę: et quia uere in uiuo homine et nō mortuo opationes/ cōplexiones innate ac influentes/ et passiones sunt. Ideo hęc tria in eis ultra p̄dicta inuestigantur. Sūt igitur in reali anatomia oia p̄dicta nouem cōsideranda.

¶ Sed quia a toto tanq̄ a notiori est incipiendum. Primo situato aliquo cadauere supino in loco icisioni ac ostensioni apto. Prius loto et a pilis raso: et a sordibus optime mūdato/ a capite usq̄ ad pedes. Sciendū est corpus diuidi. In quatuor partes. s. in tres uentres notabiles/ et i extrema. s. manus et pedes cū aliis quibusdā. Diuisio corporis.

¶ Prima ps ē testa/ caput dicta/ eo qa ibi sensus initiū capiūt: in quo mēbra aialia ꝯtinēt̄. hęc ps cōiter sup̄mus uēter appellat̄. Prima pars.

Secūda ps. ¶ Secunda pars est concauitas intra costas & ossa eis annexa/in qua principaliter spiritalia/seu uitalia/& aliqua alia mēbra sunt. Et hęc pectus et etiam cassus:& uenter medius dicitur.

Tertia pars. ¶ Tertia pars est concauitas: quę est intra abdomen & partem dorsi infra septumtrāsuersum alias diafragma descēdendo ante usq̧ ad pectinē:& retro usq̧ ad anum/inqua mēbra nutritiua/& etiā generatiua ꝑ parte cōtinētur:& hęc uēter iferior nūcupaẗ.

Quarta pars ¶ Quarta pars est totū corporis residuū: uti collum/manus/& pedes/ac illis seruientia. Hęc pro prima parte.

¶ De Anatomia uentris inferioris.

Secūda pars operis. u Isa parte uniuersali ad particularē deuenio. īqua opator incipere debet sectionē a uentre iferiori:inquo sunt multa mēbra prius anatomizanda & abiiciēda: ne corporis reliquū sua putredine & prauo odore (si postponātur) ipediāt.

¶ Dicamus igitur istum uentrem iuxta prędictas nouem conditiones considerari debere: Et primo circa substantiā:quę est diuersa tam secundum partes continentes q̄ contentas. Substātia partium cōtentarum loco suo apparebit: Cōtinentiū substantia in parte anteriori et laterali pānicularis et musculosā est:ut constrictioni et dilatationi apta sit propter impregnationem et cibaria et alia iis similia. est etiam uenosa ac Arteriosa.

¶ In istis partibus est etiam in corpore pingui notabilis pinguedo:In demacrato uero est pauca: et interdum nulla:et pinguedo nō est proprie membrum:sed est aduenlens et recedens tāq̄ superfluitas/utilis tamen. Piguedo nō est mēbrū.

¶ Posterior uero substantia huius uētris est carnosa/musculosa: ossosa:ac etiam parū mēbranosa:pariter uenosa & Arteriosa.

¶ Quātitas eius et figura patent:situs et locus suus est sub uentre uitaliū mēbrorū septotrāsuerso mediāte: Incipiēdo a furcula pectoris inferiori et a confinibus septitransuersi ab utroq̧ latere quinq̧ costarū inferiorū trāsit usq̧ ad partem/in qua corpus bipartitur a magnis pedibus/quibus alligatur. Sua etiā colligantia est cū cerebro mediātibus neruis:& cum corde mediatibus Arteriis:et cum uentre medio per musculos aliquos. De colligātia ipsius cum hepate et mēbris generationis omnibus notū est.

¶ Numero est unus uenter: Numerus tamen partium eius est diuersus:quia aliquę partes sunt contēte/aliquę cōtinētes. Cōten/

tę ſunt Iecur cum ſua parua cyſti cõtinẽte bilem:et Lien:et Ventriculus a multis ſtomachus dictus:licet male:et ſex inteſtina cũ uenis per ea diſperſis:et Renes cũ ſuis emulgentibus:et Veſica cum poris uritidibus/qui dicũtur emũctoria renũ/et Menſenteteon cum ſuis glãdulis:et Vena portę:et Vena chilis cum Arteria Aorta deſcẽdentes:& Venę ac Arterię Vmbilicales: & Vaſa ſeminaria cum Didimis et Teſtibus:et Matrix in fęmina:et licet Didimi et Teſtes cum ſuo ſcroto ſeu oſcheo ſint exteriores:ponuntur tamen in iſto uentre quia alligantur ei imediate.

Membra côtẽta in vẽtre inferiori.

¶ Partium uero continentiũ:Alię ſunt cõmunes:alię proprię : & alię magis proprię/cõmunes ſunt omnes illę partes / quę iſtum uentrem circũdant.ſ.anteriores:laterales:et poſteriores: anteriores et laterales latine dicũtur Sumen/antiqtus uero Abdomen: gręce Epigaſtrion et ab aliqbus Hetron : et arabice Mirach/poſteriores dicuntur Imum dorſi.

Partes continentes. Sumen. Abdomen. Epigaſtrion. Hetron. Mirach.

¶ Partes uero proprie : alię ſunt ante/alię a lateribus/alię poſterius/quę ſunt ante a recẽtioribus medicis cõiter ponũtur qnq;.

¶ Prima a ſuperiori incipiens/quę eſt in medio corporis circa furculam inferiorem pectoris:dicitur gladialis & ſcutalis chartilago: & etiam pomum granatum/hęc tamen pars eſt cõmunis uentri medio et inferiori paruum occupans locum .

Gladialis. Scutalis cartilago pomũ granatum.

¶ Secunda ſub iſta imediate eſt pars dicta ſtomachalis:quia ſtomachus.i.uentriculus eſt in iſta regione cum ſua parte anteriori: & hęc pars ſe extendit fere uſq; ad Vmbilicum.

Stomachalis.

¶ Tertia eſt pars umbilicalis dicta:et eſt ea pars/in qua eſt Vmbilicus clauſus in medio abdominis/iam fruſtratus in nato a ſuo principali opere.

Umbilicalis.

¶ Quarta pars eſt dicta a Mundino ſumen : quia eſt pars eminentior ipſius ſuminis/& ibi ſumitur pars pro toto:hęc regio eſt ab Vmbilico uſq; ad pectinem.

Sumen.

¶ Quinta eſt pars pecten dicta/intra quã eſt os pubis ſeu pectinis.In iſta regione intra uentrem incipit collũ Veſicę in utroq; ſexu:& matricis in fœmina.

Pecten os pubis.

¶ Partes laterales proprie ab utroq; latere ęqualiter diuiſę Cõmuniter a medicis ſunt poſitę duę.ſ.ſupior & iferior:ſupior dicit̃ hypocũdriũ/iferior dicit̃ iliũ uel flancus:Ilia ẽt dicunt̃ lagona & cenona:In hypocũdrio dextro ẽ Iecur ſiue hepar:Lien uero ẽ in

Hypocũdriũ. Ilium. Flancus. Lagona. Cenona.

finistro.illoꝝ pars supior incipit a supremo ossium ancharũ & finitur uersus inferius in extremo huius uentris/ipsoꝝ insima pars dicitur inguen et bubo.hypocũdria uero incipiunt ab extremis costarũ mẽdosaꝝ/et inferius terminãtur ad ilia:inter ilia et hypocũdria apparet certa cauitas/quãdo homo ad anteriora flectit: quę ab aliquibus uocatur colago/et ab aliquibus itrum.

Ingũe bubo. Colago itrũ.

¶ Partes posteriores proprie dictę/alię sunt in medio alię a lateribus/quę sunt i medio dicũtur spina iferior et filũ iferius dorsi.

Spina iferior. Filũ dorsi.

¶ Laterales alię superiores et alię inferiores/superiores dicuntur regiones lumbares et renales: inferiores dicuntur partes supra clunes seu nates.

Lumbaris regio Renalis Clunes nates.

¶ Partes uero magis proprie nominatę/alię etiam sunt anteriores/alię laterales/et alię posteriores. Anteriores et laterales coincidunt/& sunt cutis primo occurrens/sub qua est pinguedo et octo musculi/quorũ quatuor sunt obliqui/et duo longi et duo lati/oẽs dilatati et uniti ad instar pãniculi: qui potest uocari imo ab Aui.uocatur pãniculus carnosus: nec ibi est alter pãniculus carnosus:ut putant moderni.

Pãniculus carnosus.

¶ Sub musculis est membrana subtilis et dura.gręce peritoneon alias peritonion dicta:& arabice Siphac.hęc omnia componunt abdomen/siue mirach.

Peritoneon. Siphac.

¶ Posteriores uero partes etiam magis proprie dictę/sunt cutis: interdũ aliqua pinguedo/Caro musculosa ab utroq; latere sphõdiloꝝ.s.ante et retro lũbaris ab aliquibus uocata:& caro nõ musculosa simplex replẽs huius partis loca uacua:& sphondili renũ siue alkatim/et tria ossa ossis sacri/siue tres sphõdili arabice alhouius dicti:et tres sphondili alhosos siue caudę/et suę chartilagines/cũ suis pãniculis/et neruis/uenis et arteriis:et pãniculo peritonio:istarum partium anatomia dicetur loco suo: Nũc autẽ ad anatomiã abdominis me conuerto: & primo de cute.

Caro lũbaris. Alkatim. Tria ossa ossis sacri. Alhouius. Alhosos os Caude.

¶ De cute Ventris inferioris et de Vmbilico.

Onsiderabis primo locũ umbilici qui dicitur radix hominis:qui habet extra corpus uersus matricem duas uenas et sepissime unam:et duas arterias putamine cuticulari obductas: qui in nouiter natis ligatur et secatur prope abdomen et per se cõsolidatur et clauditur:eius pars media sic consolidata Acrophalũ dicitur: et quia corugata est dicitur Vetula: et

Umbilicus. Radix hois. Acrophalum Vetula.

grece Grea:pdictis cõsideratis seca cutem secundum crucem in longũ et latũ in toto abdomine:et excoria ipsam seruãdo umbilicũ illesum:quẽ sepissime uidebis ingredi uentrẽ cũ una uena notabili et duabus arteriis:quę in natis sunt frustratę a ꝓprio ope. Grea. Locus umbilici.

¶ Vena est ascẽdens penetrans incõcauo hepatis ĩ uena portę.

¶ Arterię descendunt per partẽ interiorem abdominis fere usq; ad pectinẽ:et trãseũt ad dorsum a lateribus uesicę/et implãtãtur una a dextris alia a sinistris in arteriã aortam circa os sacrũ infra Renes bifurcatã.iste arterie aortę uocãtur sempiternę. Arterie sempiterne.

¶ Ex istis uasis meat sanguis et spiritus ad Iecur et ad Cor ĩfantis in utero matris/istũ umbilicũ melius uidebis post anatomiam abdominis/quem cũ diligentia seruabis cutẽ considerando:quę duplex est:prima est exterior:quę est mẽbrorũ grossa superfluitas:ideo renascitur:secunda est interior neruea nõ renascẽs/sub qua uel in qua circa latera in quolibet sexu sunt duę uenę:una a dextris alia a sinistris cũ difficultate ĩ nato uisibiles: sed ĩ fœtibus triũ mẽsiũ uel circa optime apparẽt:quę ascẽdunt usq; ad mamillas:quas cõserua pro anatomia mamillarũ maxime ĩ fęmina. Uene ad mamillas tẽdẽtes

¶ In tota tñ cute corporis sunt ꝑtenues uenę in fibras dispersę: et adeo tenues et angustę/ut per eas penetrare sanguis nõ possit aliud ue q̃ exilis humor/q sudor et sanguinis serositas appellať. Fibrae. Sudor. Sãguinis serositas.

¶ De pinguedine.

P Ost cutim est semp aliqua pinguedo maxime ĩ corpore nõ resoluto ab ęgritudine/maior in uno q̃ in alio/quam remoue/ut melius uideantur mẽbra sub ea cõtenta. Pinguedo.

¶ De Musculis uentris inferioris.

P Ost pinguedinẽ sunt uidendi octo musculi abdominis: quorũ primo occurrũt quatuor obliqui nominati/Eorũ duo locãtur a dextris/et duo a sinistris:qui cum suis cordis tegunt a summo ad Imum totum istum uentrem anterius et superequitant omnes alios:In quolibet enim latere uentris et ante in medio abdominis unus ipsorũ est descendens:et unus ascẽdens descendentes sunt supra ascendentes:quos optime uidebis duce docta manu. Octo musculi Abdominis.

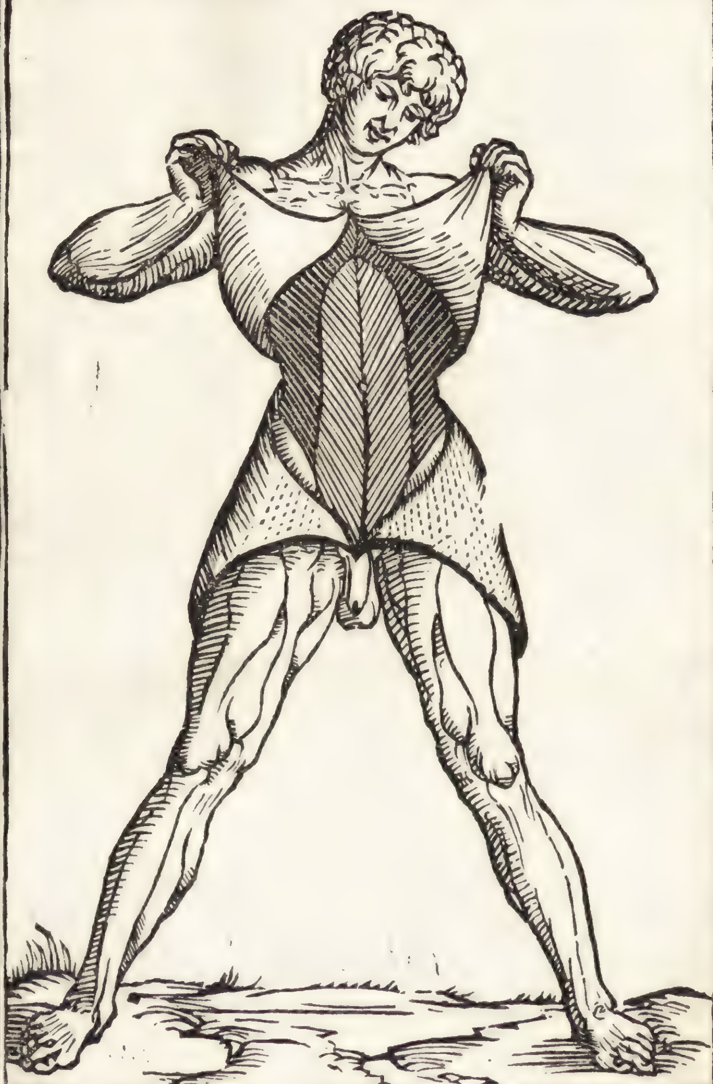
¶ Primo seperabis caute descendentes ab ascendentibus/et reperies in quolibet latere uẽtris eos inuicem incruciari/una Crux est a dextris/alia a sinistris/eorũ pars carnea se se inuicem incru/

ciat ſicut neruea/ſeu cordoſa etiam ſe inuicem incruciat.ſui uilli tendunt ſemper oblique a lateribus uerſus medium uentris/ita φ cordę iſtoꝝ muſculorū dextri lateris tēdunt ad ſiniſtram par/tem eiuſdem lateris dextri:et cōtrario modo tendunt cordę muſculorum ſiniſtri lateris.i.in quolibet latere ſuę propię cordę ſe/ſe inuicem incruciant.

¶ Et muſculi obliqui incipiunt facere cordā cum obuiant mu/ſculis longis/et cordę muſculorū dextri lateris & etiā ſiniſtri/ terminantur ubi muſculi longi ſunt cōtigui:qui locus eſt in medio uentris per lineam rectam/a pomo granato uſq; ad pectinem.

¶ Deſcendentes trahunt ortum a pectore/aſcendētes uero a re/gione ſuprema et anteriori oſſiū ancharū/ipſorū cordę ſunt bi/tunicales:latę ualde/de difficili ſeperabiles/ortę a pāniculis tegē tibus eos: et auillis nerueis per eos diſperſis.

¶ Duę tunicę cordarū muſculorū deſcendentiū in quolibet la/tere & una tunica cordarū muſculorū aſcendētium/ſupra tegūt muſculum longum ſui lateris:a ſummo ad imū:Vna etiam tunica muſculorū obliquorū tegit ſeu inuoluit muſculū longum ſui lateris uerſus inferius.ſ.uerſus cordam muſculi lati:quia muſculi longi carent proprio pāniculo eos tegente ut ſenſus demōſtrat: et prędictos muſculos obliquos optime uidere potes in tribus imediate ſequentibus figuris : Omnes tamen eorum cordas in ſecādo diligenter uide:quas non moueas integre/niſi ſupra muſculos longos exiſtentes:quę autem ſunt ſub muſculis longis ſeruande ſunt uſq; quo Anatomizaſti eos.

¶ In hāc fi/gura hēs du/os musculos obliquos dscē/dētes/vnū a dextris aliū a sinistris: qui sūt supra oēs musculos: Eorum pars carnea apparet a lateribus & i medio vētris. Supra mu/sculos lōgos sunt corū cordae .s. vna a dextris: alia a sinistris: pelli/culares & la/tae: q terminā/tur in linea: q est i medio vē/tris: vt vides: & cordae istae sunt duarum pelliculaṛū .s. secundū sub: & supra.

¶ In hac figura hēs duos musculos obliquos ascēdētes: q se icruciāt cū duob⁹ descēdētib⁹ in alia figura positi: qui qdē descendētes sunt supra istos ascēdētes: ⁊ totus vnus ex pdictis musculis descēdentibus supra positi i alia figura cum corda sua supequitat obliq̄ musculū vnū ex istis ascēdētib⁹ obliq: ⁊ faciūt simul figurā .x. litterē graece: ⁊ istoꝝ musculorū ēt pars carnea ē a lateribus: Corde ꝟo eoꝝ sunt i medio ventris: q̄ sunt ēt duarū pellicularū: ⁊ hñt vnā pelliculā tm̄ supeqtantē musculos lōgos: alia vero pellicula ē ifra musculos lōgos: q̄ adheret cordis latitudinaliū musculoꝝ: ⁊ istae cordae ēt terminanť i linea: q̄ ē imedio vētris: vt vides.

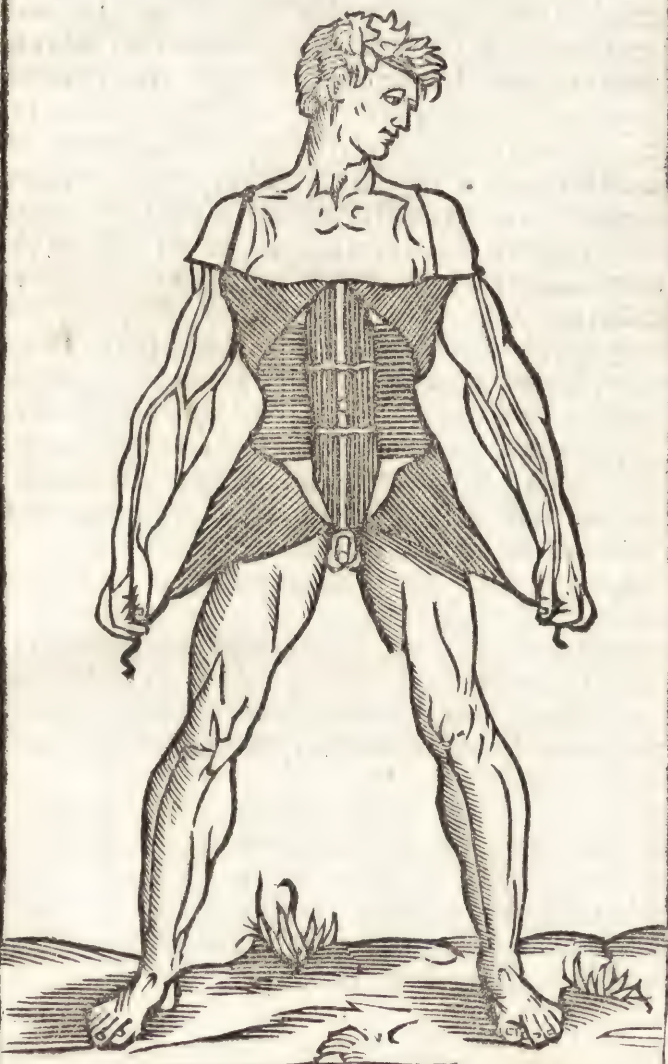

¶ In hac fi-
gura vides
q̃liter eleuatis
musculis lon-
gis sub eis est
vna pellicula:
quae est ꝺ cor
da musculorum
obliquorum: que
habet villos
obliquos: ⁊ ē
vna sub quoli
bet musculo
lõgo: vt vides
in hac figura:
⁊ musculi lon
gi sunt illi qui
pendent inter
coxas: vt ap-
pareãt eleuati
a loco suo na
turali ⁊ pos-
sint videri cor
dae praedicto
rũ musculorũ
obliquorum
ascendentiũ.

De Musculis longis.

Vsculi longi seu recti sunt duo/in medio abdominis sub m et supra cordas antedictas locati/a furcula inferiori pe/ctoris tendentes cum suis uillis per longum uentris usq; ad os pectinis:et ideo dicũtur longi:isti sunt sibi contigui: occu/pates partem anteriorem uentris per latum/in quantitate latitudinis in totum octo digitorum uel circa. Isti musculi non habent proprium pãniculum sicut alii:habent tamen cordas breues terminatas in pectine:et nõ habent alias cordas. Sua substantia carnea est:et diuisa in latum magis uersus cutem/q̃ uersus siphac p duo intermedia neruea seu ligamentalia: quorũ unum est supra regionem umbilicalem:aliud infra:taliter quod quilibet muscu/lus uidetur diuisus in tres partes carneas notabiliter distinctas: ut potes uidere in figura sequente. & ista intermedia supra dicta a natura sunt ordinata/quia quãto uilli musculorũ sunt breuio/res/tanto facilius et melius seruiunt uoluntariis motibus.

Nota.

¶ In hac figura vides duos musculos longos denudatos a cordis musculorum obliquorum/qui musculi longi sunt supra cordas musculorum lattitudinalium/ et quilibet musculus habet duas divisiones nerveas seu ligamentales in se per latum tendentes.s. unam supra umbilicum: et aliam infra/ut vides: et ita quilibet musculus longus videtur divisus in tres partes seu in tres musculos: et hoc fecit natura:quia quanto villi musculorum sunt breviores:tanto melius et facilius contrahuntur.

De Musculis latis.

Hiis prędictis: musculos tam obliquos q̄ rectos abiiciasque ut melius uideas latos: qui sunt sub longis cum suis cordis mediante una ex tunicis cordarũ musculorũ obliquorum ascendentium/quam uide cum diligentia postq̄ remoti sunt musculi longi: quę tunica est subtilis ualde: alligata notabiliter cordis musculorũ latitudinaliũ/qui musculi lati habēt suam partem carneam sub parte carnea obliquorũ: et isti dicũtur lati quia positio suorũ uillorũ est per latum uẽtris/et isti sunt magis supra regionem umbilicalem q̄ infra: quia a superioribus ad inferiora est sua principalis operatio: quę est expulsiuā intestinorum iuuare/eorũ pars carnea est dorsum uersus: Terminãtur in cordas in illa ragione ubi est situs longitudinaliũ: et dexter obuiat sinistro mediãte sua corda/ipsorũ pars carnea est sub carne obliquorũ: et corde suę sunt imediate sub cordis obliquorũ ascendẽtiũ prędictorũ/istę cordę sunt etiam multũ latę/et etiã bitunicales/durę/inuicem cõpactę/pãniculo peritonio seu siphac alligatę/et suę cordę incruciãt se cũ musculis lõgis ad angulos rectos.

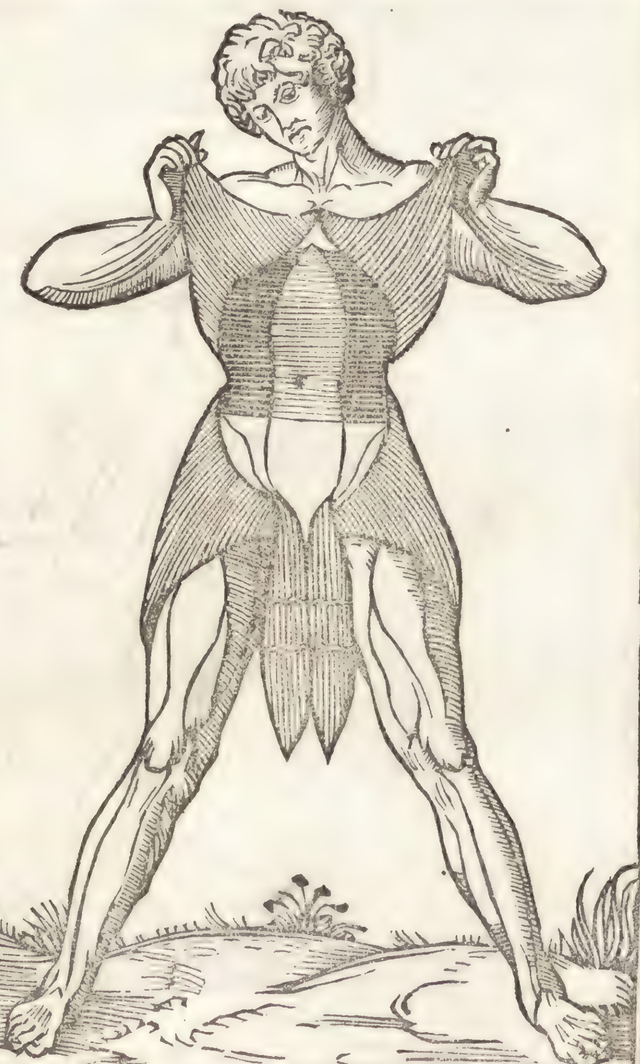
Ex prędictis apparuit situs musculorũ uentris inferioris. Sua substantia/sua quãtitas/sua figura: est cõspicabilis: Numero sunt octo: quatuor obliqui: duo longi/duo lati/colligantia est ostẽsa. Firmissime.n.inuicem sunt cõcatenati: & taliter sunt uniti q᷑ iudicantur unus pãniculus qui dicitur carnosus: Complexio eorũ in uiuo patet ex sua substantia.

Pãniculus carnosus.

Iuuamenta eorũ sunt calefacere intestina/et manutenere uniuersa omnia mẽbra nutritiõis: et iuuare retentiuã: expulsiuã tamen principaliter: iuuant et interdum membra anhelitus: maxime in flamine cum ictu: et in uiolenta expiratione: passiones omnium modorum possunt pati.

Flãmen cum ictu. Uiolenta expiratio.

Prędictos musculos uidebis in prima figura subsequente/et in secunda figura uidebis situm/locum et etiam figuram octo musculorum abdominis: seu epigastrii: alias mirach: qui tamen melius hos musculos et multa alia perscrutari intendit/ad nostra super Mundino cõmentaria Recursum habeat/de quorum labore post mortem me Amabit inuidia.

¶ Habes in hac figura duos musculos latos/ supra quos erãt musculi longi & obliqui/ qui nũc sunt eleuati ab eis/ vt vides/ & istorũ musculorũ latitudinalium pars carnea est a lateribus / pars vero eorũ neruea .s. cordae eorũ sunt i medio ventris/ & sũt ex duabus pelliculis compositae.s. secũdum sub & supra/ & sunt alligatae cũ pãniculo siphac: & isti musculi sunt magis in superiori parte huius ventris q̃ȝ in inferiori: vt uides/ vt melius expellant inferius quod in intestinis est.

¶ In hac figura sunt tres species musculorum .s. obliqui longi & lati: & habes in dextra parte duos musculos / qui non sunt tegentes totam partem dextram / sicut faciunt naturaliter / & vt mõstratu͛ est in prima & secunda figura: & sic in hoc loco facti sunt: vt melius videatur eorum incruciatio: in sinistra vero parte habes vnum musculum longum: & vnum latũ: cuius lati tantum apparet pars carnea: corda vero ipsius musculi lati est sub musculo longo praedicto.

¶ De Peritoneo seu Siphac.

Istis predictis eleua cũ cautela cordas musculorũ latorũ
a ab una mẽbrana sibi ãnexa uersus ĩtestina: quę est subti
lis et dura: Peritoneon et Siphac noĩata: ista ambit totã Peritoneon
uacuitatẽ uentris inferioris circũquaq;: Rotũda est/ nõ perfecte Siphac.
tamen. Sua substãtia est Neruea dura: sua figura dicta est.

¶ Ab isto pãniculo oriũtur duę bursę uel sacci didimi uocati: in
quibus sunt duo testes. intra scortũ locati: quę sunt partes ipsius
scorti: sua quãtitas est quanta est uacuitas uentris inferioris: situs
patet/ numero est unus pãniculus solus: colligantia sua est cum
musculis latis et cum omnibus membris cõtentis in isto uentre:
et omnia membra huius uentris habent pãniculum proprium
ea inuoluentem: ortum ab isto peritoneo.

¶ Colligatur etiã secũdũ Auic. cũ pleura/ colligat etiã septotrã
suerso et testibus: sua cõplexio est illa: quę est aliorũ pãniculorũ.

¶ Iuuamẽta sua sunt ligare dorso mẽbra nutritionis & generatio
nis: & calefacere ĩtestina: & ea seruare a Ruptura: & ea habet ma
nutenere ab exitu extra uentrẽ: Iuuat ẽt simul cũ septotrãsuerso
expulsionẽ cõtentorũ in uentriculo: & in intestinis: & in matrice.

¶ Passiones omniũ modorũ patitur/ sua propria passio est Cre/ Crepatura
patura & Mollificatio. Curã omniũ uide alibi: quia in demõstra Mollifica
tione anatomie nõ cõuenit ponere curã asclitis: neq; curã uulne tio.
rũ abdominis/ nec intestinorũ/ nec modũ castrãdi/ nec extrahẽ/
di lapidẽ/ sicut fecit Mũdinus/ nec etiã alterius egritudinis. Nos
tñ dicemus aliqd de flebotomia uenarũ Guidez: & forte aliqua
alia singularia. Medicis necessaria de qb⁹ raro scribũt authores.

¶ De Omento siue Zirbo.

Redicta mẽbra abiicienda sunt: ut melius uideatur resi
p duũ mẽbrorũ: & primo occurrit Zirbus seu Omẽtum: Zirbus.
Rete a uulgaribus dictũ/ qđ ẽ mẽbrũ cõpositũ duabus Omentũ.
pelliculis nerueis subtilissimis: cũ multa pinguedine sibi annexa. Rete.

¶ Habet hoc mẽbrum plures uenas pulsantes & quietas/ mani/
festiores tamen in macro corpore q̃ in pingui: Sui pãniculi seu
pãniculus sunt discontinui per totum: nisi circa circũferentiam
eius/ habet formã marsupii seu sacci. Est enim inter ipsas pellicu
las maxima concauitas.

¶ Sua substantia est dicta: Colligantia est cũ Siphac/ cũ Colon &

eum Splene. Suus situs est ante uersus : supra intestina extensus a uētriculo usq; ad inguina. Sua magnitudo est cōspicabilis: Numero est unum mēbrū solum. Sua figura est tacta: Sua cōplexio est cōplexio partiū eum cōponentiū: Sua iuuamēta sunt iuuare digestiuam et remollire feces. Passiōes omniū modorum potest pati : Causat ramicem in scroto: In umbilico et in inguinibus: et alibi in sumine: si rumpatur uel mollificetur peritonion.

¶ De Intestinis.

Cā reuolutionis itestinorū.

Leua Zirbū et uidebis intestina quę sunt cōtinua, a uētriculo ad Anum: uoluta et reuoluta : ut lōgo tempore retineant cibū gratia boni finis, et numero sunt sex.

Rectū intestinum. ¶ P° ab iferiori ascēdēdo: ē Rectū: lōgitudine palmi uel circa.

Colon. ¶ Secūdo est Colon: quod ascendit per partem sinistram usq; ad regionem Renis et lienis, deinde transit a sinistro in dextrum: super equitādo stomachum : & in dextro unitur intestino sacco: circa supremā partem ossis Anchę locato.

Saccus. Caecus. ¶ Hoc intestinū saccus et Cęcus dictus, est tertiū in ordine numerandum: Et ista tria dicūtur grossę substantię. Carnosa enim sunt: et possunt consolidari si soluantur.

Ileon. Ieiunum. Duodenū. Lactes. ¶ Quarto est intestinū longum: Ileon et Reuolutum seu inuolutum dictum: quia reuoluitur unde quaq; per uentrem. Quinto est Ieiunū: Sexto Duodenū: Et ista tria sunt subtilia: ab aliquibus lactes dicta: quorū solutio non consolidatur, si est notabilis: Subtilia sunt superiora per colligantiam, et Grossa sunt inferiora, omnia habent duas tunicas et pāniculum cōmunem ortum a peritonio, supertegentem et alligantem ipsa dorso.

¶ Interiori eoꝝ parti Pituita alias Phlegma adhęret : ut resistat corrosioni & lubricet feces, in eis secūdū aliquos sunt uilli omniū modorū: plures tamen lati: Sua complexio est frigida et sicca: et Gracilia sunt frigidiora Grossis : quia substantia sua est Neruea: in Grossis est aliqua caro: Sua figura apparet: Suus situs particularis apparuit et apparebit ex dicendis : Iuuamenta sunt nota: Passiones omnium modorum patiuntur.

Meseraice lactes. Sāguificatio incipit in meseraicis. ¶ Ad particularem anatomiā intestinorū uidendā. Primo uide cū diligētia: Sitū eorū: et anteq̄ ea separes a mesenterio, cōsidera eoꝝ Venas meseraice et lactes ab aliquibus dicte: q̄ portāt chilū ad portā uenā, in quaꝝ ramis minimis incipit sanguificatio duce

Iecinore. Nota etiã Situm Venę Portę: quę est extra concauum Iecinoris tendens uersus intestina: & uersus stomachum: Omentum & Lienem cum octo ramis, quos omnes uide cum diligentia, si potes anteq̃ intestina abiiciantur. Vena portae Octo rami vene portae.

¶ De intestino Recto.

l Stis expeditis. primo uidẽdũ est Rectum seu lõganon: quod est fece mundandũ: ipsam manibus exprimẽdo in Colon: & suum extremũ uersus Colon est in duobus locis ligandum: & inter ligaturas secandum. Sua enim positio est ab Ano ad superiora per Ventrem ascẽdes circa palmũ, paucas habẽs Venas meseraicas, quia suum cõtentũ parũ nutrit, terminatur circa Ilium sinistrum: ubi incipit Colon: Recto unitum. Rectum Longanon.

¶ De Colo intestino.

n Otabis Colon esse situm in sinistro: & circa Renem sinistrum ascendit, & ibi est strictus: ut cedat locũ Spleni quem cooperit & cui alligatur, tendit ab hinc ad dextrũ latus & superequitat Ventriculũ & ei alligatur: hinc fit syncopis secessus tempore: hinc suus dolor crescit sumpto cibo, sed dolor Renalis crescit in secũda digestione, alligatur Omento: a quo & etiã a uẽtriculo humectatur, tegitur penula Iecinoris, in qua est Cystis bilis, ideo subnigrũ est & amarũ, est cameratũ seu cellulatũ, pituita abundat. Cucurbitini et etiã alii uermes in isto generantur: In ipso etiã stercus acquirit figurã inequalem, in isto fit rugitus parũ ante ascelandi horã: Taliter est situatũ, ut a superiori ad inferius melius graue descẽdat: & ut cooperiat ieiunũ & duodenum ipsa ab extrinsecis tuendo: & ut sue feces remoliantur ab Omento ipsi continuato, & ut etiã a cysti felis ad ipsum refudet fel, seu bilis, suarũ fecũ expulsionem stimulans. Ex suo situ habetur situs clisterizãdi: & locus applicatiõis medicaminũ in colica: Sua quãtitas est cõspicabilis: Sub substãtia est carnea parum: & neruea ac pinguis & Solida: ut resistat duris & acutis. Notabiles etiã habet Venas Meseraicas per quas meat chilus & sanguis. Colon. Cucurbitini generãtur in colo itestino.

¶ Sua propria passio est dolor uentosus: In hoc generantur lapides & coria a pituita exiccata: istis uisis potes excarnare Colon a Mesentereo, cui alligatur, & dimitte Rectum in loco suo usq; ad Anatomiam Ani: quę non potest perfecte uideri: nisi quãdo facies anatomiam uirgę & uesicę.

¶ De Sacco Intestino.

Saccus. Cecus. Monoculus.

h Vic intestino circa os anchę infra Renē in latere dextro locatur intestinū unū Cęcus: Saccus & Monoculus di/ctus/quia pendet ut Saccus / & unicū habet orificium: per quod trahit & expellit feces/in diuersis tamen horis trahit ab Ileo & expellit ad Colon/in isto fit maior digestio q̃ in alio intestino: Est enim alter uentriculus/primo attrahit/deinde dige/rit/postea ad Colon expellit.

¶ Sua quantitas est circa palmum per longum/latum est ut Colon/& etiam plus/non est Mensetereo alligatum: sed pendet in uentre. In isto generantur Vermes/Serpentes dicti.

¶ Hoc tñ intestinū sępe reperitur frustratū in natura: quia nihil operatur de p̄dictis/& tūc reperitur etiā alligatū Colo intestino & ileo/& est tanq̃ additamētum quoddam: & sua figura apparet compacta stricta: intus tamen est uacua/& est minor digito minimo manus per latū/& est longitudinis triū unciarū uel circa.

¶ De ileo intestino.

Ileon. Longum Reuolutum. Inuolutum.

h Vic intestino Sacco ascendendo imediate alligatur pri/mum de gracilibus dictum ileon/& longum/& reuolutum seu inuolutum/cuius substantia est gracilis / sua fi/gura oblonga est & rotunda/quātitate est longior q̃ omnia alia intestina simul/in isto itestino sunt plures meseraicę q̃ in aliquo alio propter suam longitudinē: Situs suus est magis circa ilia/est tamen alibi per uentrem: Alligatur Mesenterio: a quo debet excarnari/ut alia intestina superiora bene uideas: Sua propria pas/sio est iliaca dispositio/& passio dicta miserere mei: in qua sterco/ra transeunt ad os: ut uomitu patientis comprehenditur.

¶ De ieiuno intestino.

Ieiunum. hira. hilla Sterile. va/cuum.

h Vic ileo continuatur Secundū de gracilibus: Ieiunum: hira: & hilla: & sterile dictū: siue uacuū: & est uacuū quia est propinquū iecinori: a quo euacuatur attrahendo ab eo chilū et expellendo in eo contenta / mediāte bili a Cysti circa Duodenū i ipso ingrediēte/plures Meseraicas habet aliquo alio Intestino sibi pari in longitudine: ut cito succurrant iecinori: Est tamen magis uacuū in sua superiori parte iuxta Duodenū: & nō est totaliter rectum/sed incipit reuolui ubi alligatur ileo: et ideo pro parte est rectū & pro parte inuolutū / color eius est citrinus:

quia iecinori uicinus: est similis ileo i substãtia et figura: Sua quã-titas est cõspicabilis: non magna tamen: & suus situs est circa re-gionem Hepatis et parum infra: in medio tamen uentris.

¶ Istis uisis potes excarnare etiam hoc intestinũ sicut alia a Me-sentereo/ut melius uideas duodenũ: quod cognosces in sua lon gitudine a stomacho infra esse in quantitate quãtum sunt duo-decim digiti per latum a stomacho uersus inferius.

¶ De Intestino Duodeno.

u Ltimo loco est uidẽdum supremũ de gracilibus dictum Duodenum et Dodedactilon: cuius quantitas per lon-gum apparuit supra: et sua latitudo est minor omni alio intestino: et est tanta quanta est porta inferior uentriculi dicta grece Pyleron/latine Ianitor. Duodenum. Dodedactilõ Pyleron. Janitor.

¶ Sua substantia est gracilis: Non est reuolutũ/sed rectum alliga tum uentriculo uersus suum superius: et alligatur Mesentereo: circa Ieiunũ/alligatur etiã Cysti bilis: per canale quod portat bi lem ad intestina mũdificãda/a pituita principaliter/et a fecibus.

¶ Iste canalis ingreditur diagonaliter in isto intestino iter tunicã et tunicã: ne reascendat bilis et forte Chilus ad Cystim. Jngressus dia gonalis cystis in duodeno.

¶ Istud canale cũ cautelta considera/et conserua pro Anatomia pdictę Cystis/sua iuuamẽta/sunt suscipere a uentriculo digesta: et trãsmittere ea ad alia intestina: patitur omne genus morbi.

¶ De Mesentereo.

h Is uisis incide Duodenũ infra porũ ad ipsum uenientem a Cysti bilis: primo ligando eũ/ne in uẽtriculo cõtenta exeãt/et alia intestina eiicias/si ea prius ex carnasti cau-te/ut pdictũ est a Mesentereo seu Eucaro: quod ab aliqbus etiã dicitur lactes. Hoc mẽbrũ est inter ipsa intestina locatũ: in eorũ centro ea ligans dorso/et cõpositũ est pro parte ex pelliculis du plicatis: & ex Pinguedine et Glãdulis: i quo sunt Venę multę ab Hepate mediãte Vena porte uenientes: q cõiter uocãtur Meserai cę/et a Gal. dicũtur manus Hepatis/qa rapiũt ab itestinis mate riã sanguinis et illã dãt hepati. Et istę Venę sũt ex aliqb⁹ Ramis Venę portę: q sunt extra hepat: i isto mẽbro sunt ẽt aliq Arterię. Mesentereũ Eucarus. Lactes. Meseraicae. Manus he-patis.

¶ Hoc mẽbrũ est bipartitũ: Prima pars est in superiore parte ad ieiunũ et Duodenũ alligata/q est ualde glãdosa/et hęc pars ha bet suas pelliculas simplices/et per istam partem trãseunt Venę Mesentereũ duplex.

Dolce morso
Brisaro.
Buca sapo/
rita.

portę ad Ventriculum/ad Splenē/& ad Omentum/hęc pars in porco est saporosi gustus/& uulgariter uocatur Dolce morso & etiam Brisaro/& Buca saporita/in istis magnis glandulis conti/netur interdum materia causans ęgritudinem:quę uocatur melā colia mirachia.

Secūda pars Mesenterij.

¶ Alia pars huius mēbri est alligata aliis intestinis. Cuius pelli/culę sunt duplicatę:quia magna alligant mēbra dorso:et hęc se/cunda pars ab omnibus habetur pro uero Mesentereo/ista duo membra nutriūtur a uenis portę.

¶ Sua quantitas et figura apparent/prima est minor secūda/sua complexio est frigida: Colligantur dorso mediante Siphac.

¶ Iuuamēta eorū sunt ligare intestina dorso:et substētare Venas meseraicas et alias Venas portę/et humectare feces intestinorū.

¶ Numero sunt duo mēbra etiam apud uulgares. possunt pati omne genus morbi:istud mēbrū seu mēbra debēt dimitti in suo loco usq; quo uisa sit Anatomia Venarum portę.

¶ De Ventriculo/qui cōmoniter dicitur Stomachus.

Ventriculus.
Stomacus.

e Xpedito mesentereo per duodenū supra relictū infla Ventriculū quātum potes:propter eius magnitudinem ultimam uidendam/deinde reducas ipsum ad inflatio/nem mediocrem:ut melius uideantur in eo requisita.

¶ Et primo notabis eius locū: qui est in medio totius remotis ex tremis:et est imediate sub septotrāsuerso/a dextris habet Hepar: a sinistris Splenē/infra se intestinū Colum et alia intestina/ante Omētum et Abdomen/posterius Dorsum et cōtēta in eo/suus situs est obliquus sub diaphragmate dorso alligatus/pars eius su perior est i sinistro:ut cedat hepati in dextro et i alto locato:& ut ad os eius facilius uadat melācolia a splene/pars eius inferior est in dextro:ut cedat colo: qui ē in sinistro magnū occupans locū: est tū sua pars inferior i dextro uersus portanariū minor q̄ in sini stro uersus Colon:qa i dextro Iecur occupat maiorē locū q̄ Co/lon in sinistro locatū:pars etiā eius iferior est i dextro aliqualiter ne orificia sint directa:& ut cibus retineatur melius: et ut colera a Cysti facilius intret Duodenū cōtinuū parti ipsius inferiori.

Maura cu/curbitula.

¶ Sua substantia est neruea a prędominio/suus color patet: sua figura est rotunda arcualis ad modum maurę cucurbitulę: sua quantitas patet.

¶ Colligantur cordi per Arterias/hepati et Spleni per uenas/cerebro per neruos descendētes/alligatur Ano p intestina/et Ori mediante gula/alligatur Zirbo ante uersus/habet duas tunicas ueras/intrinsecā magis nerueā propter appetitū: et magis grossam:rugosam & durā:qa obuiat cibariis duris/q̄ durior est in parte supiore & etiā magis sensibilis/habet extrinsecā subtiliorē declinātē ad naturā paucę carnis/itrinseca aliquomō nutrit seu uoluptuat a chilo/extrinseca nutrit a Vena portę/itrinseca habet uersus interius uillos lōgos attractioni seruiētes/uersus exterius habet obliquos retinētes/extrinseca hēt Villos latos expellētes.

¶ Suū fundum seruit digestiuę mediante exteriori tunica:et mediante calore mēbrorū circūstantiū. Est tamen ei uirtus propria occulta digerendi:sicut Matrici generādi:et hepati sanguificādi: suū supius seruit appetitui adiuuante melācholia a Splene ad os eius emulgente:et propter hoc Reperitur sepe nigrum.

¶ Habet etiā Ventriculus tunicā cōmunē inuoluentē ipsum & alligantem dorso/ortā a peritoneo/grossiorē quocūq; alio membro in uentre inferiori cōtento:excepto Mesentereo i quo est duplicata/et est talis in Ventriculo propter extensionem cibariorū.

¶ Corpus eius est alligatū dorso cum orificio suo superiore .s. inter.xii.&.xiii.Sphondylū dorsi:quod orificiū proprie dicitur Stomachus:et ibi ponūtur medicinę pro confortatione appetitus:& hoc orificium est in extremo inferiori Gulę seu Meri:quę perforādo diaphragma ascendendo cōtinuatur Oris extremo/maxime sua interna tunica : et hoc orificiū clauditur a diaphragmate ne corporis inclinatione cibus facile redundet: Alligatur etiā dorso cū sua pte iferiori.s.cū pyluro alias pyloron/seu portanario/in loco ubi Duodenū a Mesenterio alligatur dorso / reliquum uero ipsius est solutū et mouetur de facili undequaq; : Et portanariū est altius fundo cōtinente cibaria:ne cibus descendat indigestus.

Proprie stomacus.

Pylurus. Pyloron. Portanariū.

¶ Numero est unum mēbrum:sua complexio ex parte componentium est frigida et sicca.

¶ Sua iuuamenta sunt appetere / Retinere : et cōcoquere cibū: et dare partem grossam intestinis/benignā autem et digestam aliis membris:mediante Hepate.

¶ Passiones omnium modorū patitur: et propter eius magnum sensum ei compatitur cor et cerebrum.

De Splene.

Spien. Lien.

r Elicto Ventriculo in suo loco pro uenis portę uidendis Splenis seu Lienis anatomie est uacãdũ:et primo uide/bis ipsum in hypochondrio sinistro situm:hęrentem se/cundum suum paruũ cõcauũ Ventriculo:et secũdũ gibbũ cõti/guũ costis dorsum uersus et uersus latera:tectum peritoneo.

Eleuabis tamen cadauer:ac si sederet:ut melius uideas eius si/tum/qui est ĩfra diaphragma/ĩmediate ĩ hypochõdrio: maxime in uiuo:in mortuo uero iacente/uidetur esse sub costis : quia sua grauitas impellit diaphragma de facili ad superiora:quia pulmo est uacuus et Rarus/de facili cedẽs:potes etiã aliquas costas mẽ/dosas eleuare:ut melius uideas Splenis sitũ:sic etiã facies in ana tomia hepatis:propter prędictã causam:Cõueniret etiã aliqua/liter hic modus in demõstrãdo stomachi sitũ : qui etiam iacendo cadauere propter inanitionẽ pulmonis/ uidetur esse cũ aliquali sua supiori pte sub ossibus pectoris magisq̃ naturaliter sit ĩ uiuo.

Figura sua ẽ quadrata aliqualiter lunata/Rarę substãtię:colli/gatur cordi per magnas arterias (quas uidere debes) subtiliãtes sanguinẽ grossum/qui subtiliatus Splenẽ nutrit:hepati ligatur p ramũ portę.Cerebro p neruos : Meſetereo & Omẽto p Venas: & Siphac per pãniculũ tegentem/ stomacho per plures Venas: aliquę quarũ nutriũt sinistrum uentriculi : & una emulget ad os eiusdẽ melãcholiã:quãtitas sua est nota / sua cõplexio ponit cali da & humida: & propter contentũ ponit opposita. Numero est unum mẽbrũ/iuuat totum corpus expurgando massam sangui nariam a fece:& ideo Risum prouocat/ interdũ sanguificat/incl tat appetitum/iuuat digestionẽ Stomachi/ omne genus morbi patitur:& in eo est aliquãdo peculiare cursus & fortis motus im/pedimentum : & traditur eo excempto per uulnus aĩalia interdũ uiere : & sunt qui putãt sui magnitudine risum adimi:& intredũ mutauit locum cum Iecinore: sed prodigiose.

De Hepate siue Iecinore.

Iecur. Hepar.

u Isis prędictis cadauer ut supra patuit est eleuandum:ut hepar monstret suũ situm / qui est immdiate infra dia/phragma in hipochrõdrio dextro/in homine magnum: quia est animal calidũ & humidũ/ lunaris est figure:euis cõcauũ est uersus uentriculũ / gibbũ uero est cõtiguũ costis uersus dia /

phragma/superius tamen:& uersus latera et dorsum uersus.

¶ Sua substantia est caro ipsius et Rete ex uenis contextum in ipo dispersis:sua caro est sanguis coagulatus/habet quinq; lobos seu penulas/interdum quatuor et tres/interdum duas.

¶ In concauo / est una Vena dicta porta : quę ipsum ingreditur cum quinq; Ramis ad minima per totum uersus gibbum disper sis : ut chilus in eis ad minima diuisus / melius transmutetur in sanguinem. Uena porta.

¶ In ɔcauo etiā ē cystis parua mūdās sanguinē a bili/siue a cole ra uel fele anteq̄ trāseat ad gibbū. In cōcauo etiā/in Vena portę igreditur Vena umbilicalis adnutriendū fetum in utero matris. Cystis parua Uena vmbili calis.

¶ In gibbo est una Vena chilis dicta / etiam cū quinq; ramis ad minima per totū corpus eius dipersis/Minimi rami chilis coasto mantur seu uniuntur cū Ramis portę/et ab eis sugunt sangui/nem depuratum a colera et a Melācholia:mixtum tamen aquo sitati:qui in gibbo ulteriorem acquirit decoctionem. Uena chilis.

¶ Hepar euētatur in parte eius gibba a septotrāsuerso et a uena chili per ipsum ascēdente ad Cor:per quā alligatur ei/habet etiā Arterias paruas in cōcauo eius:per quas euētatur:hę Arterię ue niunt ab Aorta ibi propinqua cū difficultate uisibiles/alligatur Metaphreno per pāniculum suum suspēdentem : & Abdomini per Venam Vmbilicalem/Cerebro per neruum/ Mediante ta/men pāniculo orto a peritoneo a quo circūuoluitur : Alligatur etiā omnibus membris habentibus Venam / sua complexio est calida et humida. Numero est unum/partes ipsius sunt propria caro:Vena portę:et Vena chilis/Arterię: Neruus cum pānicu/lo:et Cystis cholerę:Sua operatio est sanguificatio: Sua propria passio est hydrops:patitur tamen omne genus morbi. Quomō euen tetur hepar.

¶ De Vena portę.

e Xtra substātiā hepatis ē etiā uena portę:teste Gal. sic di cta a uiro uersuto circa naturam:et ab illo remansit no/men usq; nunc : quod Hyp.& totus cetus Asclepiadis laudauit/quia portāt sui rami preelaboratum in Ventre cibum ad totius animalis digestionis locum:quem uocamus hepar. Uena portae.

¶ Hęc Vena extra hepar habet octo partes: duę sunt paruę/sex maiores/una ex minoribus habet duos ramos/unus nutrit Duo denum:et alter Mesenterium:Duodeno contiguum. Uena porta habet octo partes.

¶ Alia Vena minor nutrit Ventriculum iuxta portanarium.
¶ Prima ex sex maioribus nutrit partem latã exteriorẽ uẽtriculi.
¶ Secũda cum aliquibus ramis uadit uersus Splenem: a qua primo unus Ramus uadit ad Mesentereon nutriendum: deinde unus alter magnus ramus uadit ad Splenem: qui in uia in plures diuiditur ramos/quorum unus magnus nutrit sinistram partem inferiorem uentriculi.
¶ Hic met Ramus sequitur ingrediens Splenẽ: & emittit a se duos Ramos/quorum unus ascendit/alter descendit/ascendentis tres sunt partes: una pars nutrit Splenẽ/alia nutrit superiorẽ partem uentriculi: altera pars transit ad os eius emulgendo melãcholiam ponticam pro appetitu incitando: quę ut plurimum egreditur cum fecibus per intestina.
¶ Vena ꝑdicta descẽdens bipartitur: unus Ramus nutrit Splenẽ: alter uadit ad Omẽtum ĩ parte sinistra & ipsum nutrit.
¶ Tertius ramus ex sex prędictis uadit a sinistris ad Rectum intestinum suggendum.
¶ Quartus etiam ramus ex sex maioribus in capillares spargitᷣ ramos/quorũ aliqui ad dextrã partem Ventriculi nutriẽdã uadunt: & aliqui uadunt ad nutriẽdam partem dextram Omenti.
¶ Quintus ramus uadit ad Mesentereon ĩ loco: ubi alligatᷣ colo.
¶ Sextus uero uadit ad Mesentereon in parte: ubi alligatur ieiuno & ileo cũ suis ramis: qui dicũtur Venę meseraicę: & hęc est satis magna: Substãtia harum Venarũ est qualis aliarũ: Sua quãtitas/& suus principalis numerus: et situs: et figura ac colligãtia patent: sua complexio est frigida et sicca/sed ratione contenti est calida et humida/suum iuuamentum est ꝑelaboratũ cibũ ducere ad hepar: digestionem etiam secũdam inchoat cũ suis ramis: portat etiam nutrimentum Ventriculo: Spleni et Omento/et intestina nutrit: passiones omnium modorũ patitur: et pręsertim oppilatiões et etiam apertionem suarum meseraicarũ: et interdũ scisuras: et compatitur hepati in omnibus eius morbis.

¶ De Cysti (continente coleram siue bilem) quę a uulgaribus dicitur Fel.

Cystis bilis
Fel.
Foliculus.
Saccus.

C Ystis bilis uel colerę Fel dicta/est foliculus siue saccus ĩ cõcauo hepatis adhęrens penulę medianę eius: cõpositus ex substantia pãniculari: subtili: solida: carente san-

guine:unã solã hñs tunicã:tectã pãniculo tegẽte hepar/ĩ ea sunt uilli omniũ modoꝝ:ĩterius hẽt lõgos et obliquos:exterius latos.

❡ Sua substãtia est subtilis:quia non digerit aliquid:et dura est ut resistat acuitati colerę / habet unũ porum intrantem folliculum immediate (qui dicitur cõmunis) maiorem aliis/qui secundum aliquos tripartitur/et secũdum aliquos alios quatripartitur.

❡ Vnus uadit ad hepar continuatus cũ Vena portę:a qua trahit colerã per angustas uias/in isto poro sunt uilli longi tantum.

❡ Vnus alter porus uadit uersus ĩtestina:q ẽ duplex in certa di/stãtia/cuius una ps uadit ad Duodenũ uersus Ieiunũ:ut mũdet ĩtestina a phlegmate & fecibus pp acuitatẽ colerę p eũ trãsmissę: et iste porus ingrediť diagonaliter in duodeno iter tunicã et tu/nicã eius:ne colera:et in ĩtestino cõtẽta retrocedãt et oppilẽt eũ.

❡ Alius secũdum aliquos uadit ad pyluron Ventriculi/ad cõfor tandũ digestiuam cum sua colera/qui si est magnus/facit homi/nem infelicem propter continuum colerę uomitum:et istum po rum aliqui negant:per collum cõmune quod ab alliquibus po/nitur pro quarto ramo/fit attractio et expulsio. Pyluron.

❡ Sua quãtitas et figura patet:Numero est unũ mẽbrũ/colliga/tur cordi per Arteriam paruam quam habet:et cerebro per ner uum paruum/complexio eius innata est frigida et sicca.

❡ Sua iuuamenta sunt expurgare sanguinem a colera:et calefa/cere hepatis digestiuã:& ipsum a putrefatione seruare: confortat etiam Ventriculum:& ipsum mundat a pituita:& iuuat expulsi/uam intestinorũ/& interdum homo caret felle/hic tamẽ est Va litudine infirma & breuioris uitę.

❡ Passiones omniũ modorũ patiť:Sua propria passio est oppil/tio:p quã causatur morbus regius seu Icteritia:et si est oppilatio in poro cõi:et corpus nõ expurgeť a colera : tũc fiũt ęgritudines colericę diuersorũ modorũ : feces tamen possunt esse coloratę. Oppilatio cy stis.

❡ Si uero est oppilatio in collo tẽdente ad intestina et ad porta nariũ:tũc feces sũt discoloratę:& ẽt colera nõ expurgať a Cysti: sed regurgitat ad hepar:& cãt diuersas ęgritudines colericas.

❡ Et si in collo uersus hepar fiat oppilatio:feces poterũt esse co/loratę aliquo tempore:et causabit etiam ęgritudines colericas di uersorum modorum:sed durante oppilatione feces erunt disco/lorate cętera diximus in cõmento supra Mundinum.

¶ De magna Vena chili:& Aorta descenden tibus:& emulgentibus.

Isis prędictis abiicias Mesentereon:Splenem:et Hepar: de cuius parte gibbosa reserua illam partem/a qua ime diate exit cānalis magnus Venę chilis : ut possis uidere eius ortum:reliquendo tamen Ventriculum detumefactū in suo loco:ut deo eo uideantur etiam aliqua alia.

Parigibba. Chilis. Concaua. Venaꝝ ma/ter.

¶ Primo uidebis a gibbo hepatis exire Venā magnā : quę dicit͂ parigibba:& chilis:& cōcaua:et uenarū mater:a qua ad oēs par/tes aialis/mediātibus suis ramis dispēsat͂ sanguis:cuius sunt cōce ptabula:Hęc Vena est subtilis/porosa & lenis/non bitunicalis si cut Aorta Arteria/ne plurimū temporis cōtineat sanguinē:qui grossus est:sed ut cito mēbra nutriat:est etiā talis quia motu ca/ret:Arteria uero subtilem uehit sanguinē/qui ab aliquibus spiri tus uitalis nominatur:hęc ꝯtinue sistolat & diastolat/ideo dura grossa & cōpacta est ne rūpatur:& est talis/ut diu cōtineat subti lē in ea cōtentum sanguinē:qui propter motū resolutioni dispo/nitur:Huius Venę pars superior ascēdit ad cor & ultra perforan do diaphragma:quę uocat͂ chilis ascēdēs:de qua suo loco dicet͂.

Chilis & Aor ta descēdētes.

¶ Hęc met Vena descendit dorso herens directa:& uocatur chi/lis descendens:quam concomitatur magna Arteria descendens Aorta uocata:quā cū diligentia uide simul cū Vena : Vena ta/men est supra Arteriam/& sunt ambę peritoneo inuolutę.

Fascia renū.

¶ In descēsu ab utraꝗ earū:primo diuidūtur Rami:qui uadunt ad fascias seu pāniculos Renū : cū uero sunt in directo Renum: Vena pariter & Arteria emittūt a se unū notabilem Ramum a dextris:aliū a sinistris:q sunt Renibus cōtinui:hi Rami dicuntur emulgētes:ut plurimū dexter Ramus est altior sinistro:quia de/bet esse propinquus hepati:ut cito mundet ipsum ab aquositate in chili cōtenta:& sinister est depssior:ut suus Ren cedat Spleni depsiori hepate:ista orificia nō sunt sibi directa:ut attrahat͂ a pro pinquis primo:a lōginqs secūdo:& ne attractio sit ie se ipediens.

Venę emul/gentes.

¶ Ab ista Vena similiter & ab Arteria magna sub Renibus alię multę sepantur Venę et Arterię:quę Rectū/Vesicā/Matricem et partes sibi uicinas nutriūt.s.ꝗ indirecto cuiuslibet sphōdyli ab utraꝗ earū/unus Ramus ipsum ingredit͂ : & spargit͂ in musculis sibi uicinis/ex pdictis,etiā Ramis itra quēlibet sphondylū:ingre

diũtur Rami ſubtiliſſimi:qui Nucã:pãniculos:& ligamẽta ſphondylos ipſam Nucam inuoluentes et ligantes cibant:ut in ipſorũ ſectione uidebis/ex p̃dictis etiã Ramis/aliqui uadunt ad muſculos et ad membranam Abdominis.

❡ Hęc Vena pariter & Arteria : circa os ſacrũ infra ſphondylos Renũ biſurcatᷓ i duas partes ęquales ad formã littere gręce:quę Lambda dicitur/iſtas Arterias biſurcatas aliqui uocãt ſempiternas:in quibus ingrediũtur duę Arterię Vmbilicales/una quarũ eſt a dextris/alia a ſiniſtris:q̃ ad latera ueſicę in ipſas deſcendũt. Lambda. Arteriae ſempiternae.

❡ Iſtę Arterię et uenę biſurcatę/una a dextris alia a ſiniſtris uerſus coxas deſcendendo : ſecundum aliquos in quolibet latere in decem diuidũtur partes/quarũ una nutrit inferius dorſi per lũbos uerſus Renes diſperſa, intra et extra.

❡ Et una alia pars in capillares Ramos diuiſa nutrit peritoneon.

❡ Et una nutrit muſculos profundos coxę.

❡ Et una nutrit muſculos ani.& ab iſta oriũtᷓ uenę hemoroidales

❡ Et una nutrit collũ et os matricis/a qua etiã duo Rami uadũt ad Veſicã:unus ad fundũ:alter ad collũ ipſius:et qui ad collũ:in fęminis paruus eſt, in uiris uero magnus propter uirgam.

❡ Et una alia de decem uadit ad partes pectinis.

❡ Et una alia tẽdit ad muſculos lõgos Abdominis: cuius Rami aſcẽdẽdo cõtinuãtur cũ uenis pectoris deſcẽdẽtibus uerſus ip̃os: et iſti ſimul uniti tẽdunt ad Mamillas:& ab iſto Ramo ĩ fœmina notabiles partes ẽt uadũt ad matricẽ/a quo duę Venę Arteriis nõ aſſociatę per abdomen uſq; ad Mamillas aſcẽdunt/per quas ipſe alligãtur matrici.Et ideo in p̃gnãtibus et in tẽpore retentionis p̃ternaturalis menſtruorũ:ut plurimum tument Mãmę. Vene ad mamillas. Quare in pregnatibus tumeãt mame.

❡ Et una alia ex decem uadit etiam ad matricem in fœmina : in Mare uero uadit ad uirgam et ad ſcrotum.

❡ Alia uero uadit ad uniuerſos muſculos coxę.

❡ Et alia pars/q̃ decima eſt/etiã ad coxã tẽdit:et iſta ẽ notabilis: et deſcẽdit per ĩterius coxę:et cũ eſt prope genu ſub poplite diuiditur ĩ tres Ramos/quorũ unus obliquatᷓ uerſus exterius cruris: et tẽdit uſq; ad paruũ pedẽ:et hic Ramus uocatᷓ ſciatica:quia in ipſius dolore inciſus cõfert/et ortum iſtius Rami non cognouit Mũdinus/unus alter ex tribus predictis deſcẽdit per ĩterius uſq; ad pedẽ:et hic uocatᷓ Saphena: Tertius uero Ramus tenet me/ Sciatica. Saphena.

dium inter prędictos ramos/qui omnes cibant crus et pedem:et de istis fiet sermo in Anatomia magni pedis.

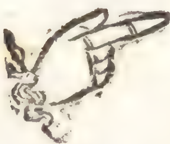
Plures vene q̃ arterie & pp quid.

¶ Aduerte tamen quod sunt plures uenę q̃ Arterię:teste Gal. xvi.de utilitate partiũ cap.xiii.&.xiiii.& teste sensu:& ratio est:qa sunt multa mẽbra frigida naturaliter euẽtatione nõ ĩdigẽtia:qui bus etiã sufficit paucus spiritus.Ideo nõ habẽt Arterias multas: & ĩ manibus & ĩ pedibus & ĩ cerebro & in parte sup̃ficiali colli:& in cute totius sunt uenę aliquę absq̧ Arteriis: Nulla tñ Arteria est sine uena sibi coniuge:aliquę quarũ maxime notabiles / sunt alligatę simul per pãniculũ ortũ ab Arteria:& sunt simul unitę: ut firmẽtur & fortificẽtur Venę a pãniculo prędicto: et ut Arte/ ria uiuificet uenã:& q̧ uena det sanguinẽ arterię ĩ necessitatibus: de quo fit spiritus uitalis & nutrit̃ ip̃a arteria:Arterię uero paruę nõ sunt ligatę cũ uenis p̃ pãniculũ p̃dictũ quãuis sint ĩuicẽ sotię: sed sunt sotię ut uiuificẽt & nutriãt mẽbra/teste Gal.ubi supra.

¶ Et uenę & arterię apropinqoribus locis uadunt ad sua mẽbra cibãda/exceptis uenis et arteriis Testiũ et Mamillarũ.quę a re/ motis uadũt ad ipsa:ut sanguis diu in eis moram trahat:per quã melius digeritur et facilius in bonũ conuertitur sperma & in lac: et sunt multę arterię et uenę sensu imp̃ceptibiles/ut quę ad ossa et ad cutem / et quę ad extrema mẽbrorum tendunt.

¶ Situs harũ Venarũ et arteriarũ:& ẽt substãtia & q̃titas & figu/ ra patẽt.Sępę tñ uenę mutãt sitũ numerũ et q̃titatẽ & iõ autho res de ip̃is sunt discordes:Numerus Ramorũ ipsaꝝ ĩ p̃ceptibilis est:sua colligãtia apparet ex dictis et dicẽdis:sua iuuamẽta sũt nu trire et uiuificare totũ corpus/passiões omniũ modoꝝ patiũtur.

¶ Accidunt tñ eis morbi cõpositionales de sũma oppilationũ/q̃ sũt deteriores oppilatiõibus nariũ:& ĩtestinorũ:& similiũ locoꝝ: tũ qa sua oppilatio prohibet mẽbra nutriri:nõ p̃mitẽs sanguinẽ ad ea fluere : tũ qa Regurgitare facit sanguinẽ ad hepar/q facit in ip̃o oppilationẽ/uel putrefit/uel aliquas malas ĩducit ęgritudi nes:Sua etiã oppilatio ẽ mala/qa sępe est ĩ cognita:& quia male eis applicãtur medicinę/tam ĩtra corpus q̃ extra : suę solutiones possunt esse a causa intrinseca et extrinseca/cuius tres sunt sp̃es: una cõiter dicitur dyabrosis/q̃ est uene corosio / a dya quod est de seu compositio & brosis seu rosis quod est comestio/alia sp̃es dicit̃ Rixis/q̃ ĩcisio ĩterp̃tatur. Tertia dicit̃ Anastomosis/quod

Dyabrosis.

Rixis.

Anastomosis

est idē quod apertio & dilatatio uenarū: unde uersus/ Dyabrosis uenas corodit: Rixis easdē scindit: Anastomasis has apire facit.

¶ Venis uero emulgentibus euenire pōt iter alios morbos debilitas attractiōis soliti sanguinis aquosi: Sicut ēt Renibus/ quare aut nō attrahūt: aut debiliter/ & ide euenit difficultas uel totalis urinę ablatio: etiā nō existēte urina in uesica/ in quo casu errant Rudes medici tentātes extrahere urinā cū Siringa: uel alia operatione manus de Vesica: & iste est casus singularis ut plurimū inferēs mortem. Quem ego uidi pluries: & inter alios cū multis aliis honoratis medicis fui in cura Magnifici ac Illustris .D. Dñi Galeatii de nobili familia Palauicinoꝝ: q ab urināli aquositate i uenis totius aggregata suffocatus est: & hęc aquositas induxit ei squināntiā: pro qua applicauimus uētosas sine scarificatione diuertendi causa: & uētosę p poros cutis implebātur pura aquositate: hęc tamen incidēter scripsi ad iuuenū utilitatem et honorem.

¶ De Renibus.

Amis emulgētibus prędictis cōtinuantur duo corpora carnea: solida: pitoneo tecta: Renes seu Renones dicta: Fuerunt.n. duo et nō unus: sicut Cystis colere & Splen: quia aquositas ē maior fece & spuma sanguinis: cui requirit unū magnū expurgatoriū uel duo parua: & non fuit unus Ren magnus/ ne coartaret et exprimeret itestina: & ne dorsum Redderetur in ęquale: & fuerūt duo/ ut si ledatur unius opatio alterius firma maneat: & fuere solidi: ut occurrāt multo cū paruo spatio: & ne sanguis exeat cū Vrina per aliquē eius porū: & ut nō attrahant nisi subtile suggendo ipsum: & ut resistāt acuitati Vrinę: fuere etiā solidi: quia corpus spissum est fortius ad attrahendum.

Renes. Renones.

¶ Sua quantitas patet/ sua figura est cōspicabilis: quę est similis grano faseoli legumini: sua complexio est calida: colligantur cerebro per neruos: mediātibus pāniculis īuoluētibus: hepati per Venas prędictas: cordi per magnas Arterias: Notauit Gal. magnas Arterias in Renibus nō esse solū nutritionis & uiuificatiōis causa: cum Renes sint parua mēbra: quibus sufficiebat parua Arteria: sed in eis sunt magnę Arterię: quia ipsę etiā mundant cor ab aquositate & colera: & dixit etiam: multotiens Aorta trahit a stomacho & ab intestinis sanguinem nō purum: immo chilum: quē emulgentes Arterię expurgant ad Renes.

¶ Ego ipſe etiã uidi Anno .1521. in ſtudio noſtro Boñ. in anato/
mizato publice Arteriã unã ex emulgẽtibus facere unũ porum
in parte dextra extra Renẽ/qui in notabili diſtantia infra Renẽ
ingrediebatur porũ uritidẽ a p̃dicto Rene ortũ: & ambo p unũ
cãnale tendebãt ad ueſicã. Hęc tamen etiã arteria emulgens in
grediebatur Renẽ in loco ſolito: & in iſto indiuiduo Renes erãt
cõtinui ac ſi eſſet unus Ren: & habebat duas Venas & duas Ar
terias emulgentes: & duos poros uritides cũ uno ſolo pãniculo
inuoluente/qui occupabat loca ſolita Renũ: & etiã mediũ dorſi:
quod eſt in loco inter Splenem & hepar parum infra ea.

¶ Dimitte ergo Renẽ ſiniſtrũ in loco ſuo propter uaſa ſpmatica
uidẽda: & ſcinde dextrũ in eius cõcauo per mediũ ſecũdũ ſui lon
gitudinẽ uſq; ad eius centrũ/cõſiderãdo locum Venę & arterię
magnę ipſius: q̃ Renis ſubſtãtiam in parte eius cõcaua ingrediũ
tur: a qbus Ren trahit ſpiritũ: & nutrimẽtũ: et ſupfluitates aquo
ſas totius corporis colerę mixtas/hęc omnia mixta per totã Re/
nis ſubſtãtiam licet ſolidã trãſeunt/quia ſunt ſubtilia. Sanguis.n.
non tranſiret ſolus ad minimas partes Renũ: quia ſolidi ſunt: niſi
eſſet aquoſitati & colerę mixtus/quę omnia mixta aſſimilantur
loturę carnis a Renibus attractę per emulgentes ab hepate et a
corde chili Vena & Aorta Arteria mediante.

¶ Hic ſanguis multę aquoſitati mixtus ſolus retinet a Renibus
pro ſuo nutrimẽto: & aqua cũ colera ſimul a ſanguine defecata
trãſit ad certã uacuitatẽ notabilẽ exiſtẽtem in centro Renis: tãq̃
ad lacunã/quã fluuius ſeu cãnalis porus uritides dictus eam du/
cit ad ueſicã: hic porus. Vretra a gręcis dictus: eſt corpus oblon/
gum/pãniculate/ſolidũ/perforatũ/a corpore ueſicę (quia ei aſſi/
milatur ut fertur) ortũ: & ad Renẽ terminatum/quem cũ caute
la cõſidera et cõſerua ſimul cum Rene pro anatomia ueſicę.

Porus uriti/des cãnalis Uretra.

¶ Et in Rene non eſt Rete nec aliud colatoriũ pãniculare ut pu
tãt aliqui: ſed Renes facti ſunt organa cõcaua orificiis aliis quidẽ
attrahẽtia/aliis aũt emittẽtia ſubtilem aquoſam ſuperfluitatem.

¶ Dicebat ergo Gal. 4. de utilita. c. xii. multi deniq; ebrioꝝ ãpho
ras itegras bibẽtes & ꝓportionalẽ multitudinis potus mingẽtes
nõ ipediũt circa diſcretionẽ/ſed paratiſſime & fallaciter ſanguis
qui uenit ad concauam expurgatur a Renibus totus non tangẽ
tibus uenam. Prędicta lacuna habet circa ſe pãniculum ſolidum

Lacunã i Re nibus.

perforatum ultra decem foraminibus magnis:per quę mediãte certa Renis substantia parua similis papillis mamillarũ mulierũ in prędictam concauitatem natura emulget urinam.

¶ Renum colligantia patet ex prędictis / colligantur etiam per paruũ neruũ cerebro/mediante pãniculo eos tegente.

¶ Eorũ iuuamenta sunt expurgate totũ corpus ab aquositate superflua & colera: Principaliter tamen hepar & cor: multa tamen aquositas etiam remanet in aliis uenis cum sanguine mixta/quę dicitur uehiculum nutrimẽti: quę apparet in sanguine phlobotomato uel alia uia a corpore extracto. Uehiculũ nutrimẽti.

¶ Patiũtur oẽ genus ęgritudinis/q̃ fere oẽs sunt difficilis sanationis: sicut est diabetes.i.quasi cõtinuũ urinę stillicidium. Patitur etiã debilitatẽ attractiuę uirtutis/qua mediãte urinã nõ uadit ad uesicã: & isto modo iterdũ suffocatur animal uel alia uia perit: fit etiã asclitis a tali debilitate. Patiunť etiã lapides/arenas: & pilos: sed pili generantur seu condensantur in poris uritidibus/lapides eius sunt rubei parui sępe oblongi in prędicta lacuna geniti: quãdo Renes sunt debilitati nõ potẽtes retinere sanguinem / urina exit sanguinolẽta: exit etiã talis: quãdo hepar est debile nõ discernẽs aquositatẽ a sanguineitate sepatione & q̃titate qua oportet.

¶ De Vasis Seminariis.

1 Stis expeditis in utroq; sexu. Primo notabis in uena magna chili & in Aorta arteria: iterdũ supra Renes iterdũ ĩfra: unã uenulã & unã arteriã: q̃ ãbo ad aliq̃ distãtiã uniunť se cõtangẽtes descẽdẽdo usq; ad Testiculos dextri lateris.

¶ Notabis etiam duo similia uasa simili modo descendentia & unita in latere sinistro: ab emulgente uena sinistri Renis unum: & aliud ab Arteria Aorta/istę omnes uenulę & arterię sic descẽdentes uocantur uasa spermatica pręparãtia: hęc mẽbra sunt circũtecta a pãniculo orto a pitoneo: a Celso dictus Aegitroides: superiacet uena: subiacet autem Arteria. Uasa spmatica pparatia.

¶ Ista uasa sunt latiora & duriora in mare q̃ in fœmina/excepto tẽpore impgnatiõis & mẽstruorũ: ut patet ad sensum pp multũ sanguinẽ tũc in eis retentũ/sed in aliis tẽporibus ĩ mare sunt duriora & latiora: & etiã semp sunt lõgiora: qa ad longiorẽ distãtiã habẽt ferre suũ cõtentũ: & sunt talia quia masculinũ sperma est plus & grossius fœmineo/per quã etiã lõgitudinẽ uasorũ maris:

suũ sperma est magis digestũ:& sperma dextri lateris mares ge/nerat:quia sua materia est magis digesta & mundificata ab aquositate:sinistri uero fœminas/qa frigidũ est et aquosum:ab emulgentibus prędictis sanguine aquoso repletis ueniens.

¶ Hęc uasa in utroq; sexu conueniunt in loco a quo: sed disconueniunt ad quem: Eorũ terminatio in fœmina est intra corpus: ut dicetur in anatomia matricis:quę postponitur anatomie Virgę & Ani melioris ordinis gratia.

Lumbaria.

¶ Hęc uero uasa in mare descẽdũt ab utroq; latere usq; ad os pectinis in fine Iliorũ supra Lumbos:& ideo uocãtur etiã Lũbaria: q̃ uasa supra os pectinis descẽdẽdo ĩgrediũtur ab utroq; latere in unũ uelamen pãniculare ab extremis Siphac pro pte orto:quod dicitur cõiter Didimus & Cremasteras:& trãseunt in scortũ usq; prope testes:ut põt uideri ĩ uno solo latere relinquẽdo aliud latus in tactũ pro Anatomia Didimi uidẽdã. Caue tamẽ ne destruas scortũ in aliquo latere:sed trahe ad superiora uersus pectinẽ illud uas solũ quod uidere intẽdis simul cũ didimo suo & testiculo.

Didimus.
Cremasteras.

¶ Hęc uasa descẽdẽtia usq; ppe Testes sunt ualde dura:& sunt sicut uarices reuoluta/unde Variciformia uocantur/q̃ cũ obuiant Testibus (circa quos reuoluũt) ne eos sua duritie lędãt efficiũt mollia:& ibi hęc uasa uocãt Epydidima/& Anẽdor/& Andros.

Variciformia uasa.
Epydidima.
Anendor.
Andros.

¶ Ab istis uasis imediate trãsit materia spmatis ad Testes:ĩ substãtia quorũ acqrit albedinẽ & uirtutẽ generatiuã:& a Testiculis euomit iterũ ad p̃dicta uasa mollia Epydidima noĩata/a qbus trãsit ad alia uasa ĩferiora ipsis cõtinua:q̃ uocãtur deferẽtia:quorũ substãtia alba est:& aliis durior:hęc Vasa deferẽtia in mare ascendũt a testibus usq; ad pectinẽ cũ prępãratibus prędictis descẽdẽtibus cõtiguata:q̃ deferẽtia sic in supmo ossis pectinis ascensa ab utroq; latere ĩtra uẽtrẽ reflectũtur/q̃ simul cũ Testiculis cũ cautella cõserua:usq; quo uidisti anatomiã Didimorũ & etiã testiũ.

Vasa deferentia.

¶ Hęc uasa intra uentrem reflexa descendunt inter Rectum & Vesicam:& ibidem se dilatant in plures cauernas spermate plenas:ideo ibidem hęc uasa uocãtur cõseruantia & deferentia sperma:& a Gal. duce Eracleo dicũtur parastrata adeniformia/quia ipsa circundat adenosa caro.

Vasa cõseruãtia & deferentia & parastata adeniformia.

¶ A dextris & a sinistris hęc uasa collũ uesicę pforãt:& iter Virgã circa Anũ euomũt spma/qd postea extra pellit p cãnale urgę.

ℭ De Didimis.

h Aec uasa simul cū Testiculis a fundo scorti usq ad imū Iliorū in quolibet latere inuoluūtur uno pāniculo/cuius maior pars orta est a pitoneo/i fine Abdominis in scor to descēdente/qui cōiter dicit Didimus et suspēsoriū Testculi:a grecis dicit Cremasteras:substātiā cuius cōsidera:q est ex tribus & forte secūdū aliquos ex quatuor pāniculorū reuolutionibus. Didimus su/spensoriū testi culi. Cremasteras

ℭ Prima est exterior orta a pāniculis spondylorū : alia est orta a Siphac:seu peritoneo iuxta femur intra Abdomen cōtento:quę Dation a Celso dicitur. Dation.

ℭ Ex istis duabus pp suā fortē colligātiā fit q̄si una pellicula sola.

ℭ Alia est ex pāniculo imediate inuoluente uasa prędicta a pe/ritoneo circa dorsum orta/quę dicitur Aegitroides. Aegitroides.

ℭ Alia est ex cordis musculorū testiculorū:quę exigua est.

ℭ Considera etiam quantitatem & colligātiam : complexionem & numerum. Figuram habent Cystis:in superiori strictam:in fun do latam quantum est grossities Testium.

ℭ Iuuamēta sunt suspendere testes & manutenere uasa prędicta.

ℭ De Scorto:quod aliqui scrotū uocāt.

e X istis pāniculis & cute cōponitur oscheum seu scortū.i. bursa testium in qua sunt aliqui nerui sensum ei dātes: & aliquę arterię & uenę illud nutriētes:et scortum a Cel so scrotum dictum est unum mēbrū duobus Didimis cōmune: et est sinus seu camera Didimis Testibus et seminariis uasis. Oscheum. Scortum. Bursa testiū.

ℭ Hoc mēbrum est per medium diuisum a leui mēbrana/quę ab aliquibus dicitur sutura:et taurū:et corda:quę etiā aliqualiter apparet in cute exteriori i medio scorti faciēs quādā rugā secūdū lōgū corporis:huius mēbri quātitas:figura:situs:numerus:& col ligātia patēt. Sua cōplexio ē frigida & sicca. iuuamēta eius patēt.

ℭ Hoc mēbrū cum didimis omne genus morbi patit. Sua pro/pria passio est dillatatio eorū/qua mediāte multę fiunt Ramices hernię dicte.s. Zirbalis:Omentalis dicta:alia intestinalis : i scorto etiā fit hernia siue hyrnea aquosa:uentosa:humoralis:et carnosa: et etiam uaricosa/ quę fit per repletionem uasorum seminalium factam a sanguine grosso/seu multo et aquoso. Ramex. Hernia. Hyrnea.

ℭ De Testiculis.

I Ntra prędicta suspensoria ab utroq latere sunt duo mē

Testiculi. Oua.

bra glandosa alba similia carni mamillarũ/quę uocãtur Testicu li:quorũ figura est Oualis:et ideo etiam Oua dicuntur:caret sua substantia sanguine et omni sensu:Sentit tamen per suos pãnicu los:eorũ quilibet habet duos musculos pãniculis suis hęrentes:ut ipsos custodiant et eos eleuent ne laxentur.

¶ Sua quãtitas/suus numerus:et situs patent: sua cõplexio inata est tẽpata i actiuis:i passiuis humida.Influẽs tñ ẽ calida/ qua me diãte teste Arist.trahũt a toto ad se materiã spermatis sicut uẽro sa:et a medicis ponũtur iter mẽbra pricipalia:colligãtur aliis mẽ bris principalibus/p uenas/p arterias et p pãniculos:sua iuuamẽ ta sunt cõseruare spẽm.Passiões omniũ modoꝝ patiũtur.

¶ De Vesica.

Stis expeditis eleua Renes cũ poris uritidibus a uesica ortis:itra tunicã eius magis uersus collũ q̃ fundũ igrediẽ tibus dyagonaliter:ne urina regurgitet ad eos/per istos poros iterdũ trãsit ad uesicã lapillus i Renibus genitus:in eis ex tensionẽ faciens cũ intẽso dolore/quia sunt neruei ut uesica.

¶ Scinde primo corpus uesicę circa fundũ eius / quod est unica tunica cõpositũ/in parte cuius exteriori uadũt duo nerui ꝑ sen/ su ipsius:Primo notãdo eius sitũ/qui est in inferiori parte uẽtris in cõcauitate Aqualiculi/in qua est etiã Rectũ intestinũ dorsum uersus et matrix in eorum medio/in fœmina.

Aqualiculus.

¶ Notabis etiã suã colligantiã : et quãtitatẽ:et figurã:et nume/ rũ:substãtia cuius est neruea ex neruis ligamenti/incõsolidabilis si soluatur/in collo carnea est:et ideo ibi cõsolidatur/suũ collũ ẽ uirgę unitũ per totũ usq; ad extremũ glandis/unde exit urina:

¶ Sua cõplexio ẽ frigida & siccа:est circũuoluta uno pãniculo a peritoneo orto. sua iuuamẽta sunt diu retinere urinã ne cõtinue homo surgat ad eã emittendã:sed quasi cõtinue fluit a Renibus ad ipsam/suã retentionẽ iuuãt certę carnes glãdosę principiũ sui colli extra inuoluẽtes & comprimẽtes/causantes in ipso collo an fractus aliquos/propter quos uesica nõ mũdatur ab aquositate integre / & suã retentionẽ uolũtariã & ẽt expulsionẽ iuuat unus solus uesicę musculus os eius inuoluens.

¶ Passiones omniũ modorũ põt pati uesica/q̃ sunt interdũ icu/ rabiles/sicut est pre grandis lapis:& excoriatio in corpe colerico & in sene.Sua etiam notabilis Solutio est lętalis

¶ De Virga.

Post pdicta mēbra occurrit Virga/q̄ est de substātia ligamentali: neruosa etiam & cauernosa est ut spongia cum aliqbus tamē musculis/hēt Virga pariter & Lingua plures & maiores Venas & Arterias q̄ aliud mēbrum sibi simile in magnitudine/ per prędictas porositates duce imaginatiua. Virga sola sępe a spiritu magnificatur & erigitur. In ea .n. est uirtus naturalis:per quam cū animal mouetur ad coitū inflatur et dilatatur:sicut fit naturaliter motus in corde et in Arteriis/in his autem fit semper propter necessitatē:in hoc uero aliquādo/& sępe inutilis ē:sua origo & situs ē ex pte pectinis i medio oibus nota.

¶ Sua figura est oblonga rotunda/habēs in se cānale : per quod exit Vrina & sperma/summa pars eius Glans & caput Virgę dicta est:& ibi est cōpacta/dura/& obtusi sensus ne i coitibus lędatur. Istam glandem circūdat certa pellis mollis:quę dicitur Prępputium obediens reuersioni in omni confricatione. Glans. Caput virgae Praeputiuz.

¶ Hoc prępu tiū in parte inferiori i medio tantū per longū alligatur maiori parti glādis per certū pelliculare mēbrum a uulgaribus dictum el filello. Numerus & etiā quātitas eius patēt. Sua cōplexio inata per influētem est calida & humida: colligatur cū osse pectinis:cū Adenosis parastatis : cū uesica mediante cānali extra riuante urinā/com Cerebro mediātibus neruis ad musculos & ad cutim eius uenientibus:cū corde & hepate mediātibus Arteriis & Venis descendentibus prędictis. Filello.

¶ Virga hēt i se tria foramina:unū latū quod ē cōe spmati & urinę:& duo parua:p q̄ inisto cōi igrediť spma a uasis seminariis ātedictis uenlēs:Ista duo orificia seu uasa igrediūť hoc cānale i loco dicto pineō/q i mare ē locus iter Anū & radicē uirgę:& i femina est iter Anū & fissurā colli matricis ab istis foraminibus ad uesicā secūdū ueritatē istud cānale diciť collū uesicę:ab hinc usq; ad extremū glādis/diciť foramen cōe & cānale uirgę:& ab aliqbus dř (Vretra. Perineon. Foramē cōe. Canale virge Vretra.

¶ Habet ēt Virga quatuor musculos:duos uersus suū iferius:ab utraq; pte unū iuxta cānale urinę:qui secūdū lōgitudinem extensi sunt & dilatant Virgā & illam eleuant:ut sperma p ipsam cū facilitate penetret. Duo sunt alii eius Musculi a radice ipsius uersus os pectinis orti:uenlētes trāsuersi uersus glandem in parte eius supiori:q cū tēdūtur:Virga eleuatur:& cū cessant a

tensione deprimitur / ꝙ si uni accidit tensio & alteri non / uirga declinabit ad partem Musculi tensi.

Ager naturae ¶ Vtilitas Virgæ est facta principaliter pro conseruatione spēi. Ipsa.n. mediāte mittit sperma in Agro naturę.s.in Matrice:quę si est moderatę quantitatis, sicut & lingua laudatur & utilis est. Ipsius.n.breuitas nō ducit spma ad locū debitū:& sua nimia longitudo est causa resolutionis spirituū in spermate.

¶ Virga etiam per colligantiam suam euacuat uesicam ab urina cuius signum est ꝙ pediculus orificio eius extremo applicitus mordicando prouocat eam.

¶ Iuuamenta pręputii & pelliculę prędicte alligantis eum glandi sunt prebere aliq̄ delectationem in coitu: & tueri glandem a nocumētis extrinsecis. Istud preputium eiiciūt hebrei in circuncisionibus: operantes contra intentum naturę. Passiones omniū modorum patitur uirga. sua propria passio est priapismus.

¶ Ad istā anatomiā bene uidendā prius notatis antedictis & notato situ Recti itestini: scalpro / falce / uel serra / uel alio ingenio separa os pectinis a sua pte laterali:& simul cū osse separa notabilē partē cluniū.s.illā in qua sunt musculi Ani: & eleua Rectū: uesicā:& uirgā cū uasis seminariis & poris uritidibus p̄dictis:& pone p̄dicta mēbra prius lota & mūda a stercore & sanguineitate in eis cōtenta supra aliquā tabulā: ut prędicta melius uideas a p̄dictis mēbris cum diligentia solum os pectinis abiicendo.

¶ Et primo notabis locum pororū uritidorū prędictoꝝ uesicam ingredientiū: in eis ponēdo specillum seu radium uel aliquod tale:& uidebis penetrare eum diagonaliter per substantiam corporis uesicę in suam concauitatem: ut prędictum est.

¶ Istis uisis uidebis etiā uasa seminaria predicta inter rectum & uesicam ingredi / & cum incisorio aliquo cum cautela separa rectū a uesica / quia in loco isto hęc membra sunt firmissime alligata:& uidebis predicta parastata cauernosa & lata:& ea incidendo uidebis sperma ibidē contentum pro duobus uel pluribus coitibus:& hęc uasa terminantur in canali uirgę.

¶ Et circa istum locum uidebis carnem glandosam notabilem ad latera colli uesicę / quę aliqualiter digerit & dealbat sperma ibidem contentum / uel saltem conseruat ne exsiccetur: conseruādo etiam in eo spiritum genitiuum.

¶ Tenent etiam istę carnes ne collum uesicę exsiccetur & etiam uirga: quę pre sua longitudine extra pendens exsiccari & claudi apta est: & propter hoc ista carne carent fœminę. Iste etiam car nes cum sua aliquali unctuositate resistunt acuitati urinę.

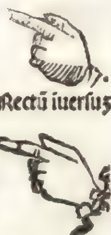
¶ Istis notatis potes scindere uirgam p lōgum: & uidebis cānale predictum cum orificiis: p que ingreditur sperma/que sunt duo unum a dextris/aliud a sinistris nō multum distantes a concaui tate uesicę: uidebis etiam corpus uirgę cauernosum uel porosum ad instar spongię nō multum cauernosę sed cōpacte aliqualiter.

¶ De Recto.

n Otatis pdictis debes reminisci de loco intestini Recti su pra dimissi p anatomia Ani: quod considerabis esse i cō cauitate Aqliculi & terminatur itra Nates i loco dicto Anus. aquo exeūt excremēta primę digestionis ordine naturali. Eius pars supma tendit ad sinistrum ubi itestino colo alligatur. Rectum. Anus. Situs Recti intestini.

¶ Cōsiderabis ēt suā qtitatē q patet: & suā figurā: sitū/& numerū uidisti supra: colligātiā hēt cū corde: cū hepate & cerebro: cū uesi ca in mare/cum Matrice in fœmina.

¶ Cōsidera etiam eius cōplexionē/quę est frigida. Ideo est intra nates ne lędatur a frigore.

¶ Deinde seca ipsum per lōgum: & optime lauādo: notabis eius inuersionem/quę est ab exteriori interius ascēdens per quatuor digitos uel circa. Videbis.n.sępę terminū suę iuersiōis: & interdū nō uidebis: hęc iuersio mūdat ipsum a fece/qa egerendo rectum aliqualiter descēdit: & hoc optime uidetur i equis egerētibus. Rectū iuersus

¶ Extremitas eius inferior dicitur Anus & podex & Sphicter: & alia multa habet nomina a me recitata in cōmentariis super Anatomia Mundini. Anus. Podex. Sphicter.

¶ Sua substantia est carnea et pāniculosa/quę cum musculis red ditur magis carnosa in eo est aliqua pinguedo extra uersus/i eo sunt uilli multi lati & longi/pauci obliqui: longi sunt extra & in tra/iuuantes expulsionem inferius trahendo.

¶ In eo sunt quatuor musculi: unus est in orificio eius extremo: cuti mixto cū ipso p totū dispersus: qui cōstringit Anum unde/ quaq; quo fit ut stercora integre ab eo mūdētur: est alter muscu lus magis itra/uersus caput hominis eleuatus/qui habet duo ca pita et hic cōtinuatur cū radice uirgę: hujus utilitas est extremū

Causa pcipi/tationis recti.

Ani arctare:post istos ē unū musculoꝝ par supra alios trāsuersa/liter tēdēs:cuius iuuamētū est rectū sursum eleuare/quo mollifi/cato fit Recti pręcipitatio extra inter Nates/ad certā distātiā.

¶ In extremitate huius intestini apparent plures uenę/in aliqui/bus notabiles:in aliqbus occultę/quę dicūtur mariscę & Aemor roidales/paroxismaliter fluentes/quas considera.

¶ Istę Venę oriuntur a Ramis Venę chilis descēdentis qui mu/sculos Ani nutriunt : multi eorum profluuio/uice purgationis utuntur:nec ualde debiles ob id fiunt.

¶ Iuuamēta Ani sunt educere stercora hora debita : sui musculi iuuāt parastata i emissiōe spmatis i coitu:cuius signū ē q̄ sūt aliq coeūtes simul & egerētes:iuuāt etiā uesicā in emissione Vrinę.

¶ Passiones omniū modoꝝ patit̄ Anus/q̄ oēs sunt difficilis sana/tiōis : & iter alias/Recti extremitas sicut & matrix procidit/quā stipticis retro ducimus. Cōdylomata etiā seu Tubercula q̄dam: ficus & etiā fungi inascūt̄: Marisca itē & Ragadas seu Ragadię: q̄ ex iflamatiōe oriri solēt. Hos tñ morbos iterdū lasciua lux urie pcacitas:& extuās libido i utroq; sexu diuerticula q̄ritando: ne/glecta natura/nō sine ipsius & maiestatis diuinę iniuria facit.

Cōdylomata. Tubercula. Ficus. Fungi. Mariscae. Ragadas. Ragadiae.

¶ De Matrice nō pręgante.

u Isis mēbris in mare in uētre iferiori cōtentis/ad fœminā anatomizādā trāseo:in qua uidēda est anatomia matri/cis. Suorū Testiū cū uasis seminariis et sua uesica.

Uulua. Matrix.

¶ Matrix q̄ ēt Vulua dicit̄ duas habet ptes. s. Receptaculū : seu sinū/uel cōcauitatē:& ceruicē seu collū:& ē mebrū ad propaga/tionem a natura genitū:substātia sui Receptaculi est neruea/ex neruis ligamenti & carne cōfusa mixta:ideo parū sentit:et unica tunica est cōposita circūuoluta peritoneo: et est Neruea:ut ex/tendatur in coitibus:& ut aggreget̄ apud quantitatē paruam in partu. Tota etiā sua cōcauitas mouetur ad centrū in acceptione spermatis:& illud amplectitur et tangit cum suis lateribus.

Ceruix. Collum. Uterus. Uenter. Receptaculū. Fissura. Pudēdū muliebre vulua Os genitale.

¶ Substantia uero suę ceruicis seu colli est lacertosę carnis: qua/si chartilaginea cū aliquali pinguedine hñs Rugā supra Rugā: q̄ dāt delectationē i cōfricādo i coitibus. Hęc ps ē satis sensibilis.

¶ Sua cōcauitas dicitur Vterus : Venter: et Receptaculū fœtus: fissura quę est in orificio ceruicis dicitur pudendum muliebre & uulua:& natura : & os genitale.

¶ In hac ceruice locatur uirga in coitibus.

¶ Inter ceruicem et receptaculũ intrinsecus est certa substantia pellicularis carnea satis sensibilis: in medio perforata: dilatabilis et cõstringibilis/os matricis dicta/ formã habens capitis mugili: alias Cephali:siue Tencę piscis:seu Cati nouiter nati:quę in coi/tibus & partubus et in menstruis aperitur ordine naturę: in aliis uero temporibus maxime cum pregnans est:sic clauditur ut nec subtilis Acus eam ingredi posset nisi uiolenter. Os matricis & ipsius for/ma.

¶ Ceruicis figura est Oblonga:Rotũda:cõcaua/inuiolata tanta est quãta est uirga secum coeuntis:in uirgine uero est minor.

¶ Huic circa eius mediũ est pãniculus uirginalis dictus:ut Rete cõtextus ligamẽtis subtilibus et pluribus Venis/quo uiolata ca ret:quia rumpitur in primo coitu cum mare:hic pãniculus uoca/tur Eugion et Cento/ et Imen. Pãniculus virginalis. Eugion. Cento. Imen.

¶ Extremo ceruicis Additę sũt a laterib⁹ pelliculę:q̃ p̄putia dñr. Praeputia.

¶ Intra ceruicem parum uersus os pectinis ingreditur collum ue sicę breue:cuius orificium clauditur a certis paruis additamentis carneis et pãnicularibus: a quibus et a pręputiis antedictis me/diante aere fit intermigendum aliquis strepitus. Mingẽdo fit strepitus in muliere.

¶ Figura receptaculi est quadrangularis cum aliquali rotundi/tate:inferius concaua sicut Vesica.

¶ Receptaculo uersus ceruicem est ab utroq; latere unũ addita/mentum ligamentale dorso uersus anchas alligatum cornu lima cę formam habens.Ideo cornua matricis hęc dicta sunt. Cornua.

¶ Circa hęc cornua utrinq; est unus Testiculus durior et minor q̃ in mare/nõ perfecte rotundus:sed ut amigdala compressus:in eis generatur sperma/non grossum ut in mare: nec calidum:sed aquosum tenue et frigidum. Testiculi mulierum.

¶ Isti Testes nõ habent unicum pãniculum in quo ambo con/tineantur sicut est scortũ in mare:sed quilibet habet propriũ pã/niculum ortum a peritoneo eos circa cornua alligantes:quilibet eorum habet unum Musculum paruum a quo mouetur.

¶ Istis Testibus implantantur Vasa seminaria prędicta/ quę a chili et ab Aorta et ab emulgentibos descendunt dicta pręparã/tia: inde alia uasa deportantia nominata/continue se dilatando usq; ad receptaculum ubi ceruici unitur rendũt: et intra Matri/cis concauitatem circa os ipsius sperma ducunt. Vasa p̄parã/tia & deportã/tia.

Fossule. Cotilidones.

¶ Horũ Vasorũ plurima orficia fossulę & cotilidones dicuntur/ per ea fluũt mẽstrua / ab eis fœtus haurit nutrimẽtũ per Venas & Arterias Vmbilicales fossulis prędictis alligatas.

¶ In fœmina non sunt parastata uasa / nec epydidimũ uas/quia in fœmina uasa mollia sunt nõ ledentia Testes sicut in mare propter eorum duritiem.

¶ Matrix tota cum suis Testiculis et uasis seminariis est similis mẽbris generationis uirorum:sed membra uirorum sunt completa extra propter suũ calorem expulsa: fœminarũ uero sunt diminuta intra retenta propter suum diminutum calorem.

Matrix ẽ mẽbrũ cõuersuz.

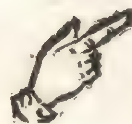
¶ Et matrix est quasi cõuersum instrumentum. Collum.n.matricis est quasi uirga:et eius receptaculũ cum testiculis et uasis ẽ sicut scortum. Scorto.n.inuerso intra ipsum est cõcauitas:et extra ipso etiã inuerso iacent testes et uasa seminaria:sicut receptaculo matricis: Virorũ tamen testes et uasa sunt maiora.

¶ Situs fissurę matricis est inter Anũ et os pectinis/et locus qui est inter utraq; orificia perineon dicitur.

Perineon.

¶ Ceruix a fissura per uentrem supra ascendit usq; ad receptaculum:cuius locus est inter Rectum et Vesicam. Hęc omnia sunt in concauitate Aqualiculi per longum sita.

¶ Receptaculi quãtitas in puellis exigua est:et minor sua uesica: nec completur sua concauitas nisi cum cõplemento augumenti corporis:cuius est/in adultis uero (nisi grauida sit) est nõ multo maior q̃ manu cõphendatur. Crescit tamen propter mẽstrua: parietes quasi carneos/dẽsos et grossos habẽs/in pgnante uero est maxime dilatata et subtilis magis neruea apparẽs:et tũc ascẽdit uersus Vmbilicũ plus & minus secũdũ fœtus quãtitatem.

Tantum due cellulae.

¶ Vnicam concauitatem seu cellulam habet:quę tamen aliqualiter circa eius fundum in binas partitur:ac si essent duę matrices ad unum collum terminatę.

¶ In pte eius dextra ut plurimũ alligãt mares/i sinistra fœminę.

¶ Colligatur cerebro per neruos / cordi per Arterias : hepati et mamillis per Venas/Recto intestino per pãniculos/ Vesicę per collũ eius:quod est breue nõ penetrans extra sicut in mare : anchis p cornua:sed a cornibus supra: Receptaculũ est undequaq; solutum:& ideo pręcipitat ad latera : et interdũ suũ receptaculũ exit totaliter extra corpus per collum seu ceruicem ipsius.

¶ Numerus eius patet:& forte nõ errat qui dicit esse duas ma/ trices quia sunt duę cõcauitates:ut duę manus cõcauę se inuicẽ tangentes unico pãniculo coopertę ad unũ cãnale terminatę. Forte duae Matrices.

¶ Et ut aliqualiter tibi satisfacias de sua figura:loco:& situ/uide/ as infrascriptas figuras imediate sequentes/ad quas uidẽdas/nõ ueniat qui non est ingeniosus & expertus in lineis & umbra/seu in pictura/quę multũ iuuat medicos & alios multos artifices.Cõ plexio matricis innata actuata per influentem est calida & humi da. Sua iuuamẽta sunt expurgare corpus a superfluitate sangui/ nea naturali:conseruare tamen principaliter speciem.

¶ Potest pati omne genus morbi/sępe procidit:& tota potest ex trahi a corpore durante ualitudine:unã Matricem coruptã ego uidi extrahi integre in terra Carpi a genitore meo:quę sanata est & diu uixit.

¶ Ego etiam Bononię extraxi unã aliam integre:quę erat can/ crenata Anno.M.D.VII.de mense Maii/quę superuixit sana.

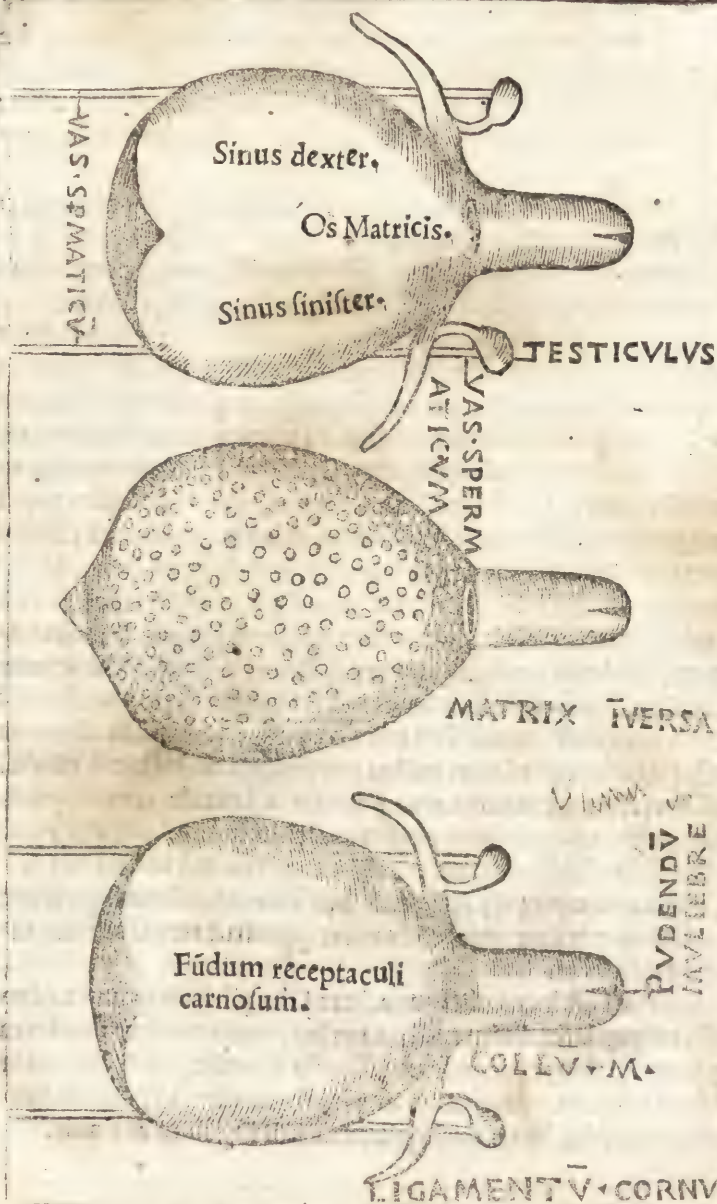
¶ Vnã aliã.s.matricis receptaculũ ꝑcipitatum extra uentrem & coruptum:me pręsente nepos meus ex fratre Damianus extra/ xit integre in cętu doctorũ & multorũ scholasticorũ Anno dñi M.D.XX die.V.Octobris.Ista ultima nomine Gentilis: erat uxor Christophori Brianti de Mediolano/habitatoris Boñ. in cõtrata dicta lo inferno/quę hora ista.1523.decima Iunii est sana: & exercet negotia familiaria:& relatu ipsius & sui mariti in coitu emittit semẽ & hẽt mẽstrua tẽporibus debitis res notatu digna.

¶ Si maiora queris ui de cõmentaria mea supra anatomiã Mun/ dini:& ibi habebis de matrice pręgnante & alia multa/& hęc suf ficiant de Anatomia Ventris inferioris.

¶Habes hic optimã figuram matricis cũ suis cornubus anchis alligata/infra q̃ sunt testiculi i suo loco naturali alligati vasis seminarys/q̃ vasa terminantur ad corpus matricis vt vides:& oriũtur supra matricẽ circa regione renuz ab emulgente & auena chili: vt supra dictũ est/& hec matrix est figurata magna ac si esset p̃gnãs in parte cuius ante iori natura locauit vesicaz cum suis poris vritidibus/& collum vesicae terminatur in collo matricis parũ supra fissurã/ q̃ dicitur vulua:haec tamẽ melius videntur anatomizando foeminã p̃gnantem & etiam nõ p̃gnantem.

Habes in hac figura tres ali as matrices/ quarũ q̃ est in medio inuersa est/ i qua in to to receptacu/ to sunt circuli parui indican tes capita seu ora venarũ/ q̃ cotyledones vocant/ ꝛ vi/ des q̃liter col lũ ipsius assi/ mulat virgae virili. Jn alijs figuris nõ in/ uersis videre potes matri/ cis naturalez figurã cũ suis testiculis ꝛ va sis seminarijs simul ꝛ liga/ mẽtis cornua libus quibus alligat ãchis vides ẽt ipsi⁹ collũ ꝛ os per qd̃ exeunt mẽ strua ꝛ foetus ꝛ ingredit vi rile semen/ in/ fundo matri/ cis ẽ certa car nositas ver/ sus os ipsius elleuata/ qua mediãte fit ali q̃ua distinctio sinus dextri a sinistro/ nec in matrice repit alia diuisio nec alie cellule vt putãt aliq.

ℭ De Anatomia Ventris medii.

u Isis prędictis scinde Vẽtrem mediũ/in quo sunt mẽbra uitalia:cũ quibus etiã anteq̃ uẽter supmus anatomizeť melioris ordinis gratia uidebis aliqua mẽbra partis ante rioris colli:& aliquas faciei partes intrinsecas et extrinsecas.

Pectus. Cassus. Clibanum. Thorax.

ℭ Partes primo uidendę sunt membra Pectoris/quod Cassus: Clibanum & ab aliquibus Thorax dicitur.In eo enim sunt par/tes continentes & contentę.

ℭ Et continentium sicut in Ventre inferiori/alię sunt cõmunes: alię proprię:& alię magis proprię.

ℭ Partes cõmunes sunt omnes partes circũdantes pectoris ua/cuum/quarum alię sunt ante/alię a lateribus/alię posterius.

ℭ In isto tamen uẽtre/neq̃ in uẽtre naturaliũ mẽbrorũ/ponũtur partes superiores/neq̃ inferiores eis determinatę:sicut in uentre supremo:quia partes anteriores laterales & posteriores in uẽtre naturaliũ mẽbrorũ uniũtur:& faciunt partem eius inferiorem:& pariter faciũt huius uẽtris superiorẽ partem.Hic.n.in eius supre mo:ille uero in suo infimo loco terminaẗ quasi ĩ pũcto:& a prędi ctis partibus hic supra:& illę infra circũdatur.Septũ autẽ trãsuer sum seu diaphragma mediat ĩter istos/& facit partẽ supremã ĩfe rioris uentris/& inferiorẽ superioris:sed quia septũtrãsuersum est ambobus uentribus cõmune:ideo nõ poniẗ proprie & determi/nate pro aliqua parte cõtinente prędictoꝝ uentriũ:sed auctores ponũt ipsum ĩter partes cõtentas.Est tñ pars cõtenta & cõtinẽs: & cõtenta diciẗ/inquãtũ est intra corporis uacuitatẽ:& cõtinens est:quia a supiori cõtinet mẽbra naturalia:& ab inferiori uitalia.

Sũmũ dorsi mediũ dorsi.

ℭ Dico ergo q̃ pars cõmunis anterior & lateralis medii uentris dicitur Pectus:pars uero posterior dicitur summũ dorsi:& ponẽ tes collũ indorso hãc partẽ mediã uentris noiant mediũ dorsi.

ℭ Partes uero proprię /alię etiã sunt ante/alię a lateribus & alię posterius/quę sunt ante/cõmuniter ponũtur tres.s.superior:in/ferior/& media.

Furcula supe/rior. Iugulum. Clauis.

ℭ Superior est locus ubi immediate sub collo cõiunguntur duo ossa utrinq̃ lateraliter tendẽtia uersus humeros/dictę duę furcu lę laterales:& hęc pars uocatur furcula superior/suscipẽs nomen a figura & loco/paruũ occupans locũ/maxime in pectoris lon/gitudine:& hic locus ab aliquibus dicitur iugulum & clauis.

¶ Subista imediate est pars media / noĩe proprie Pectus / sic di/cta / q̃a pexa est inter eminẽtes mamillarũ partes: & hęc pars est a prima p̃dicta pte infra usq; prope septũtrãsuersum p longũ: in la tũ uero est tãta / quãta est latitudo ossiũ pectoris / costis exceptis. Pectus unde dicatur.

¶ Inferior uero pars / est locus ubi p̃dicta ossa pectoris terminan/tur circa regionem septitrãsuersi: & quia talia ossa lateraliter ten/dunt furculã etiã faciẽtes: Ideo hic locus dicitur furcula inferior: in medio cuius est carthilago scutalis: dicta pomũ granatũ: quia assimilatur parti balaustii. i. floris mali granati. Furcula inferior. Pomũ granatum.

¶ Partes uero laterales dicuntur costatus: & latera: & mamilla/rũ regio. Costatus. Latera.

¶ Partes uero posteriores: Alię sunt medię: & alię la/terales / Medię dicuntur interscapiliũ & metaphrenon: & noton: laterales dicũtur scapulę / spatulę / & scapilium: Aliqui tamen uo cant laterales cum mediis / metaphrenon / & noton. Interscapiliũ. Metaphrenõ. Noton. Scapulae. Spatulae. Scapilium.

¶ Partes uero magis proprię: Alię etiam sunt anteriores / alię la/terales: & alię posteriores.

¶ Quę sunt ãte / sunt primo cutis / pinguedo / aliqui musculi: ossa & carthilagines: & pãniculus pleura.

¶ Partes uero laterales / sunt cutis / pinguedo / mamillarũ substan tia / musculi multi: Costę & etiam pãniculus pleura.

¶ Vltimo sunt ptes posteriores. s. cutis / aliqua pinguedo / muscu losa caro: & nõ musculosa simplex replens ossiũ uacuitates aliqs: duodecim sphondyli costarũ siue pectoris: & pãniculus pleura.

¶ Partes cõtẽtę / sunt musculus diaphragma septũtrãsuersum di ctus: qui secũdũ aliquos est iter cõtenta pectoris numerãdus. in quãtũ sua principalis opatio est seruire cordi / mediãte suo motu: per quẽ pulmonẽ mouet. Est deinde pãniculus mediastinus: ca/psula cordis: Cor cũ sua Aorta Arteria: & Pulmo cum suis uasis: Vena chilis ascẽdens / Nerui descẽdentes: & ascendentes Reuer siui dicti / glandula dicta Timũ & Morum / Gula. i. cibi ab ore ad uentriculũ uia / cũ pãniculis prędicta membra tegentibus.

¶ Substantia huius uentris est pelliculosa / pinguis / ossosa / carthi laginosa / musculosa: & pãnicularis.

¶ Ossa enim eius nõ sunt unita sicut in capite / sed diuisa / ut pe/ctus sit obediẽs motui anhelitus: & ideo propter motũ in eo sunt musculi. Dixit Gal. 7. de utilitate: si pectus esset factum ex solis musculis / illi caderẽt supra Cor & Pulmonem: ut igitur spatium

fiat aliquod intus:simul autem & moueatur totum organũ: Musculi ossibus alternatim positi sunt.

¶ Hic Venter Pectus dictus / quantitate est insignis / quia seruit multis & magnis mẽbris:habet tñ maiorẽ cõcauitatẽ posterius q̃ ante / initiũ cuius uersus posterius / est a primis spondylis ĩfra collũ usq; ad septũtrãsuersum / q̃tũ cõtinẽt duodecim costę:sed anterius occupat tm̃ ptẽ ɔtẽtã ĩter furculã supiorẽ & ĩferiorẽ iclusiue.

¶ In homine Pectus est latum / nõ carinatũ sicut ĩ maiori parte brutorũ:latius tñ est in Mare q̃ in fœmina / ad portãdos autẽ fœtus:uẽter inferior est in Fœmina maior q̃ in Mare:& pp hoc regio Renũ:Ossis sacri / & Ancharũ / in fœmina est ualde lata.

¶ Figura / & numerus / & situs pectoris patent / sed eius cõcauitas interior est similis cõcauitati semi Oui oblique per latũ icisi: cuius pars magis acuta est uersus collum: est etiam similis ungulę Bubalinæ / sicut est pulmonis figura:

¶ Colligať cum toto corpore / complexio eius est secundum suas partes:Sua complexio innata actuata p influentem est calida: iuuamenta eius sunt custodire cor & pulmonem principaliter.passiones omnium modorum patitur.

¶ De Mamillis.

IN parte anteriori pectoris uersus latera / sunt duo mem

Mamille. bra rotũda Mamille a sua figura nomen sumẽtes ab an

Rumae. tiquis Rumę dicta / in medio cuiuslibet eorũ / est unum

Papilla. tuberculũ paruũ quod Papilla dicitur:per quę ĩfans papat / circa quas est circulus / qui est rubricetus seu rosetus & interdũ nigri

Fos. cans / Fos gręce dictus / substãtia quarũ / est ex Venis / Arteriis: & neruis.Inter quas est uacuitas / quã replet caro glandosa / alba sensu carẽs:& propter suã albedinẽ / quãdo morať in eis sanguis albificať & fit lac: & Mamilla cõuertit sanguinẽ ad albedinem & facit lac sicut hepar ɔuertit chilũ ad rubedinẽ:& facit sanguinẽ.

Quid Lac. Vnũ quodq;.n.eorũ / cõuertit humiditatẽ in eo cõtentã ad similitudem suam / in natura & colore: huius sanguinis albificati una pars nutrit Mamillas / alia est lac:et hęc est superfluitas utilis.

¶ Ad mamillas ueniũt descẽdendo a regione ascellarũ circa costas / suę Venę et Arterię: et etiã a regione pectinis ueniũt Venę per abdomen / quas seruasti superius / istę Venę et Arterię optime apparẽt in corpore demacrato / in pingui uero occultę sunt:

ſed optime uidentur in fœtu/trium uel quatuor menſium.

¶ Numerus Mamillarũ/& quãtitas patet:ſunt tñ maiores ĩ fœ/mina q̃ in mare/ propter lac generãdũ/ ſuus ſitus/eſt in pectore: quia eſt latũ/nõ carinatũ/ in quo poſſunt locari cõmode: & etiã quia ſuperfluitas mẽbro℞ ſuꝑiorũ nõ trãſit in crines/nec in den tibus:nec ĩ cornibus:ut ĩ brutis. Colligãtur cerebro per neruos: cordi per arterias/hepati & matrici per Venas: a matrice tamen ſuſcipiũt maiorẽ partẽ ſanguinis / ex quo ſit lac/ideo lactãtes nõ hñt mẽſtrua/niſi raro & pauca: & nõ mẽſtruãtibus tẽpore debi to/tumẽt Mãmę/tument etiã & dolẽt Mãmę/parũ ante tẽpus mẽſtruorũ:quia matrix & Venę ſecũ alligatę ſunt plene.

¶ Iuuamẽta ea℞/in mare ſunt ad decorem:& ad tutelã mẽbro℞ pectoris:& reuerberãt calorẽ ad cor: & ĩterdũ in mare fit lac pro pter abundãtiam nutrimẽti/ maxime ĩ habẽte magnas & fortes Mamillas. In fœmina etiã habẽt prędicta iuuamẽta:ſed principa liter ſũt pro lacte generãdo:ut nutriat̃ eo nouiter natus:uſq; quo poſſit deglutire cibũ ſolidũ:& lac eſt proportionatũ nutrimentũ nouiter nato/ quia ſit ex ſanguine a quo prius nutriebat̃ in Ven tre. Paſſiones omniũ modorũ patiũtur.

¶ De Muſculis Pectoris.

Iſis & notatis prędictis/potes excoriare cutem totius pe ctoris/relinquẽdo Muſculos in loco ſuo/& ſcindere Ma millas:ut uideas eius ſubſtãtiã/ maxime carnem/in qua ſunt Venę & Arterię per totum diſperſę:& uidebis Papillas ha/bere plura foramina exigua ualde/a quibus exit lac/ad quę fora mina:ſecundum aliquos terminãtur extremitates Venarũ prędictarũ/per quę exit lac:& ſecũdum alios/lac exit a ſpongioſita/tibus carnis Mamillę terminatis ad foramina papillę:& non a ue nis immediate:utrũq; eſt poſſibile. Unde exeat lac.

¶ His uiſis/notabis in pectore multos Muſculos/qui mouẽt pe/ctus uoluntarie:q̃uis etiã pectus naturaliter moueatur.ſ.ad mo/tum cordis & pulmonis/ut in noſtris cõmentariis diximus/quo rũ aliqui ſunt exteriores/alii inter coſtas/& alii intra pectus.

¶ Exteriorũ/duo ſunt ſub furculis ſuperioribus/ cõtinui cũ coſta prima/qui ad caput ſpatulę tendũt:& cum iſtis unitur unũ aliud par:cuius unũquodq; ĩpar/eſt duplans primũ par:& faciens ĩpm in duas partes/pars cuius ſuperior cõtinuatur collo:& ĩpm mo/

uet/ inferior uero pectus mouet:& hoc par/cōtinuatur cum uno pari / quod est cōtinuum cum quinta & sexta.costa.

❡ Postea est Aliud par in cōcauo spatularū cōtinuatū cum uno pari ueniēte a sphōdylis usq; ad spatulas:& isti oēs sunt sicut unū par: qui ꝯtinuātur cum costis posterioribus.

❡ Postea est aliud par/ortū/a/ sexto sphondylo colli: & a primo & a secundo superiori sphondylo pectoris/ ꝯtinuatum eisdem costis:& isti Musculi sunt oēs dilatātes pectus.

❡ Postea est unū aliud par/sub radicibus costarum supiorū exten sum:qđ descēdendo unit cū suis extremitatibus uni pari/qđ ē cir ca furculā iferiorē/ꝯtinuatū cū musculis lōgis abdominis/ supra qđ par/sūt duo paria/q̄ ipm coopiūt:& isti oēs ꝯstringūt pectus

❡ Musculi uero itra costas/sunt dilatantes & ꝯstringētes/inter se differētes in ope: & hi qui sunt inter costas:inter costam & costā sunt quatuor: scilicet Musculi duo uersus exterius/& duo uersus interius /quos leuiter sepando cognosces per incessum suorū uil lorum/primi duo superiores/habent uillos transuersales:& dilla/ tāt pectus. Secūdi uero iferiores hñt uillos latos:& sūt ꝯstrigētes.

❡ Musculi uero intra pectus/est solus unus.s. Diaphragma seu se ptūtransuersum/qui cum quiescit/ꝯstringit pectus/per accidens tamē:& cum mouet/dilatat illud/motus tamē diaphragmatis/ est compositus ex uolūtario & naturali.

Quot sūt mu sculi pectoris.

❡ Numerus quoq; in totū est/centū & quinq; musculi/ exceptis Musculis pdictis dorsi & colli.s.duo primi sub furculis superiori/ bus:& duo alii ꝯtinuati cum quinta & sexta costa.Postea Muscu li duo a ꝯcauo spatularū ueniētes ꝯtinuati costis posteribus/ po stea duo a sexta sphōdyli colli:& a prima & a secūda pectoris eis dem costis ꝯtinuati.& isti sunt octo in totum/omnes dilatantes. Sūt etiā totidē ꝯstrigētes/excepto diaphragmate/qđ ēt dilatat.

❡ Et de ꝯstringētibus primo sunt duo sub costis superioribus:& duo circa furculam inferiorem/supra quos/sunt quatuor alii eos cooperiētes/qui oēs simul cum diaphragmate:sunt decē & septē. Postea sunt inter.xxiiii costas.xxii. spatia:& pro quolibet spatio sunt quatuor Musculi/ qui sunt in totū inter costas.lxxxviii. & si mul cū .xvii.pdictis/faciūt numerū centū & quinq; musculorū.

❡ Sed ut ista omnia bene uideātur:excoriādę sunt etiā spatulę:& dorsum:& primo uidebis Musculos exteriores/secūdo musculos

inter costas. Diaphragma uidebitur inferius loco suo: hęc tamen latius a me sunt dicta in cōmentariis super Mundinum.

¶ Aduerte lector ꝙ motus pectoris sunt quatuor .s. expiratio uiolenta/& inuiolenta: & inspiratio inuiolenta: & etiam uiolenta: quibus obediunt Musculi prędicti.

¶ In motu inuiolento inspirationis/seruiūt Musculi iter costas di latātes pectus/seruit etiā ei motus cordis & pulmonis. Dum.n. diaphragma mouet/trahit pulmonē: qui ut clibanū aere replet: adiuuāte motu cordis dilatatiuo: & pectus dilatat. Istū motū ad iuuāt etiā duo primi Musculi: q sūt iuxta furculas supiores: & iste motus ē mixtus ex uolūtario & naturali: naturali tñ uincēte.

¶ Ad uiolentam autem inspirationē concurrūt cū prędictis oēs alii Musculi pectus dilatantes/simul cum diaphragmate: & iste motus est etiam compositus ex naturali & uolūtario/ uolūtario superante/stante ualetudine cordis.

¶ Ad motum autem inuiolentum expirationis/cōcurrunt (le/uiter tamen) Musculi interiores costarū: & omnes alii Musculi constringentes/sed principaliter hic motus est naturalis/quia fit a corde & a pulmone/ad expirationis uero uiolentum motum/ iuuant/cor & pulmo/sed principaliter iuuant omnes musculi cō stringentes pectus: & etiam Musculi Abdominis.

¶ Ex prędictis patet colligantia Musculorū pectoris/& figura: situs & quātitas & eorum substantia. Numerus est dictus. Com plexio sua est calida & humida: iuuamenta dicta sunt. Passiones omnium modorum patiuntur.

¶ De Ossibus Pectoris.

OSsa pectoris nō sunt unum continuū sicut in capite: sed plura cōtigua/ut possit dilatari/quę sunt ante & a lateri bus/proprie sunt ossa pectoris: sed quę sunt posterius: sunt magis appropriata dorso/ossa pectoris lateralia/a latinis di cuntur costę/dictę gręce ab aliquibus pleura & chondros: Nu/ mero sunt.xxiiii.duodecim in quolibet latere/de quibus decem inferiores ab utroq; latere quinq;/gręce Rhoas dictę: aliis sunt breuiores: & secundum aliquos parum ossosę/sed carthilaginę/ quę a latinis mendosę et incompletę dictę sunt: superiores uero completę et integrę sunt: et uocantur uerę Costę/quę in quoli/ bet latere sunt septem: quibus continuatur utrinq; os pectoris

Costa. Pleura. Pleuron. Condron. Rhoas.

prędictum:quod os in medio est durũ:& uersus costas carthilagineum.s.ꝙ inter os pectoris & costas est carthilago.

¶ Hoc os secundũ aliquos/est ex septẽ ossibus cõpositũ/quibus utrinqꝫ uniuntur septẽ costę uerę:& secundũ aliquos alios est ex quindecim.s.septẽ in quolibet latere:& unũ in medio:& secundũ alios est ex.xxi.s.ex septẽ in medio:& utrinqꝫ ex septẽ carthilaginibus/qbus uniũt costę uerę.Anno tñ.1523.i anatomia publica: una costa uera apparuit duplex/ubi ossibus pectoris iũgebaꝰ.

¶ Sua figura ẽ lunata Sua substãtia:& q̃titas:& situs patẽt. Costę colligãtur duodecim primis sphõdylis ĩfra collũ:& ossibus pectoris ꝑdictis:& pãniculis eas tegẽtibus.Sua cõplexio frigida est & sicca.Sua iuuamẽta patẽt.Passiões omniũ modoꝝ patiũtur.

¶ Suã Anatomiã optime uideres: si in uno indiuiduo eis solis uacares/nõ habendo respectum mẽbris spiritualibus.

¶ De Pleura Pãniculo.

Pleura. I. Nter mẽbra cõtinẽtia / ponit pãniculus ĩmediate costis & ossibus pectoris hęrens/q dicit Pleura/cuius substantia est neruea/dura & subtilis a qua oriũtur pãniculi mẽbra in isto uẽtre ĩmediate tegentes.Sua figura est plana/extensa per totũ in circũferẽtiis pectoris:& etiã circa diaphragma uersus suũ superius extẽditur per totũ ipsi firmissime hęrens.Sua quãtitas ex ꝑdictis patet/occupat totam cõcauitatẽ pectoris:excepta certa parte anteriori eius/quę occupata est a mediastino.

¶ Numerus/& etiã situs:& colligãtia:& sua cõplexio patet.iuuamẽta sunt uestire & tueri mẽbra pectoris:& ligare sua ossa iuicẽ: & mediare iter ossa & mẽbra ꝯtẽta i pectore/ne molle ledatꝰ duro ualde. Passiões omniũ modoꝝ patiꝰ.Istũ pãniculũ nõ uidebis ꝑfecte/nisi icidẽdo costas apias pectus eo mõ quo ĩfra diceꝰ.

¶ De septo trãsuerso seu Diaphragmate.

u I Sis partibus cõtinẽtibus/cõtenta occurrũt:& primo est uidendus Musculus pãnicularis diaphagma dictus.Secũdo pãniculus Mediastinus. Tertio pãniculus Capsula & receptaculum cordis dictus.post ista mẽbra/uidebitur Cor: & residuum contentorum in pecrore.

¶ Dico ergo quod intra corpus/inter uẽtrem ĩmũ & Mediũ/est certa substãtia pãnicularis & carnea:dorso circa duodecimũ sphõdylum alligata/quę dorso ante uersus alligaꝰ semp extremitati/

bus costarũ mẽdosarũ usq̧quo terminetur & alligetur extremo furculę inferioris pectoris:& sic diuidit mẽbra naturalia a uitali/ bus:& hoc mẽbrũ nominať Septũ trãuersum:& Paries:& Phre nes:& Diaphragma:quod est musculus & non pãniculus:fungi/ tur tamen officio pãniculi in tuendo Cor & membra superiora a uaporibus olidis eleuatis a mẽbris nutrimenti / sua pars carnea est ad extrema eius:& sua corda est in eius centro pulmoni uni/ ta:quia habet cum tali situ/illum mouere. Septũ trãsuersum. Paries. Phrenes. Diaphragma.

¶ Huic uersus superius/per totũ alligatur Pleura:& eodẽ modo inferius Siphac est ei alligatus/perforatur uersus dorsum/a chili Vena ascendẽte/a qua in ipso/una a dextris/alia a sinistris/rema nent duę Venę ipsum nutriẽtes/perforant etiã ipsum uersus dor sum Aorta Arteria descẽdens:& Gula seu Meri/quę uersus uẽ/ trem inferiorem alligatur Ventriculo immediate.

¶ Sua figura/& quãtitas patet/sua substãtia/& colligantia/& si/ tus dicta sunt. Alligatur tamen per paruas Arterias cordi:& ce/ rebro per tria paria neruoꝝ/quorũ duo ueniunt a Nuca:& unũ a cerebro/& isti apparent interdum notabiles.

¶ Sua cõplexio ẽ calida & humida. Iuuamẽta sua sunt pro pte di cta Gal.tñ dixit i ipso esse originẽ respiratiõis & omniũ uiriũ cor poris:& hęc iuuamẽta ipse inuenit primo. Iuuat etiã in expellẽdo a Vẽtriculo/& ab iteſtinis/& a Matrice aliq̃ sua ꝯtẽta: ꝓuocat ẽt risũ:secũdũ aliquos mouẽdo mẽtẽ p̃ter uolũtatẽ i titillatiõibus.

¶ Passiones omniũ modorũ patitur:sua solutio est lętalis.

¶ De Mediastino.

P Ost Anatomiã diaphragmatis occurrit pãniculus me/ diastinus:sic dictus/quia diuidit cassum pectoris secũdũ lõgũ p mediũ:Gal.uocat ẽt ipsum cooptoria descẽden tia & Aui.pãniculũ mediũ:ad quẽ uidẽdũ:primo a dextris & si/ nistris separa ossa pectoris a costis:taliter ne ledas cõtenta in pe/ ctore:sepa etiã diaphragma ante uersus ab ossibus pectoris:& ui debis istũ pãniculũ/ab imo ad summũ: & ab ante retro diuidere pectus. Sua substãtia ẽ pãnicularis: sua figura/& quãtitas patẽt: situs est dictus:numero sunt duo pãniculi/uersus anterius nota biliter distantes/habẽtes in se notabilem uacuitatem/sed uersus dorsum apparet unus solus:colligať pleure/a quo secũdũ aliquos oritur:colligatur etiam diaphragmati:& dorso/& pulmoni me/ Mediastinus Cooptoriũ descendens. Pãniculus medius.

diãte pãniculo a pleura orto/colligaťetiã meri teste Auic.& etiã ossibus pectoris:colligatur ẽt cerebro p neruos/cordi p arterias: hepati per Venas. Sua cõplexio est frigida & sicca/sua iuuaměta sunt diuidere pectus & pulmonẽ per mediũ/ut si contingat uni parti nocumẽtũ/ne ꝯtingat alteri:tueť etiã furcas supiores:ab eo etiã fit cõseruatio caloris cordis. Passiões omniũ modoꝝ patiť.

¶ De Capsula Cordis.

u Isis prędictis/debes eleuare ossa anteriora pectoris separãdo ea a parte ãteriori pãniculi mediastini : quẽ dimitte in loco suo usqꝫquo uidisti Anatomiã pulmonis. Eleua etiã utrinqꝫ costarũ sũmitates/ut locũ amplũ habeas pro aliis uidendis:& in ista sectione bene cõsiderabis ossa pectoris: & etiam pleura:totũ tamen diaphragma in loco suo ubi potes pmitte alligatũ:maxime dorso:ut uideãtur nerui ad eũ ueniẽtes a superioribus:& ut uideatur gulę siue meri cum ipso colligantia.

¶ Istis eleuatis/ uidebis pulmonẽ/in medio cuius ẽ unus pãniculus mediastino alligatꝰ:q ẽ durus & grossus/ut melius tueať Cor ab extrinsecis:figura cuius ẽ sicut est cõtentũ ab eo uiscus/cor nominatũ/qui cõcauus est:& similis marsupio:& dicitur capsula: & pericardia i quo ẽ cor ipsum / & aqua i notabili quãtitate / ipsum irrorans & prohibens ne exsicceť a forti calore/quę si exausta sit cardiacus morbus efficiť:quo aĩal ad tabẽ pduciť:ut cõtingit Simię Gal. hęc capsula est ualde sensibilis:& forte cõpletiue primo genita corde: Substãtia/situs/figura:& iuuaměta sua dicta sunt: Numero est unus:quãtitas patet:colligatur radicibus pãniculari bus cordis/& pleurę/& mediastino/et diaphragmati:per pelliculas suas:hepati per Venas/Cordi per Arterias:Cerebro per neruos. Sua cõplexio innata est frigida et sicca:influẽs uero calida: quia cordi proximus: Passiones omniũ modorum patitur.

Capsula pericardia.

Simia Gal.

¶ Prędictã capsulã/et mediastinũ/et diaphragma dimitte i loco suo usqꝫquo uidisti Anatomiã neruoꝝ descẽdẽtiũ:qui descẽdẽdo ad uẽtrẽ iferiorẽ/mittũt ramos ad pdicta mẽbra:ut diceť infra.

¶ De Corde.

p Ost Capsulam Occurrit Cor:in cuius Anatomia et pulmonis: et etiam aliquarum capitis et colli partium pro per ipsorum artificiosam compositionem et operationem uberius procedam.

¶ Cordis enim dignitas aliis particulis prçualet. Omnium enim mẽbrorũ est principalissimũ: et dicitur sol microcosmi. Alia enim membra suo spiritu illuminat. Huic enim ẽ prçcipuus calor/palpitat certe: et quasi animal motum habet; Ideo nascentibus primum in utero formari fertur: Deinde cerebrum et hepar/ tardissime uero (ut aliquibus placet) oculos: sed hos primo mori/ cor uero ultimo: solũ hoc mẽbrum uitiis nõ maceratur: nec supplicia uitç substinet: sed lesum notabiliter illico mortem affert: et cçteris corruptis uitalitas ĩ eo durat: et propter hoc nõ decolat̃ animal: in cuius corde repiat̃ nocumentum sicut est in aliis particulis. Sol micro/cosmi. Cor primo formatur. Cor ultimo moritur.

¶ Aialia.n.quibus cor paruũ est/ audatia sunt; pauida uero sunt qbus ẽ pergrande/ut proportiõe Muribus/Lepori/Asino/Ceruo: et oĩbus timidis/ aut propter metum maleficis: magnũ tamẽ cor multo spiritu pollens/audaciores cçteris reddit.

¶ Hirto corde nasci quosdã homines fertur: et hi sunt aliis auda/tiores fortioresq;: ut ĩ exẽplo est Aristomenes Messanius qui.ccc. occidit lacedemonios: et ipse conuulneratus captusq; / tandem per uulpiũ cauernã fugiens euasit: iterũ captus / audax aufugit: tertio laqueis apprçhensus/ lacedemonii pectus dissecuere causa uirilitatem eius uidendi/hirsutũq; cor eius repertum est teste Plinio. Cor item ẽ omnibus animalibus septũtrãsuersum et sanguinẽ habentibus teste Aristo.ii.de hyst.cap.xv.in aliquibus tamen pre sua exiguitate cerni nequit. Corde hirto aliqui.

¶ Situs cordis in medio pectoris est intra pulmonem/homini tãtum cum sua ima parte ad leuam papillam declinat / ne obuiet ossibus pectoris/ nõ carinatis uti brutis: sed in latũ cõpssis.

¶ Figuram habet pyramidalem/gibbam tamen/nõ talem prin/cipaliter: quia sit calidum ignis sequẽs formam: sed quia est mixtum perfectũ animatũ possidet formam operi suo cõpetentem. Cordis for/ma.

¶ Sua summa pars qua supriora petit et dorso alligat̃ lata est: et hçc pars est nobilior aliis partibus cordis/quia mediantibus duobus orificiis arteriarũ sinistri lateris ab ista parte ueniẽtibus ꝯseruatur uita aĩali: Ima uero ĩ acutũ se collgit/exitq; pene iu mucronem: et in anteriora est eminens.

¶ Sua pars etiã gibba supiora pectoris spectat: et est talis formç: ut sua fabricatio supior & inferior sit bona: et nõ sit in ea supflui/tas apta impedire suũ ꝯtinuũ motũ / et ut in eius cuspide sit agre

gatum ad pūctum unum/ut illud quod leditur tactu ossium: sit minus partium eius/ut minorem suscipiat lesionem.

¶ Sua substātia est ex carne simplici ubiq; solida / habet autē sui mucronis & partē eius sinistrā spissioris carnis/ut spiritū ibidē locatū ꝯseruet:& ut sua grauitate eqpolleat pōderositati sāguinis ī dextro uētriculo ꝯtēti/cuius pietes sūt leuiores sinistri uētriculi.

¶ In suis cauis sūt ligamēta plurima alba carūculis multis ibidē existētib' & pelliculis siue ostiolis uenę chilis & arteriosę uenę alligata.

¶ Cor etiam subtili firmaq; inuoluit mēbrana cum pinguedine quadā / quę ipsius substantiam & calorem conseruant Corroborantq;:& exsicari ipsum prohibent.

Auriculae. ¶ In sūmo eius ubi dorso hęret/sunt duę pelliculę rugosę & cōcauę dictę auriculares/q̄ sūt domiciliis seu uētriculis eius/dextro.s. & sinistro unitę/eius spiritū & sāguinē sup̄fluētē tāq̄ bonus oeconomus accipiētes & ꝯseruātes/& postea ī necessitatibus reddentes/in quarū dextra sanguis in sinistra uero spiritus & aer seruāt.

¶ Istas auriculas ordinauit natura/ut sanguinē ac aerē extrinsecus uenientem/spiritūq; uitalem interdum in corde superfluentes susciperent/supplentes uices magnitudinis cordis/per quam occupasset aliorum membrorum sibi uicinorū loca.

¶ Sua etiā magnitudine fuisset graue motui ineptū: & sępe etiā si esset magnū ualde: propter spiritus & sanguinis penuriā esset uacuū:& cōsequēter debile/ut est in timidis aīalibus magnū habentibus cor.s.proportione sanguine & spiritu uacuum.

¶ Eius radices sūmo ipsius sunt alligatę/quę solidę sunt ac durę & quasi carthilagineę/ut sup his fit agilis suus cōtinuus motus.

¶ In corde etiā sunt Inuli multiformes & diuersimode locati/ut continuos & fortes substineat motus: qui sunt naturales: & non uoluntarii:& ideo in eo non est lacertus aliquis.

Uena nutriēs Cor. ¶ In sūma pte eius p exterius / est una uena a chili orta oblique uersus mucronē undeq; ad minima se ramificās/q̄ ipm nutrit.

¶ Ibidem etiam sunt duę pulsantes uenę/ortę ab aorta per exterius discurrentes/una est eodem situ quo est non pulsans prędicta/quę ipsum uiuificat: Alia in sinu dextro spargitur:& ei uirtutem uitalem affert:sanguinem etiam ibidem cōtinue intrantem concoquit et uiuificat:et ista mediāte:per chilim hepar in suo gibbo euentatur:et uitalitatem propriam conseruat.

¶ Sinũ triplicem seu cauũ alias domiciliũ uel uẽtriculũ possidet: dexter est sinistro maior:& sinister usq; ad extremitatẽ suę cuspi/dis peruenit. Dexter aũt sub illo modicũ finitur loco.

¶ Inter istos:ẽ paries densus & spissus/a Gal.diaphragma dictus: ĩ quo sunt foramina plura parua/ a dextro sinu in sinistrũ tendẽtia/ latiora a quo/q̃ ad quẽ:ista foramina dilatãtur dũ abbreuiat̃ & aperit̃ Cor: & ꝯstringũtur dũ elõgatur & cõstringit̃/ hinc sanguis subtiliatus & pręparatus a dextro in sinistrum meat/ ubi in spiritum uitalẽ complete mutatur. Paries i cor/de dicitur dia phragma.

¶ Hęc orificia/a medicis habetur pro sinu medio: istũ sinũ teste Auic.Gal.uocat foueã & meatũ:& nõ uẽtrem/ ut sit receptaculum nutrimẽti quo nutrit̃ cor: quod nutrimẽtum est spissum forte:simile substãtię ipsius:& ẽ minera spiritus generati in ipso a sanguine subtili:& subdit ꝙ tẽperatior sanguis est in medio uentre:

¶ Dexter uero sinus/ĩ eius summo duas habet uenas/una quarũ cuius tunica simplex ẽ/ est cęteris uenis maior/a iecinore ueniẽs chilis/& cõcaua:& audax ascendens dicta. & hęc per grãdis est. quia oĩbus aliis uenis intra cor & extra sanguinẽ tribuit:ab eis nihil suscipiens:& ideo plus de sanguine in cor ducit q̃ reducat. Est etiã pergrãdis: ut pluries multum fluentem & refluentem contineat sanguinem:& ut eum breui spatio cordi afferat:ut concoqui possit commodius ab eo. Chilis. Concaua. Audax ascendens.

¶ Hic sanguis sic coctus tripartit̃/una pars ex subtili bilioso minor cęteris ad pulmonẽ nutriendum uadit.

¶ Altera pręd icto maior & subtilior per diaphragmatis ꝑdicti foramina ad sinistrũ ubi spirituat̃ sinum tendit.

¶ Reliquũ uero eius/nõ sic subtilis: & quod etiam longe plus cęteris est/pluries in dextro sinu ingressum & egressum:ut integre coquatur & uitalitatem suscipiat/ per eãdẽ chilim ad omnes animalis particulas transit:& eas nutrit.

¶ Auicena tñ ponit quartã partẽ in uentre medio/ quã dicit esse temperatam:sed hęc est oculis meis incognita/forte ꝙ in pariete medio cordis penetrat sanguis eũ nutriens: sed breui spatio transit in substãtiam nutriti/ quia ibi nõ est sanguis extra uenas iudicio meo/ nisi in uentre dextro & sinistro.

¶ Huius uenę certum orificium/cordi terminatur/dum cor dilatat̃ & trahit sanguinẽ apitur:& dũ cõstringitur eũ expellẽdo

clauditur:sed nõ integre/quia pro parte remanet apertum. Ideo semper in eo tanq̃ thesaurũ & caloris minerá natura retinet aliq̃ feruentis sanguinis portionem/qui denuo aduenientem sanguinem in sui naturam mutat ei se uniendo.

¶ Et hoc orificiũ aperitur & clauditur a tribus pelliculis nerueis: seu ligamẽtalibus/quarũ color est albus ad parietes p̃dicti sinus p ligamẽta alba & solida/suis extremitatibꝰ supioribus alligatis.

Ostiola vene chilis & Arteriose vene sũt solida/sed incóplete claudunt Cor.

¶ Istę pelliculę ostiola noiata/aperiuntur ad intra sinũ integre: cedentes sanguini intranti:& claudũtur ad extra/nõ integre tñ. Et istę pelliculę solidę & durę sunt: pariter & pelliculę arteriosę uenę:ne i magnis & cõtinuis cordis motibus eis adueniat disruptio:qa alligãtur i suo sũmo ligamẽtis eas cõtinue extẽdẽtibus.

¶ Pelliculę uero aortę artetię/& uenę arterialis/sũt istis minꝰ durę/qa p ligamẽta aliq̃ nõ extẽdũt:& iõ disruptiõis timore carẽt.

Uena Arterialis.

¶ Alia uena ad pulmonẽ uadit/huius nomẽ ẽ uena nõ pulsans: siue quieta. Dicit̃ etiã uena arterialis:& dicta ẽ uena/quia portat sanguinẽ ad pulmonẽ nutriẽdũ: & dicta est Arterialis quia duas possidet tunicas/ut sit fortis & cõpacta propter sanguinem biliosum & subtilem in ea manãtem:& ne rũpatur propter eius cõtinuũ motũ:in cuius orificio sunt tres pelliculę/siue ostiola/intra sinũ se integre claudentes:& extra se apiendo:exeũti sanguini cedẽtes:in dilatatione cordis claudũtur integre/ne sanguis ad pulmonem regurgitet:in cõstrictione uero aperiũtur:& hęrẽt parietibus uenę/nec alibi ut primę per ligamenta sunt unitę.

Ostiola C formia.

¶ Harũ substãtia est pãnicularis: Sua figura est similis uacuitati quę est in littera.C.ideo uocantur ostiola.C.formia. Habẽt etiã illam formã circularem quam habet unguis humanus/quę pelliculę cum sua parte circulari alligantur corpori uenę.

Aorta est Sexcupla ad venam.

¶ Sinister uero sinus aliis nobilior (quia ei primo famulãtur dexter & medius:et etiã pp cõtẽtũ spiritũ aliis p̃ualet) i eius summo duas habet uenas:unã magnã chili p̃dicta nõ multo minorẽ:q̃ ẽ uelut stipes ad totũ corpus distributa/& hęc est pulsans:& bitunicalis/cuius spissitudo teste Erophilo/ẽ sexcupla ad uenã:& hęc dicit̃ arteria aortã/& magna:cuius tunica interior durior est exteriori/qa obuiat pcussiõi & substãtię spiritus/cuius itẽdit̃ custodia.

¶ Ista ad totũ animalis corpus uitalem spiritum ducit: & illud in uita conseruat. Per istam.n.arteriam dicebat Gal. omnia mẽbra

pulmone excepto/inspirant & expirant/ne eorũ uitalitas suffoce tur:uenę autẽ/uelut repositoria cibi sunt / diastolari neq̃ systolari indigentes:& ideo eorum corpus/est subtile/porosum & lene. Pulmo autẽ ĩspirat & expirat propter motũ cordis & pectoris.

¶ Hęc Arteria seu Rami sui raro sunt sine chili sibi socia:& Aorta ascendẽdo parũ supra cor bipartit/una pars obliquatur inferius & descendit/quę in pectore & in imo uentre usq̃ ad pedes a se multas emittit fibras:& eorũ mẽbra uiuificat. Sub isto Ramo inferius obliquato/ascẽdũt a finistris nerui uocis/qui dicũtur reuersiui:& hic locus dicit flexor & girgilus / de quo alibi dicetur. Aorta descendens & ascendens Flexor. Girgilus.

¶ Alia ps ascẽdẽdo circa pulmõis ptẽ & glãdulã timũ/sũmũ pectoris/brachia/collũ & caput/ac eorũ ptes uitalitat & spũ replet.

¶ Et semp illę Arterię/q̃ sunt alligatę uenis/p multos poros siue fibras paruas inuicem uniũtur seu coastomãtur : & uena imbibit arteriã:& ecõtra arteria imbibit uenam:& a Vena in arteriã trãsit sanguis:qui ibidẽ spirituosat ĩ necessitatibus:& ab arteria in uenã trãsit spiritus uitalis cõcoquẽs sanguinem eius:& ipsum cõseruans in sua uirtute: Tunicę etiã earũ nutriũtur & uiuificãtur ab earũ cõtẽto:& hęc arteria supra cor ẽ minor q̃ ĩfra teste Gal.xvi. de util.c.xi.& facta ẽ talis qa a corde ĩfra sunt plures aialiũ particulę q̃ supra ipsum:& tãto ẽ maior hęc arteria descẽdens ascẽdente p dorsuʒ/quãto & multitudo ĩferiorũ particularũ excedit supiores/& in hoc cognoscit nõ parua nature iustitia/uena chilis descẽdẽs debet etiã esse maior ascẽdente propter eandẽ causam.

Arteria Aorta ẽ maior supra cor q̃ infra.

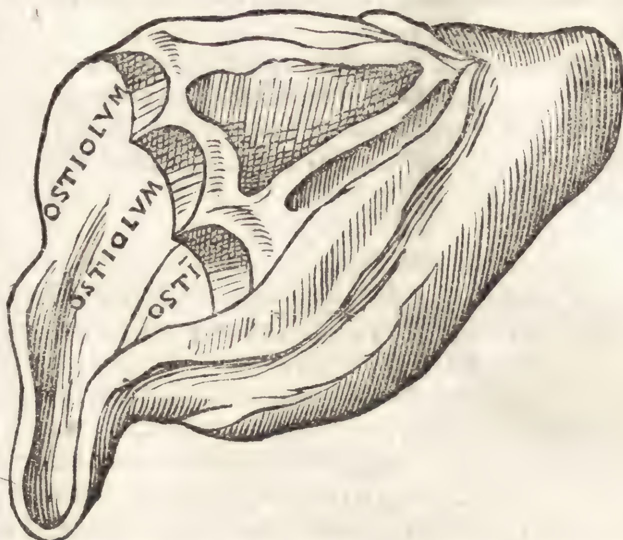

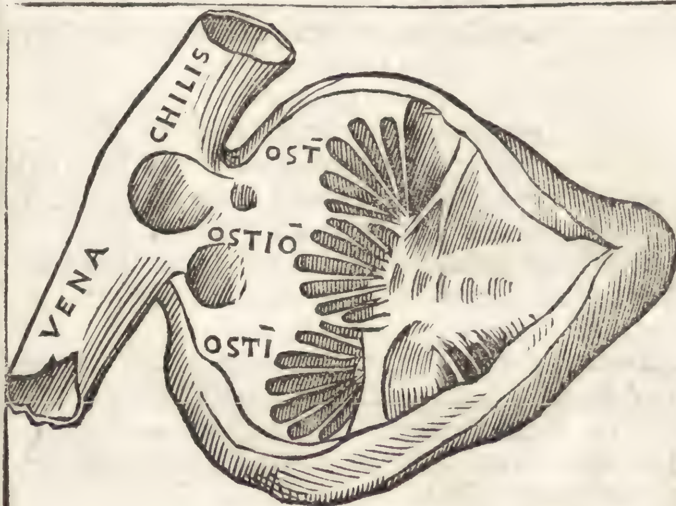
¶ In huius pulsantis uenę orificio quod auritiũ dicitur : sunt etiã tria ostiola .C. formia/eo tempore & eodẽ modo se aperientia & claudentia/quo aperitur & clauditur uena arterialis. Auritium. Ostiola. C. formia.

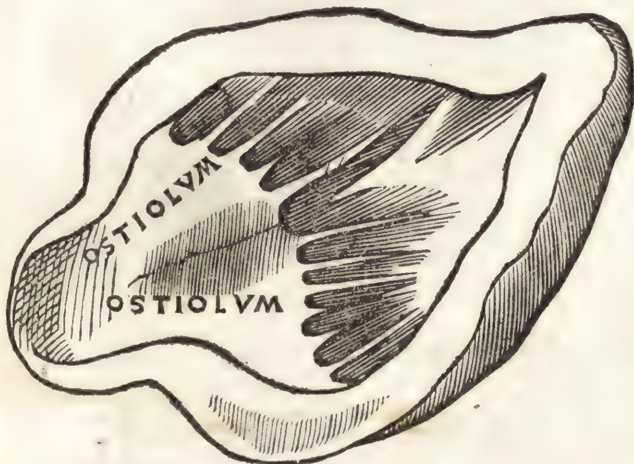
¶ Alia est in isto uẽtriculo uena nõ pulsans/sed qeta/arteria uenalis dicta:& dicta est arteria/quia portat & reportat spiritũ siue aerem ad cor:& a corde ad pulmonẽ/a quo extra pectus mittit: & dicitur uena/quia simplicem tunicã possidet / in huius orificio sunt tantũ duę pelliculę/seu ostiola:eisdẽ modis alligatę:& incõpletę:ac se aperiẽtes & claudentes in cordis dilatatione & cõstrictione quibus faciũt ostiola in orificio uenę chilis existẽtes. Hęc etiam arterialis uena / plus ad cor portat de aere q̃ extra ducat/quia ex sanguine & aere ab ipso introducto / spiritus generatur uitalis:qui per Aortam ad omnes aialis particulas transit. Arteria venalis.

¶ Et vt tibi melius satisfacias. habes hic tres cordis figuras/in quibus potes cognoscere Venā chilis & Aortā Arteriā & alias cordis venas & aliq̄s alias ipsi' partes.

¶ Habes in hac figura duas cordis formas: i quibus vides vētriculū dextrū/ in vna quarū videtur vena chilis cordi vnita/ i cuius orificio cū ingreditur cor: sunt tria ostiola pellicularia alba aligata substātie cordis p certas fibras vt vides & hec ostiola non perfecte aperiūtur nec claudūtur vt supra patuit. In alia figura habes tria ostiola C formia q̄ etiā sūt in ventriculo dextro cordis in orificio vene Arterialis: q̄ portat sanguinē pro nutritione pulmonis.

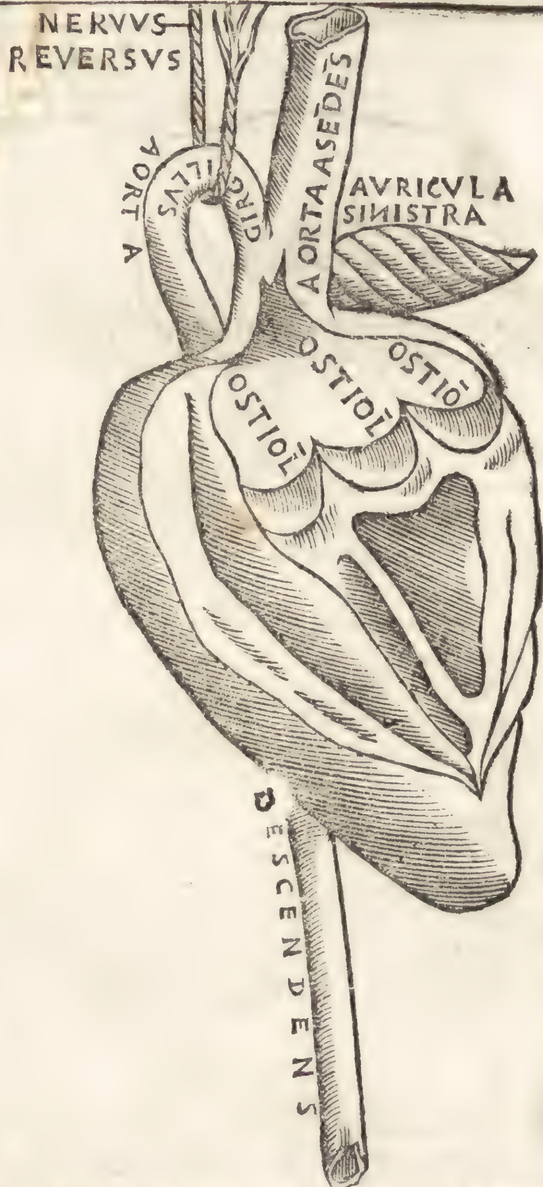

¶ Vides in hac figura partem ventriculi sinistri: in quo vides duo ostiola arteriae venalis / q̄ integre nō claudūtur vt suprā patuit. ⁊ causa dicta est / in secūda habes cor diminute aptuz / in quo vides. Auriculā dextrā ipsi seruientem / ⁊ vides qualiter vena chilis cordi vnitur / vides ⁊ ramos aliquos notabiles vene nutrientis cor q̄ per exterius substātiā ipsius ingreditur.

¶ Habeo in
hac pagia coꝛ
dis figurā/ in
qua vides i ſi
niſtro ventri/
culo tria oſtio
la C foꝛmis q̄
claudunt inte
gre tempoꝛe
debito oꝛificiū
Aoꝛtae Arte/
riae/ ⁊ ecōtra
aperiuntur in
coꝛdis conſtri
ctione/ video
etiam Aoꝛtā
aſcendentē/ ⁊
vides quali/
ter biſurcat: ⁊
vnus ramus
ipſius deſcen/
dit/ ſub cuius
reflexione ner/
uus reuerſiꝰ
ſiniſtri lateris
ſupꝛa flectitur
tā q̄ coꝛda ſu
per rota: ⁊ hic
locis appella
tur Girgilus:
Uides etiam
in hac figura
Auriculā ſini
ſtram ipſius
coꝛdis..

¶ Ex pdictis/cordis figura colligātia & cōplexio ac eius iuuamē/ta patent. Sua quātitas est cōspicabilis: Numero est unū: licet iā sit repertum cor simii habere duo capita prodigiose tñ: fertur etiā in paphlagonia bina perdicibus corda esse. Et potest accidere omne genus morbi: illos tamen non patitur si diu durant.

¶ De Pulmone.

u Iso corde occurrit pulmo/flabellū/& uentilabrū/latine dictus/& grece pneumon. Hic.n.est spirandi artifex/& aeris officina: unde alitur anima sicuti cibis corpus/hic circa cor/pectoris cōcauū replet quinq; suis penulis/siue lobis: quarū due sunt a sinistris: & tres a dextris magis: ex istis tribus: una est aliis minor/dorso herens quasi i medio q̄ paruas habet fistulas: sed nullum fere motum: & hec est culcitra ascendenti chili: & iuxta istam penulam uersus superius est etiam certa adenosa caro: que est simul cū predicto lobo culcitra seu stragulū predicte uene: & hec caro est notabilis magnitudinis & ab auctoribus uocatur Morum & Timū: et a uulgaribus nominatur Animella et lacticiniū: et est in cibariis usitatis saporosi gustus/maxime illa que reperitur in Vitulis et hedis lactantibus. Pulmo. Flabellum. Uentilabrū. Pneumon. Lobus. Penulae. Culcitra. Stragulum. Morum. Timum. Animella. Lacticiniū.

¶ Pulmonis substantia/mixta est ex carne rara/leui/leni et ru/bea ad albedinem declinans/similis sanguinis coagulate spume: et ex tribus uasis seu fistulis: p oēs eius partes irretitis: eodē modo quo in hepate sunt rami uene chilis & porte: hec cōpositio/est fa uo mellis et etiā spōgie similis: ideo est sanguinis et aeris capax. Est.n.pulmo ceu quoddā prōptuariū aeris ad cor/ambobus mo tibus/dilatatiōis uidelicet et cōstrictiōis famulari aptus.

¶ Sua quidē caro rara est: ut in eo cōtinue multus sit sanguis et aer. Multitudinē sanguinis indicāt duo uasa/in ipso/illū cōtinen tia/q̄ in pulmone sunt maiora q̄ in alio mēbro sibi pari/corde ac hepate exceptis/in quibus uasa sanguinem continentia/maiora sunt/nō pp se qdē: sed quia oībus mēbris spm̄ et sang. tribuūt.

¶ Hic sanguis in pulmone est multus/qa pp motū cōtinuū re/soluit ex eo abūdās copia/cui multitudo resistit cōtinue: et ē sub tilis: ut cito ad oēs pulmonis penetret ptes ad eū nutriendū. Et etiā subtilis/ut leuis sit/ne grauitate īpediat pulmonis motū.

¶ Multitudinem etiam aeris in ipso semper esse indicat animalis longa in aqua absq; suffocatione submersio: et longe ac continue

uocis et flaminis emissio/ab acceptiõe noui aeris impediens/aut cum quis eũ abhorret propter fœtorẽ uel alias causas. Hic tamẽ aer in submersiõibus et in fœtoribus prędictis cõseruatur in ore et in faucibus:adiuuãtibus Tonsillis cum suis pelliculis.

¶ Huius aeris cõtinue attracti iuuamentum est ut ab eo prius alterato cor refrigeretur et cõtemperetur in necessitatibus: et etiã ut euentetur cor ne suffocetur:eius etiam utilitas est ut ex ipsius nõ modica parte generẽtur spiritus pro esse et bene esse necessarii:et iuuamentum expulsionis aeris attracti superfluentis calidi et fumosi/est ad introitũ aeris minus calidi/in pulmone prius et in mẽbris per quę meat alterati.

¶ Hic fumosus aer tãq̃ superfluitas spiritus adusta per pulsantem uenam in trachee ramis pellitur in cordis constrictione: et hinc postea adiuuante pulmonis systolatiuo motu / per tracheam et per nares et os exit ab animali.

¶ Aer uero ingrediens ad cor alterationis habet initium/in naribus:in ore in faucibus:in trachea & i Ramis ipsius:dispersis in pulmone pari ordine quo nutriens ex cibo & potu habet in ore in gula & uentriculo/ac hepate.

¶ Pulmonis .n. in aere alteratio cõparatur hepatis alterationi in chilo/ab hepate.n.ex chilo fit sanguis:qui integrã in corde cõcoctionem suscipit/a pulmone uero pręparatur ex aere spiritus/qui uere in corde uitalis fit/hic supiora petens/in mirabili rete seu in minimis arteriarũ ramusculis iuxta cerebrum iterum alteratur: inde cerebri intrans uentres integre uere animalis spiritus efficitur/qui lucidus/leuis & purus/est spiritus.

¶ Caro etiã pulmonis leuis est/ne ipsius motũ impediat: est etiã lenis:ut eius uasa a ruptura tueatur:& est rubea clara/ad album declinans/propter aeris dominiũ super illud:quo nutritur:& etiã propter eius frigiditatem.

¶ Hanc pulmonis substantiam uelat pãniculus rarus ex pluribus mẽbranis a suis fistulis / & a pãniculis pectoris enascentibus: quo mediate sentit.

¶ Pulmonis fistulę sunt tres/una ipsarũ/sicut & alię/semper minuendo/ad oẽs eius partes usq; ad inuoluẽtem pãniculũ inclusi ue/a farynga seu epiglottide p partẽ anteriorẽ colli gulę unita descendit/hęc est dura:& semper aperta:ac etiã aliis maior:& est ex

pluribus carthilaginibus cōposita/quarꝝ q̄libet una est iuxta aliā per pāniculariа ligamēta unita:& hęc uocatur trachea:& aspera arteria:& laringa:& brōchiū/suę carthilagines in pulmone inte/ grę sunt:& etiā ānulares:in collo uero sunt incompletę:&.C.for/ mes: A sua magnitudine & figura/iudicat' i earū screatu an ulce ra sint in pulmonis partibus extremis/uel mediis/uel in collo. Trachea. Aspa arteria. Laringa. Brōchiū.

¶ Inter has carthilagies:& i tota trachea itra & extra ē pāniculus medię substātię pfecte circularis:faucib⁹ & ori alligat⁹: i quo sūt uilli/tracheā elōgātes & abbreuiātes/i pulmōis & ipsius tracheę

¶ Huius pāniculi iuuamētū ē etiā has carthilagines (motibus. tueri ab extraneoꝝ ingressu:& egressu:est etiā uocis lenitiuus.

¶ Hęc fistula nō sanguinē: ut alię:sed solū aerem ducit/per hanc etiam solam extranea in pectore contenta expurgātur : ingressa ipsam tempore dilatationis pulmonis per pāniculū Rarū ipsum inuoluentem. Ideo fit ad os/& extra saniei ac aliorum extraneo/ rum:non molestato corde expulsio.

¶ Hęc fistula etiā inter alias situm medium possidet : A dextris eius est uena quieta/a sinistris uero uena pulsans. Pulsans tamen in anteriora extra Cor immediate pulmonis substātiam ingredi tur/ne propter eius motum(quia subtilis est) soluatur: Non pul sans uero uena/quia bitunicalis est & ualida/nō immediate pul monem ingreditur/sed circūdans prius tracheam in posteriora tendens pulmonem etiam intrat.

¶ In hoc solo uiscere non sine causa pulsans uena cum non pul/ sante substātiā & cōtentū cōmutauit. Nō pulsans.n.uena arteria lis dicta:in aliis mēbris simplex/i pulmone bitunicalis est.primo ne rūpatur/pp eius cōtinuū motum/secūdo ut etiā sanguinem subtilem cōtineat/pulmonis carnem & etiā tracheā cibantem :

¶ Pulsans uero uena arteria uenalis dicta simplicis est tunicę/in motu agilis/ut breui spacio dilatātioni & cōstrictioni seruiat/hęc aerē ad cor ducit & educit/in ista ē etiā spirituosus sanguis: ut ali quibus placet/etiā pulmonē nutriēs/magis tñ eū uitalitās:sui ra mi uniūtur/seu coastomātur cū ramis trachęę:p quos pulmo cor di aerē dat/cor uero nō ingratū uitā ei & nutritionē donat.

¶ Huius uenę rami adeo angusti sunt:ut per eos nō penetret ad tracheā sanguis : Et ideo aeri sunt peruii/& sanguini inuii/qui si notabiliter aperiātur/ab eis ad tracheam fluit sanguis:& forte:ut

aliquibus placet/a ramis nõ pulsantis uenę/etiã in tracheã fluit sanguis/quo fit sanguinis sputum/absq pectoris uenarum solu/tione: Vena tamen pulsans ad hoc magis apta est.

¶ Vnũquodq predictorũ uasorũ/in primo pulmonis ingressu in quinq diuiditur ramos per omnes eius partes semper minuẽdo: & ramos multiplicãdo: duo sunt ĩ sinistris: & tres a dextris/quorũ minor cęteris/ad paruũ lobum/in dextro magis dorso hęrẽtem uadit/qui ut supra diximus/stragulũ est ascendẽti chili.

¶ Pulmõis figura ẽ bubalinę ungui similis: Numero aliq putant q sint duo membra ĩ unum unita: taliter q apparet unus pulmo cum quinq lobis: similes ĩ duas diuisus partes: ut lesa una: altera firma maneat: ĩ posteriori longior est q̃ ante/septi trãsuersi sequẽs situm: Numero est unus/ipsius quãtitas/situs: & colligantia pa/tent: Sua complexio ẽ calida/ex parte sui contenti & loci: accidẽ taliter tamen propter flegmata in eo existentia ponit̃ frigida: sua iuuamenta sunt pręparatorie & latorie seruire cordi: seruit etiam anhelitui & uoci/pariter & loquele: & suus paruus lobus famula/tur ascendenti chili. Passiones omnium modorum patitur.

¶ De Anatomia aliquarũ partiũ colli & uenarũ pulsantiũ & quietarũ ab hepate et a corde ascendẽtiũ usq ad caput & manus inclusiue.

a Isis p̃dictis in partiali sectione primo occurreret trachea & epiglottis & etiã gula. Hęc tamẽ de p̃senti nõ possunt bene uideri nisi pręponat̃ aliquarũ colli et faciei partium anatomia: quibus uisis de prędictis fiet sermo. Expedito igit̃ pul/mone: ipsius aliquã supremã partẽ carneam pro uidẽdo troncho tracheę arterię reliquũ deponendo serua/excepto quinto ipsius lobo/qui dorso hęret. Serua etiã certã glãdulã sibi propinquam: q̃ morũ et timũ uocat̃: ut super his uideatur situs chilis et arterię ascẽdentis: q̃bus hęc duo mẽbra sunt stragulũ. Cor etiã: et ipsius capsulã/ac pãniculũ mediastinũ: et uentriculũ simul ac septuũ trãsuersum seruabis in locis suis propter alia de eis inuestiganda.

Istis seruatis melioris ordinis gratia primo de collo sermonem aggredior: et dico collum esse mẽbrũ organicũ nobile et ualde necessariũ homini pp mẽbra in eo ꝯtẽta/quod teste Aristo. 3. de

Colli quid & propter quid.

partibus cap.3.est factũ pp tracheã pulmoni seruiẽtẽ & pp gulã.
¶ Sed Gal.9.de iuuam.cap.1.dicit ꝙ est principaliter pp pulmo/nẽ/quoniã carẽtia collo carent pulmone:ut pisces/subdit tamen ꝙ collũ est uia illoꝝ mẽbroꝝ q̃ descẽdunt ex supiori ad inferius: & illoꝝ quę ascendunt ex inferiori ad superius:quę descẽdũt sunt nerui/gula/aliqui musculi & nuca: Ascẽdẽtia uero sunt uenę pulsantes et quietę:& nuca cõtinetur a sphondylis:ut sit tutta a nocumẽtis extrinsecis:& illud uacuũ quod est iter partes uenarũ & arteriarũ impleť p glãdulas ibidẽ existẽtes:& oĩa ista custodiũtur a cooprotiis et ligamẽtis:deinde oĩa tegũtur cute:& illud quod cõponitur ex oibus istis est collũ/quod ẽ positũ propter cãnam pulmonis/per quã fit uox & anhelitus/collũ etiã i aliquibus animalibus est loco manus/quia capiunt cibum ex terra adiuuãte collo propter longitudinẽ suorũ pedũ. Huiusmodi uero collum principaliter nõ est nisi propter cãnam pulmonis:& ipso mediãte ad bracbia & ad palmas & ad diaphragma & ad alia membra duce nuca tendunt nerui/& ideo propter originem neruorũ fuerũt positi sphõdyli inter pectus & caput/ex qbus cõponiť collũ: hęc Gal.qui tamen nõ dicit an trachea ascẽdat uel descendat : & quãuis dicat gulã descẽdere forte quod etiã ipsa ascẽdit/nec suus descẽsus põt probari magis quã ascẽsus:neq; trachee:quia manifestũ nõ habẽt ortũ/sicut uenę:& arterię:& sicut nerui.

¶ Dicamus igitur collũ de presenti summi pro illa parte / super qua substinetur & uertitur caput/q̃ seruit uẽtri supmo/medio:& etiam inferiori mediãtibus neruis a cerebro & a nuca descẽdentibus:cuius situs est ante a furculis supioribus pectoris:& posterius a supremo sphõdyli costarũ:& a lateribus ab humeris supra usq; ad os capitis:basilare dictum:& cõmuniter pars ipsius posterior ceruix dicitur:de qua alibi fiet sermo. Anterior uero uocatur collum:& ab aliquibus Guttur : & quia hoc mẽbrũ est principaliter propter tracheã/ipsa erit nobilior harũ partiũ:propter cuius nobilitarẽ anatomia colli est secũ ponẽda:& quia tracha ẽ pars pulmonis:q est de principalioribus partibus uẽtris medii antedicti: Ideo anatomia colli de p̃senti uenit cũ anatomiã uẽtris medii. Trachea.
¶ Hęc pars trachea noiata a multis diciť Guttur/& farynga:licet faryngę/secũdũ aliquos sint uenę quę itumescũt in magnis uocibus:& istę uenę a Celso granges & fragitides dicũtur:& ab aliqui Guttur. Farynga. Granges. Fragitides.

Sfragitides. Guidez. Apopletice. Somni. Pensiles. Spermatice. Iuueniles. Iugulares. Organice. Fagotides. Carotides.

bus sfragitides: et istę uenę apud arabes uocātur guidez: et apo pleticę et somni: et ab aliquibus pēsiles/ et spermaticę/ et iuueni/ les/ et iugulares/ et organicę: et a Gal. in libris de utilitate partiū uocātur fagotides qa sunt iuxta uiā cibi: et ab aliqbus carotides si ue somni. Celsus tñ solas arterias ibidē existētes uocat carotidas a caros dictę/ ꝙ ē somnus/ qa ut plurimū secūdū aliquos/ i ramis istarū arteriarū fit oppilatio causans somnū et etiā apoplexiā.

Et istarū uenarū/ utrinq; est una imediate sub cute quę cō/ muniter dicitur guidez manifesta: utrinq; etiā infra aliquos mu/ sculos notabiles colli: est una uena quę dicitur guidez occulta et profunda: quę arterię carotidę est socia.

Istis arteriis et uenis profundis utrinq; associatur unus neruus notabilis magnitudinis/ qui dicitur descēdens/ a quibus utrinq; oriūtur reuersiui/ de quibus omnibus parum infra fiet sermo.

Iugulum. Gula. Clauis. Clidas. Clidia.

Pars etiā anterior colli ab aliquibus dicit iugulū: et ab aliqui/ bus gula/ licet male/ quia gula est uia ciborū et potuū: et iugulū est ea pars/ quę est imediate supra furculas supiores pectoris: Ali qui tñ uocāt furculas pdictas iugulū/ et clauē/ et clidas/ et clidia: harū furcularum extremitas uersus spatulas dicitur Epomis: alte ra uero pars uersus medium pectoris uocatur parassagis.

Notatis prędictis/ occurreret post cutem anatomia musculoꝝ mouentiū collū & caput/ sed nō possumus ipsoꝝ habere inuesti/ gationē integrā/ nisi destruat istoꝝ neruoꝝ uenaꝝ ac prędictarū arteriaꝝ anatomia. Ideo super his ponat silentiū: remittēdo legē tes ad Gal. ad Auic. & ad alios auctores. Hi.n. musculi sūt multi numero & diuersimode locati: & ideo essent cum diligētia uiden di: ad inuestigationē quoꝝ ipsis solis esset uacandū: quia cū diffi/ cultate anatomizātur: & pp hoc Gal. xii. de util. partiū. c. viii. ubi loquit de istis musculis/ dicebat. Pręexercitari cōgruit diligēter eū/ qui studet certitudinaliter assequi ea quę hic dicūtur. Dicit ēt ibidē/ ꝙ solus sermo nō sufficit i anatomia/ sed requirit tactus & uisus. Et ideo ad pdictos auctores sit refugiū/ quia soli collo & ca piti esset uacādū/ in quibus sunt musculi multi/ tam circa sphon/ dylos quā alibi/ qui in cōmuni anatomia uideri nō possunt.

Capiti.n. mediante collo cū suis ossibus & musculis sunt multi motus/ quoꝝ aliqui teste Auic. prima primi sunt proprii capiti: & aliqui cōes ipsi & quinq; sphondylis colli/ per quos est motus

cōpositus ex declinatione capitis & colli simul / & isti motus aut curuāt anterius/aut posterius/aut a dextris/aut a sinistris: & īter ipos est motus cōuersionis seu circūductionis: & isti musculi sunt multi / quoniam multiformis est eorum positio: & magni quia magnos & fere continuos habent motus: & ideo Gal.ubi supra dicebat ipsos undiq; circūdare caput/quod mouent ad quācūq; partem uolueris illud declinare: De numero ipsorum est discor/dia inter Auic.& aliquos sibi socios contrariantes.

¶ Relicta igitur ipsorū partiali inuestigatione/cutem a lateribus colli scinde/denudando laterales & anteriores musculos/supra quos imediate sub cute notabis uenā guidez manifestā: quā ser uasti illesam/seca deinde illos musculos magnos ab auribus de/scendentes oblique usq; ad furculas superiores uersus mediū pe/ctoris/sub quibus utrinq; est una glādula interdū maior uni q̄ al teri: ad formā quasi amigdalę: quę est replens loca uacua ibidem inter uenas & arterias iuxta interiorē partem epiglottidis existē/tia. Et ideo ęquatrix partiū colli dicitur: quas etiā humectat in ne cessitatibus: Notabis etiā sub istis glādulis utrinq; unam uenam guidez notabilē: & pariter unā arteriā sibi sociā/quę dicūtur oc/cultę/& apopleticę/quarū noīa multa superius dicta sunt.

¶ Iuxta prędictas arterias & uenas notabis etiā utrinq; unū ner/uū/pluribus uillis cōpositū: hi nerui uocant descēdētes: & ab his oriūtur nerui reuersiui/de qbus infra fiet inuestigatio pulchra. Nerui descen dentes.

¶ Istos neruos/& ramos arterię pdictę: & utrāq; uenā; occultā.s. & manifestam / serua usq;quo uideris uenas & arterias a corde & ab hepate ascēdentes usq; ad istū locū: ad quas uidendas opator circa regionē gibbi hepatis iterum reuertatur: & ibidem notabit magnum truncum uenę chilis ascendentis/quę in suo ascēsu pri mo perforat septū transuersum: & ibidem utrinq; plures emittit uenulas/quarū duę/septū trāsuersum cibant/alię uero/costas in feriores: & membra sibi uicina nutriunt. De venis & arteriis ascen/dentibus.

¶ Eius uero pergrandis ramus ascendens usq; ad cor unde quaq; solutus/sine arteria sibi socia tendit: & per istum ramum: hepatis gibba pars euentatur: & forte uiuificatur.

¶ Hic ramus tripartit/unus quorū aliis satis minor / circa cordis radices igredit: & p substātiā ipsius disseminat: & ipsam nutrit. Vena nutriēs Cor.

Chilis venã i Cor.

¶ Alter aliis maior/domicilio cordis dextro unitur & ei copiosissime sanguinem affert.

Vena Arterialis.

¶ Ab isto ramo secundum aliquos illa uena/ quę pulmonem nutrit dicta arterialis trahit ortum: de his tamen uenis aliqua diximus in cordis sectione.

Morum. Timum.

¶ Tertius ramus ex prędictis/q̃ etiã insignis est/a cordis regione etiã supra ascendit/sub quo est certa caro glãdosa dicta morũ & timũ:& hęc simul cũ quinto pulmonis lobo:qui dorso hęret ut supra diximus est culcitra prędicto ramo ascẽdenti usq; ad sup̃mã pectoris furculã/ubi in duos hęc uena partit̃ ramos:a dextris & a sinistris trãsuerse uersus spatulas tendentes. Isto etiam modo magna arteria dicta Aorta ascẽdens/ tendit trãsuersaliter uersus spatulas: & ut melius uideas istas uenas & arterias depone furculas superiores:Caute tamen ne membra sibi uicina soluas.

¶ Istis expeditis/p̃dictas uenas & arterias uidere debes:notando primo:q; harũ q̃libet in duos ptit̃ ramos/ unus quorũ tã uenę q̃ arterię utriq; p collũ uersus caput ascẽdit/a quibus oriuntur oẽs uenę colli guidez dictę:quas seruabis postea melius uidendas.

¶ Alter Ramus etiã utrinq; in quinq; diuidit̃ partes/ unus eorũ nutrit supiores costas:&unus spatularũ locũ:& un⁹ musculos submersos colli/& unus penetrat in sphondylis colli supioribus/& inde ad caput trãsit:& istos ꝯcomitãtur rami pulsantis uenę.

¶ Alter ramus oĩbus p̃dictis quinq; maior ad ascellã tẽdit: & hic in quatuor partit̃ ramos:eorũ unus in musculis supra pectus locatis qui spatulas mouent spargit̃/& unus ingredit̃ in carne laxa: & i certis pãniculis ascellarũ/& unus trãsit a sup̃mo pectoris circa mamillas descendẽdo uersus abdomen:& hic secũdũ aliquos nutrit ipsas:& pro pte eis portat materiã lactis:& hic i abdomine copulat̃ (ut alibi diximus) cum uena ascẽdente ab inguinibus & a matrice ad mamillas & de isto ramo Gal. xiiii. de util. c. viii. loq̃t: dicẽs q; a thorace tẽdũt uenę ad hypochondria & ad totũ epigastrũ & copulãtur uẽnis/quę ab iferioribus ferũtur ad matricẽ colligãtiã habẽtes:ut qñ in matricibus auget̃ aĩal: illi irrigent nutrimẽtũ quo nato rursus mamillas iflant/qua propter nõ ꝯtingit mẽstrua fieri bene & lactare simul.

Vene nutrientes mamillas & portantes materiã lactis

¶ Alter uero ramus predictis maior in tres utrinq; partit̃ ramos: unus tẽdit ad musculos qui sunt in spatulis:& unus ad musculos

ascellarꝝ: alter uero p̄dictis maior tēdit p̱ partē domesticā uersus adiutoriū:& hinc ad paruā manū uadit/hic ramus uocat̄ ascellaris/& basilica/q phlebotomatus i pectoris morbis cōfert pp suā colligātiā propinq̄ ad ueras costas & ad totū pectus:hęc etiā uena dicit̄a uulgarib⁹:uena hepatis/qa ē ipsi ꝓpinqor q̄ cephalica.
Ascelaris. Basilica. Uena hepat.

¶ Ex primis uero ramis/quos dixi te seruare/a qbus fiūt guidez: utrinq̧ unus ascēdit:& anteq̄ multū ascendāt/in duas utrinq̧ diuidūtur ptes:una earꝝ uocat̄ guidez manifesta:qa est prope cutim uideri apta de facili/q̄ i uiuo itumescit i forti uoce/altera uero qa ē īfra aliquos musculos/uocat̄ guidez ꝓfunda & submersa.
Guidez manifesta ꝛ occulta.

¶ Et guidez quidem manifesta illico cū supra furculā ascendit: utrinq̧ diuidit̄ in duas partes/quarꝝ una ascendit/alia uero circa furculā inuoluit̄/a qua plurimi rami enascūtur/ptes sibi uicinas nutrientes/& istoꝝ ramoꝝ aliqui iterū ascendūt:& cū p̄dicto primo ramo guidez manifeste iterū uniūtur/sed anteq̄ uniāt̄:unus ramus notabilis ab spatulā tendit:& per exterius sub cute adiutorii/usq̧ ad paruā manū terminat̄:& hęc spatularis/humeralis:& cephalica uocatur/quia a capite ducit propter colligantiā proximam/quam habet cū sua guidez/quę caput nutrit:de ista tamē uena cephalica:& etiā de basilica:& de arteria sibi socia/dicetur latius in anatomia particulari magnę & paruę manus.
Spatularis. Humeralis. Cephalica.

¶ Et guidez manifesta p̄dicta utrinq̧ notabilis est īmediate sub cute/supra musculos colli/q̄ cū suis ramis nutrit mādibulā supiorē:& īferiorē:& līguā/& caput p̱ exterius circa aures ascēdēdo.
Iuuamenta guidez manifestae.

¶ Et aliqui uolūt ꝙ isti rami guidez manifestę q sunt circa aures nominentur uenę spermaticę/quia dicūt ab ipsis uenire sperma a cerebro/& isti sunt moti a dictis Hipp. i libello de aere & aqua: qui dicebat:quibuscūq̧ uenę post auriculas scidūt̄:ipi ultra prorsus ab omni generatiōe orbātur/sunt tamen aliqui/qui putāt tales uenas eē ex ramis guidez ꝓfundę/q nutriūt musculos inter primū & secundū sphondylū colli existentes/& aliqui/ qui dicūt Hipp. itelligere p̱ uenas/ipsas arterias/quia sunt magis aptę ad bonū spma q̄ uenę/ibidē tn̄ Hip. dicit spma etiā uenire a toto: & Auic. xx. tertii cap. iii. dicit quod Gal. nesciuit an incisio harū uenarū faciat i currere sterilitatē an nō:dicit tn̄ mihi uero uidetur ꝙ nō opportet ut sit spma ex cerebro solo/quāuis eius fomētū sit ex cerebro/p̱ bonā tn̄ anatomiā uasoꝝ spmaticoꝝ elicit̄ qd harū
Nota de uenis spmaticis ab Hippo. 2

uenarũ post aures incisio nõ facit steriles pp ſpma per ipas descẽdens:possunt tñ istę uenę icisę debilitare cerebrũ taliter ꝙ debite nõ trãsmittat spiritũ animalẽ pro cõceptione:& hoc magis possunt facere guidez profundę q̃ manifestę / & Arterię magis hoc possunt q̃ uenę/qa sunt spiritus afferẽtes/utrũqꝫ tñ est possibile.

Iuuamenta Guidez profundae.

¶ Guidez uero profunda utrinqꝫ iuxta meri hue gulã ascendit infra musculos prędictos/ quos secasti : & in suo ascẽsu emittit ramos Gulam & musculos faryngę nutriẽtes. Nutriũt etiã musculos existẽtes inter primũ & secũdum sphõdylũ colli:a qbus oriũtur secundũ aliquos uenę spmaticę ab Hipp. recitatę/ q̃ sunt post aures/de qbus adhuc sub iudice lis est. Nutriũt etiã pcraneũ:p ipm ascendẽdo ab imo usqꝫ ad summũ capitis:& ibi pforãdo craneũ/descẽdũt i durã & piã matrẽ.eis portãdo aliqd nutrimẽtũ.

¶ Ex pdicta etiã uena profunda orit ramus unus utrinqꝫ os basilare pforans in directo comissurę lambdę:& substentatus a dura matre ascendit usqꝫ ad capitis sũmũ:& ab isto ibidẽ multi exeunt rami per poros cranei:qui etiã nutriũt pcraneũ/ ex pdictis tamẽ ramis ascẽdentibus intra craneũ cum dura matre maior pars trãsit in piã matrẽ:Cũ quibus etiã trãseũt aliqui rami guidez manifestę pdictę a sumitate capitis ab extra ad intra craneũ penetrantes:& ab hinc trãseunt in substantiã cerebri & ipsam nutriunt.

Torcular. Platea. Fouea. Palmentuz. Lacuna.

¶ Ex pdictis etiam ramis aliqui in directo cõmissurę sagittalis & lambdę igrediũtur durã matrẽ ibidẽ duplicatã:& hic locus ẽ tãq̃ torcular/a quo ex pdictis uenis exprimit sanguis in certũ locum amplũ ibi prope uersus exterius existẽtẽ:qui platea:fouea:palmẽtum & lacuna dicit/circa quã plateã:sunt certę uenę sanguinem in ipsam expressum sugentes/ q̃ cerebri centrũ ex eodẽ nutriũt: & istę uenę oẽs itra craneũ simul cum arteriis sunt illę:ex quibus fit rete dictum secũdinũ:quod aliter uocatur pia mater.

Arteriae carotides ⁊ suus ascensus.

¶ Arterię uero pdictę carotides nũcupatę in collo existẽtes prope uenas guidez pfundas & neruos descẽdẽtes:utrinqꝫ a lateribus colli ascendendo/cũ aliqbus ramis ante & etiã retro dispersę tendũt:& ad linguã/& ad mãdibulas supiores & iferiores : et in tota facie:et in occipitio:et aliquę notabiles circa aures in tẽporibus:cũ suis ramis ad cacumen capitis tẽdũt:et aliquę etiã ad musculos tendẽtes circa iuncturã cõmunẽ collo et capiti dissеminantur/ubi est magnũ foramen/a quo exit spinalis medulla : ab istis

forte ramis Hipp. dicebat spina descēdere a cerebro/qa antiqui uocabāt etiam arterias uenas:et ideo dicebat Auic.xx.tertii:has uenas cōtinuari nuchę:ut nō elōgētur a cerebro:in qbus est san/guis leuis lacteus/q primo uadit ad renes/deide postea ad uenas ad testiculos tendētes:et harū arteriarum unus notabilis ramus utrinq; pforat os basilate uersus anterius/et unitur pię matri ui/talitando cerebrum:et portando spiritum ad uentriculos ipsius.

¶ Ex isto ramo utrinq; ascenso immediate supra hoc os basilare secūdū medicinę cardines fit rete mirabile:quod est secūdū ipos notabilis magnitudinis.s.quod est ante/retro:et a lateribus. De Rete mi/rabili.

¶ Et prędictę uenę Cerebrū nutrientes in suo ascēsu debent su/stentari ab aliquo corpore solido/sicut est picraneū/et dura ma/ter quia per se nō possent ascēdere/pp ipsaꝶ simplicē et mollem tunicā:et sanguis in eis est magis aptus descēdere q̄ ascēdere/qa grauis est. Arterię uero nō appodiant alicui corpori solido/sed p se stātes ascēdūt ad intra craneū/qa bitunicales sunt et durę.

¶ Et nō fuit necesse eas ascēdere:et postea uertere sua capita īfe/rius sicut uenę/qa suus sanguis leuis est:et ascēsui aptus magis q̄ descēsui.

¶ Istaꝶ tñ uenaꝶ et etiā arteriaꝶ aliquaꝶ ramos me/lius uidebis in Anatomia mēbrorum subsequentium.

¶ Venarū substātia & arteriarū alibi dicta est. Sua cōplexio ex earū cōpositione iudicatur/figura sua ē nota:colligātur toti cor/pori:sua magnitudo ē etiā nota/sunt maiores ī uno corpore q̄ in alio. Situs tñ multaꝶ eaꝶ sępe uariat:et ideo ut alibi diximus au thores de ipsis uidēt discordes:Numero sūt ipceptibiles:qa mul tę eaꝶ occultę sunt:Sua iuuamēta sunt cibare oia mēbra. passiões ēt omniū modoꝶ patiūt. Sępe tñ ipis accidit coartatoria oppila/tio a plectoria rectius plethora sang.cāta/q̄ si fiat ī ramis uenarū guidez:semp seqt somni pfūditas:apoplexia:et suffocatio extre/ma.

¶ Ista uena guidez īterdū phlebotomat:Raro tñ ī regio ne et ętate nostra/sua incisio cōfert leprę nō cōfirmate:et in forti squinātia/in acuto asmate:in cōstrictiōe anhelitus: in raucedine uocis ex supabūdāti sang.ī pulmonis apostemate euacuatiōis et diuersiōis gratia pro antecedēte cā in pricipio et augumēto:hęc tñ icisio uenaꝶ guidez est fiēda a docta manu/cū phlebotomo habēte aliq̄d obstaculū ppe cuspidē/ne pfundēt oia latera uenę: qa hę uenę sūt labētes ī tactu eaꝶ/qa nō sunt ānexę carni sicut Iuuamenta phlebotomie Guidez.

aliȩ multȩ:tũ ẽt pp glãdulas molles & lubricas sub eis existentes: tũ ẽt ne phlebotomus pũgat neruũ uel alia mẽbra ibidẽ locata.

Modus phlebotomandi guidez.

¶ Modus aũt phlebotomãdi has uenas talis est.s.patiẽtis primo stringat uẽter iferior ĩter ilia & hypochondria cũ zona decẽter stringẽte:teneat etiã os suũ clausum in expellẽdo aerẽ a pectore: deinde patiẽs declinet caput ad partẽ cõtrariã ptis phlebotomãdȩ/quia sic faciẽdo itumescit uena:ut corda extẽsa:& cũ istrumẽto apto tenẽdo uenã firmã cũ manu uel alio ingenio debet psorari uena in loco eminẽtiori:Authores laudãt sectionẽ talẽ fieri debere secũdũ latũ:ego tñ facerẽ secũdũ obliquũ/& q̃titas sanguinis non sit supflua/neq; fiat secũdatio:Et opator habeat secũ pulueres sanguinis cõstrictiuos/sicut bolũ armeuũ:sanguinẽ draconis:pilos leporis/mumiã/alias pissasphalthos: nõ carnẽ humanã sicã qua utũtur moderniores/cortices thuris/aloes & similia: & inter omnia habeat uitreolũ seu colcotar/fuligo etiam laudatur & fabȩ cõbustȩ & charta/et coria cõbusta & his similia/superposito semper oui albumine bene cõtuso/ & sup oĩa decenti ligatura : & patiente iacente capite eleuato / per octo dies cum leui somno & decenti dieta / pro ut uidebit Medico legitimo.

¶ De Anatomia Neruoꝝ descẽdẽtiũ & reuersiuoꝝ.

Expedita anatomia uenarũ ascendẽtiũ ab hepate supra: in qua etiã multa dicta sunt de arteriis ascendẽtibus : ad neruos descendẽtes a quibus oriũtur reuersiui redeo:& dico / φ in partibus lateralibus colli parũ sub auribus/ inter seu sub aliquibus musculis:sunt uenȩ & arteriȩ notabiles: ut supra patuit/ quibus utrinq; hȩret unus notabilis neruus descendens uocatus. Hos neruos antiqui uocabãt apopleticos & male/qa nõ cognoscebãt ipsoꝝ opationes :teste Gal.in libro de uoce & anhelitu:& hi nerui a sexto pari neruoꝝ cerebri principaliter & etiam a tertio oriũtur:&descendunt perpendiculariter / quia taliter debent mouere membra.

Nerui apoplectici licet male.

Nerui descendentes.

¶ Hi nerui sunt cõpositi ex multis ramis quorũ aliqui teste Gal. descẽdendo disseminãtur ad cor/ad eius capsulã/ad mediastinũ: & etiã ad pectus in radicibus costarũ:& quidã satis notabiles/ ad os uẽtriculi:& ad diaphragma.& aliqui minores ad hepar/ad splenẽ/ad renes:& ad alia mẽbra sensibilia uentriũ inferiorũ/ad quȩ etiã uadunt aliqui nerui oblique descendentes a nucha & ab istis

neruis descēdētibus aliqui notabiles rami superius iterū refle/ctūtur/qui Reuersiui & Retro redeūtes uocātur/qui cōiter dīr neruí uocis: & tendunt uersus epiglottim se alligādo certis mu/sculis ipsius/quorū capita sunt ad inferiora corporis sita. Nerui reuersiui sunt vocis.

De pdictis etiā neruis descēdentibus: exceptis istis reuersiuis: aliqui rami descendēdo uadūt etiā ad aliquos epiglottis muscu/los: quoꝝ capita sunt uersus supius uersa: & reuersiui ut aliquibus placet cū suis musculis claudūt carthilaginē cymbalarē & Glottidā: sed musculi neruorū descendentiū mouēt alias carthilagines & etiā cymbalarē apiunt. A septimo etiā pari & a nuca ueniunt nerui ad musculos epiglottis: teste Gal. qui oblique eā mouent. Cymbalaris. Glottida. A septimo pari veniūt nerui ad epiglotim.

Isti nerui sunt duo/unus dexter/alter sinister/sunt tamē i plures uillos seu ramos diuisi: ut patet pp mēbra multa. ad q̄ uadūt. Sua quātitas & color patet/ sua complexio & substātia est qualis alioꝝ neruoꝝ. Reuersiui tamē sunt sicciores & duriores/ qa hñt sufferre notabiles & quasi cōtinuos motus/ maxime qñ claudūt epiglottim/ad quā clausurā requirit fortior motus q̄ ad aptionē eius/quia plures sunt musculi aplētes q̄ claudētes ipsam: motus etiā cordis/ pulmōis & pectoris aperit ipsam: & ideo ut tales nerui sint fortes/ natura elōgauit eos a cerebro humido/ a quo quāto plus distāt/ tāto sunt sicciores: & transeūt prope cor circa arteriā/ubi forte pp ipsius calorē acquirūt siccitatē & duritiē: & sunt reflexi ad supius: ut trahendo inferius claudāt epyglottim/ q' qñ relaxātur adiuuātibus aliis multis musculis aperit epyglottis.

Situs ipsoꝝ est a lateribus colli descēdēdo ad prędicta mēbra: Sed nerui qui uocātur Reuersiui/in parte sinistra icipiūt reuerti ad superius/ cū obuiant magnę arterię Aortę in loco parū supra cor/ ubi primo talis Arteria bifurcat: & incipit reflecti per pectus ad mēbra inferiora/circa quē magnū ramū descendentē fit motus attractiōis & relaxationis taliū neruorū: & ista bifurcatio arterię ē istis neruis sicut Rota/super qua cū corda haurit aqua a puteo: & hic locus tam a sinistris q̄ a dextris/circa quē mouētur seu cui inhęrent in suo motu tales nerui reuersiui/ a Gale. uocatur Dyablū/ & Flexor. Vocat etiā ab aliquibus Girgilus & Bachā: & Gal. viii. de iuuam. cap. ii. assimilat istā neruorū reuersionē illis: qui cū equis in cāpo reuertūtur ad uiam a qua uenerūt prius: & dicit ꝙ est quasi reuersio rei supra Rotā paruā: & vii. de utilitate Rota. Dyablum. Flexor. Girgilus. Bacham.

cap.xiiii.dicit/ꝙ ipse primus omniũ inuenit istos neruos taliter si tos:& suos musculos capita eorũ ad inferiora habentes.

Nota cõtra Aristo.

¶ Inquit etiã ꝙ reuersio istoꝝ neruoꝝ mõstrat neruos oriri a ce/ rebro & nõ a corde:ut putabat Aristo.quia si nerui orirẽtur a cor dę:isti reuersiui uenirent ab ipso & nõ a cerebro:ut sensui patet.

¶ Et istis neruis reuersiuis partis dextrę / natura fecit etiã Girgi/ lũ seu Rotã illam quã fecit in parte sinistra/de uno satis notabili ramo arterię ascendẽtis obliquatę uersus assellã dextrã/circa fur culã pectoris superiorem dextrę partis/quę Arteria uadit ad bra chium dextrũ/cui ramo adiunxit alias pelliculas ibidem existen/ tes/ut sit fortis/quia hic Ramus nõ est ęque magnus/sicut est il/ le/circa quẽ reflectũtur nerui reuersiui sinistri lateris antedicti.

¶ Et sub isto ramo dextrę partis a pelliculis prędictis fortificato: ascendũt per collũ nerui Reuersiui dextri : & tam dextri q̃ sini/ stri : ascendendo implantantur cum pluribus ramis ad musculos epiglottis:ut sensui patet/quibus mediãtibus uoluntarie mouẽt Epiglottim seu Laryngam/sicut equitans mediante freno & ha benis:quando uult/mouet equum.

¶ Iuuamẽta neruorũ prędictoꝝ descendẽtiũ / sunt dare sensum: & secundũ aliquos aliquem motũ mẽbris/ad quę uadunt in suo descensu/de q̃bus supradictũ est/& iuuamẽta Reuersiuoꝝ sunt

Nerui vocis.

pro danda uoce / ideo uocantur nerui uocis.Pasiones omnium modorũ patiũtur tam descendentes q̃ Reuersiui:& si ipsorũ cõ plexio notabiliter mutetur:ut interdũ cõtingit in eoꝝ detectiõe gratia ulceris/maxime descendẽtiũ:& forte Reuesiuorũ amitti/ tur uox & alię suę operationes:si nõ ab latę:saltem diminutę:& si

soli Reuersiui incidantur integre utrinq;:amittitur uox & loque la:si uero ĩ uno latere solo:medietas harũ operationũ leditur: sed si incidãtur descendentes/quorũ Reuersiui sunt partes secũdũ aliquos ledentur illę quinq; opationes: de quibus meminit Gal. 4.interiorũ cap.xvi.s.exitus aeris a pectore cũ anhelitu:& flamẽ sine ictu seu strepitu:& flamen cũ strepitu:& uox:& loquela. Vo lunt tamen aliqui : ꝙ ad incisionem descendentiũ amittatur sola uox & flamen cũ ictu. De istis tñ neruis uide cõmẽtaria nostra.

¶ His uisis/dimitte neruos Reuersiuos in loco suo in collo:ut ꝑ ipsos melius uideas musculos epiglottis:q̃bus alligãtur.Dimitte etiã Vẽtriculi partẽ superiorẽ:& totã gulã siue meri : & partẽ illã

pulmonis supiorē / quā seruasti pro trachea uidēda. Dimitte etiā talē partē uenarū & arteriarū ad brachia & ad caput tendentiū: ut ipsarū possis loco suo uidere anatomiā. Cor uero & alia mēbra inferioris & medii uentris / q̄ prius fuere uisa & seruata pro uenis: arteriis & neruis antedictis uidēdis: abiicias: & anteq̄ ulterius procedat in p̄senti ordine anatomię sunt aliqua dicēda de facie: & de aliq̄bus p̄tibus eius: deinde ad epiglottim & ad gulā deueniēdū.

¶ De Facie.

Facies a Romanis / a Gręcis Prosopon dicta / quę est soli homini / est pars āterior capitis oībus nota. Hęc pars ueniret magis anatomizāda cū uētre supmo quā cū medio / sed per accidens de ipsa in pręsentiarū fit sermo: quia in cōi anatomia gula & Gutur nō possunt inuestigari: nisi prius de partibus aliquibus faciei fiat mētio: & dicit facias quasi faciens hominē. Per ipsam. n. fit uniuscuiusq; p̄sonę cognitio: & distinctio. Facies. Prosopon. Facies vnde.

¶ Hęc pars facies dicta uocatur etiā Vultus a uoluēdo: & a uolendo dictus / quia per ipsam cognoscūtur animi affectus: in quibus ipsius mutatur color / uel propter uerecūdiā / uel p̄pter aliquod crimen cōmissum: uel pp timorē / uel ęgritudinē. Sunt tamen aliqui: quibus Vultus raro mutatur: & hi appellātur uultuosi. Vultus vnde dicatur.

Vultuosi.

¶ Mutatur etiā Vultus de ętate in ętatē: & differt facies a Vultu in hoc: q; facies stat semper eadem: & uultus mutatur: licet pro ętate facies mutet colorē: & quātitatem: & notitia faciei multum cōsideratur a physionomo. Cōsideratur etiā a medico: ut primo prognosticorū: in primis ęgri faciē cōsiderabis. Iuuat. n. in cognoscendis multis morbis / sicut lepram / peripleumoniā / ictericiā / cacesiā alias cachexiam / & tempus menstruorū in fœmina. In ipsa etiā cognoscūtur simulātes ęgritudinem / sed nō semper. Facies iuuat in prognosticando.

¶ Eius situs ē anteriori parte capitis capillatę subiectus. Sua substātia est ex cute rariore & leniore quacūq; alia cute corporis / uaporū a toto ad ipsam ascedētium & decoris gratia / sub ipsa cute sunt multi musculi / & uenę pulsantes / & quietę / nerui / pāniculi: ligamēta / carthilagines & ossa: Numero ē unū mēbrū organicū.

¶ Numerus partiū ipsius ē Frons / Tēpora / Aures / Supcilia / Intercilium: Nasus / Oculi / Palpebrę Cilia / Malę / Maxille / siue Mādibulę / q̄ in p̄senti sunt synonyma / Os / & Bucca / Labia / Gelasini / Mystax / Lacuna sub naso: & Mētū cū sua Lacuna. Sua quāti

tas/sua figura/& colligãtia patent:sua cõplexio est qualis cõple/xio partiũ ipsius: iuuamenta sua sunt etiã ab ipsius partibus su/menda. Passiones omnium modorum patitur.

De Frõte: & aliis faciei partibus/exceptis Naso/Oculis/Palpebris/Ciliis/& Ore cũ suis partibus.

Frõs & vnde dicatur. F Rons est tota ea pars media suprema faciei pilis nuda: quę est supra oculos: ab aliquibus tñ dicit̃ oculos esse in frõte: & ideo teste Varrone dicit̃ frons a foratu oculorũ.

Ruge i frõte. Sub cute frõtis est unus musculus dilatatus uillos suos habẽs secũdũ lõgũ corporis/quibus mouet supercilia: in frõte etiã sunt rugę secũdũ ipsius latũ tẽdentes: secũdũ quarũ situm errabundi medici secãt exituras/sed male/quia tunc cadunt supercilia. Debent igitur fieri sectiones in fronte secundũ longũ corporis.

Uene i frõte. In fronte sunt uenę aliquę/quę in diuersis morbis secantur: & Sanguisugę etiã ipsis applicantur. sub musculo prędicto & panniculo pericraneo est os frontis coronale dictum.

De Temporibus.

Unde dicant̃ tempora. Ad latera frontis sunt tẽpora sic dicta: quia in ipsis cognoscũtur anni multorũ aĩaliũ. Primo.n. canescũt in homine: sed nõ semper. Cauãtur etiã diuturnitate tẽporis: in tẽporibus sunt ossa parua oblõga per trãsuersum capitis tendẽtia/quę intra se & craneũ custodiũt musculos tẽporales: hęc ossa ab Auic. ossa paris dicũt̃: Ossa paris. Uene in tẽporibus. & ultra prędictos musculos in tẽporibus sunt etiã aliquę arterię et uenę insignes/quę in aliquibus morbis secantur.

De Superciliis.

Supercilia sunt omnibus nota/quorum situs est in fine frontis: congenita sunt cum homine ornatus causa/intenta a natura ut tueantur oculos a puluere descẽdente: & a pluuia & a similibus: nõ crescunt sui pili/sicut hi/qui capitis: gratia boni finis.

De Interciliis.

Interstitiũ. In confinibus frontis est certũ interstitiũ diuidens supercilia in ipsorum medio. Diuidit etiã frontem a naso: & huic parti tãq̃ ad centrum cõterminatur nasus & infima ac media pars frontis: hic locus uocatur Glabella siue Glabra. Glaber.n. dicitur sine pilis: hic locus etiã dicitur lepor nasi. In isto loco incipit sępe herisipila uel herisipella sed rectius herisipellas: alio nomine a iunioribus uocata Guta rosea. Glabella. Glabra. Glaber. Lepor nasi. Herisipella. Guta rosea.

De Malis.

Malę sunt illę partes rotundę in facie: quę etiā poma dicūtur: & sunt infra oculos a lateribus nasi: & sunt soli homini: & genę proprie uocantur. licet maior pars faciei nominetur gena/huius partis:cutis est rarior omni alia faciei parte/ quę defacili rubet & mutat colorē suū naturalē in animi affectibus/qui cōiter in bene complexionatis est roseus:istę Malę ornant faciem & sunt tutela ad oculos & ad nasum:& quęlibet ipsarum habet unum muscu/lum latum firmissime suę cuti unitum:qui seruiunt ipsis & labiis: ut inferius in sectione labiorum dicetur. Malae. Poma. Genae.

De Barba Gena dicta.

In facie est etiam pars barbata/quę proprium habet nomen & uocatur gena a gennao uel genero/quia ibi pili generātur. Hęc pars etiam ab aliquibus dicitur Mistax siue Mustax. Gena. Mistax. Mustax.

De Mento.

In inferiori parte faciei est mentū ab eminēdo dictum. Dicitur etiā anthereon. A gula.n.eminetia quo dicit moribus mētagra: Sua pars suprema incipit a radice superioris labii:& finē habet i infima faciei parte:& propter talem locū potest dici mentū. quia infimi in cunctis rebus:si nō sunt:debent esse mites. Mentum. Anthereon.

In medio menti: est certa cauitas ab aliquibus buccula & bu/cella dicta:dicitur etiam typos. Buccula. Bucella. Typos.

De Gelasinis.

A lateribus oris utrinq; in cute in aliquibus indiuiduis: & ma/xime in pueris & in foeminis est certa fossula/quę apparet in risu: quę indicat decorem & uenustatem: & ideo uocatur talis fossula Vmbilicus ueneris & Gelasinus: uocatur autem umbilicus ue/neris: quia assimilatur concauitati repertę in foliis illius herbę:q̄ uocatur umbilicus ueneris & cotyledon. Umbilicus veneris Gela/sinus. Cotyledon.

De Lacuna sub Naso.

Sub naso i medio labii iferioris:ē certa uallecula/quā Lactāti⁹ Firmianus pp similitudinē suę cauitatis:uocat lacunā/ ab aliqb⁹ dicta phyltron:et ipheriō:et hyspia: De naso:oculis/ciliis/palpe bris/ore et suis ptib⁹ loco suo dicet/ad anatomiā oris initiū sumē do. Vallecula. Lacuna. Phyltron. Spherion. Hyspia.

De Anatomia Oris & partiū eius.

Ut igit trachea:epiglottis:et Gula possint inuestigari cō mode:sicut pmisimus/ad oris et partiū ipsius sectionem Quid os & vū dicatur.

deuenio:& dico:q̄ os est illa pars cōcaua in facie īmediate ītra labia existens:p quā primo cibus:et potus:et pro pte Aer intra corpus ingrediūtur:et p quā exeūt sputamina:et uoces : et in qua fit loquela:et dicit os quasi ostiū ad pdicta ītra et extra mittēda.

Bucca. Buccae.

¶ Bucca uero seu buccę sunt illę partes in facie seu ore:quę naturaliter a spiritu possunt inflari.s. ipsa cōcauitas oris / quę spiritu a pulmone reuocato:et oppressis labiis in ore retento inflatur.

¶ Oris partes sunt labia:dētes/gingiuę/maxillę/palatū/uuea/lingua:tonsillę:et fauces.

¶ Ex prędictis patet oris substātia:situs & figura:quātitas sua oībus nota est:Numero est unū mēbrū: Numerus ptiū ipsius dictus est. Sua colligātia sumit a ptibus suis/Et etiā sua iuuamēta. Sua ꝯplexio est q̄lis sunt suę ptes:passiōes omniū modoꝝ patit.

¶ De Labiis.

Labia. Labra. Prochilū. Prostomiō. Prostomia. Brochi.

Labia quę etiā labra dicunt:aliquibus sunt grossa/ aliquibus subtilia:grossa cōmuniter arguūt igenii ruditatem: labiorū pars prominēs prochilū noiat. Eorūdē ꝯtinuus cōgressus:prostomion uel prostomia dicitur:& hi quibus prominent labia simul & dentes:brochi uocant:in medio labiorum est fissura:quę proprie os appellatur.

¶ Labioꝝ substantia est cōposita ex carne musculosa:cute & pāniculo gulę ꝯtinuo:haꝝ partiū unio est taliter cōpacta q̄ difficillime unū seperari potest ab alio:& est talis:ne pp grossitiem impediat suus agilis motus:q ē ad oēm positiōis differētiā:& iō ī ipsis sunt quatuor ꝓprii musculi:& duo cōes ipsis & pomis faciei.

¶ Et proprii sunt parui proportione labioꝝ/qui anteq̄ cuti uniātur sunt inuicē cōcatenati : taliter q̄ suę partes sunt inseparabiles sine ipsorū laceratiōe/quoꝝ unū par pendet sub pomis faciei oblique uersus labia/alii etiā duo pendent oblique ab inferiori mandibula uersus labia.

¶ Et licet sint tantū quatuor musculi labiis:sunt tamen octo motus teste Gal.xi.de util.c.xvi.s. quatuor recti:& quatuor obliqui: nā quilibꝫ istoꝝ:dū mouetur: oblique mouet / quia situs cuiusq̄ ipsorum obliquus est:sed q̄n duo ex eis ęqualiter mouētur recte mouent / sicut est in ipsorū apertione:in qua est unus motus rectus; Alter uero motus rectus in labiis est quando inuicem clauduntur seu comprimuntur.

❡ Sunt etiã duo alii motus recti in labiis: unus est quãdo ipsa ex tra uertũtur: & alter quãdo ĩtra plicãtur: & isti motus fiũt a uillis rectis/quorũ quidã sunt intrinseci ad ipsos musculos labiorũ: & q dam extrinseci: & quando extrinseci tenduntur: tunc labia extra uertũtur: & quãdo intrinseci: tunc sub seu intra plicantur: & quõ motus obliqui fiãt ab unico musculo: & recti a pluribus: facile est iudicare: si in inspiciãtur clausoria unius burſę/quę quãdo simul trahuntur: recte & uniformiter aperiunt os burſę: cũq; unicum ipsorum trahitur: os burſę transuersaliter mouetur.

❡ Auic. tamen quãuis dicat prędictũ situm musculorũ: nõ ponit nisi quatuor motus: sicut sunt quatuor musculi: & dicit ipsis suffi/ cere quatuor motus. Inquit q̃ unaquęq; ipsorũ pars: cũ mouetur ad suam mouet partem/cũq; duo ad duas mouẽtur/ad duas di latantur partes / adest ergo eis complementum motus ad qua/ tuor partes/neq; ullum habent motum nisi istos.

❡ Et tam Gale. q̃ Auic. loquũtur de motu proprio / qua motus cõmunis pomis & labiis fit a duobus musculis latis / qui sunt in unaquaq; mandibula: & sunt lati maiores prędictis: & isti teste Gal. sunt extrorsum a malis usq; ad spinam colli/ad quos uadũt nerui a pectore: & a clauibus. i. a furculis supioribus pectoris/qui implãtãtur malis & labio ĩferiori per uillos rectos: & aliq alii uilli a clauibus etiã oblique tendẽtes: & aliqui alii magis obliqui prę/ dictis a scapulis ascendentes: apud latera labiorũ pomis implan/ tantur: & adhuc aliqui alii a loco retro aures (quas interdũ mo/ uent) ad istos musculos tendunt. Isti tamen musculi non cogno scuntur manifeste: quãuis multitudinẽ neruorũ habeant fere ab omnibus colli partibus. Cognoscũtur tamen: si clausis mãdibu/ lis ad suum ultimũ conatũ moueãtur labia & faciei poma/nõ q̃ partes ossosę pomorũ moueantur: sed sua pars carnea musculosa prędicta mouetur cum cute: quę est proprie pro solo motu labio rũ/ad quã & etiã ad ipsa labia uadũt musculi prędicti lati/ q mo uẽt labia & mala: & hic uocat̃ cõis motus. s. labiorũ & pomorũ.

❡ Aliqui etiã uolũt q̃ malę in sui supiori parte moueãtur aliqua liter a musculo lato mouente frontẽ: & aliqui dicũt q̃ isti muscu li lati mouentes malas et labia/iuuãt etiam masticationem.

❡ Et istorũ musculorũ motus optime uidentur in uiuis: maxime in extenuatis. Et ideo de ipsis facio mentionẽ omittẽdo multorũ

musculorũ anatomiã/quia nõ possunt uideri in uiuis: neq̧ in cõ muni anatomia monstrari / narrabo etiam linguę & mandibularum musculos propter eandem causam.

¶ Hęc labia intra se:& etiã totũ os tegũtur pãniculo tegente gulã siue meri:& uentriculũ: & pp hoc in futuro uomitu tremit labiũ iferius. Hic tñ pãniculus durior & grossior est i ore:q̃ alibi: & grossior in meri:q̃ in uẽtriculo:& semp descẽdẽdo efficit lenior & subtilior/qa i ore primo obuiat cibariis aliqualiter duris/quę descẽdẽdo semper efficiũtur molliora: teste Gal.4.de util.& iuxta illud Auic.nutriẽs masticatiõe aliqualẽ suscipit digestionẽ.

¶ Labiorũ figura.situs. quãtitas.et numerus patent. sua cõplexio ponit calida/colligãtur cerebro per neruos hepati per uenas/cordi per arterias: et ideo interdũ in ipsorũ cõpressione:cognoscũtur animi affectus. Exporrigũtur etiã: et cõpescunt labia uolũtarie:Colligãtur etiã uẽtriculo & meri / et toto /mediãte cute:Sua

iuuamẽta sunt multa:sũt primo ad tutelã dẽtiũ:et ad bonã faciei formã/ad loquelã exprimendã/ad cibũ et potum sumendũ: et sunt ori sicut ostiũ domui se apiendo et claudendo in necessariis: prohibẽt etiã aerem frigidũ ingredi ad cor per se et p accidẽt:retinẽt etiã aerẽ a pulmone reuocatũ in necessitatibus.

¶ Passiones omiũ modorũ patiũtur:et iter alias patiũtur fissuras alias ragadias:et sępe cãcros:et tremorẽ in crisibus et in febribus per cõmunitatem a cerebro et a uentriculo.

¶ De Dentibus.

Isis antedictis:primo quãtũ potes apias os/secãdo buccas i altero laterũ: ut melius dentes:ac gingiuas uideas: primo notãdo substãtiã dentium/quę ossosa est:et teste Celso est durior osse. Aliqui tamẽ dicũt ipsos esse de natura carnis:et ossis tũ quia sentiũt:tũ quia renascũtur:crescũt etiã gratia finis toto tẽpore suę pmanẽtię/quia si nõ crescerent/nõ durarẽt: et masticatio esset mala:ex qua uita esset breuis.

¶ Numero sunt.xxxii.s.in uno ordine secundũ utrãq̧ genã.xvi. sunt locati/sũt etiã sępe solũ.xxviii.quia tũc deffitiũt quatuor posteriores/qui Neguegid dicũt ab Auic.et hi sunt duo i quolibet latere:et interdũ deffitiunt i totũ sex:et Neguegid sunt ultimi in ortu/qui uocant etiam dentes intellectus/sensus et sapiẽtię: qa i aliqbus nascũt iuirilitate/uel senio: et teste Arist.secũdo de na

Neguegid.

Intellectus.
Sensus.
Sapientiae.

tura/seu de historiis animaliũ:maribus sunt plures dentes:q̃ fœ/ minis:ut in genere hominũ:ouiũ:suũ:& caprarũ patet. Maribus sũt plures dentes fœminis.

Forũ nomina: sunt alia a Celso/alia a Gal. alia ab Aristo. alia ab Auic.alia a Mũdino.Et primo ista sunt nomina Auic. in qua libet.n.parte siue supiori/siue inferiori a medio oris ante uersus: incipiẽdo i medio:primo sunt duo satis lati ęquales/duales dicti a lateribus quorũ utrinq; est unus/qui dicũtur incisiui a Mundi/ no:& ab Auic.dicũtur quadrupli.Gal.tñ uocat duales incisiuos: quos duos duales: & duos incisiuos Celsus uocat quaternos: & istos oẽs Arist.uocat acutos/ut secẽt: & cõuenit cũ Gal. a lateri/ bus istorũ utriq; est unus/qui cõiter cinodẽtes seu canini dicunt: & ab aliq̃bus gelasini dicti sunt/qa apparẽt in risu magis aliis. Duales. Incisiui. Quadrupli. Quaterni. Acuti. Cinodentes. Canini. Gelasini. Molares.

Sunt deinde secũdũ Auic.oẽs molares a molẽdo dicti / qui in aliq̃bus secũdũ ipsum utrinq; a lateribus caninorũ sunt quatuor: & i aliquibus sunt quinq;:& isto mõ sunt/uel.xxxii.uel.xxviii. nu merãdo sic/duos duales:& duo quadrupli seu incisiui:& duo cani ni/q oẽs sunt sex:& molares secundũ Aui.sunt.x.uel octo: si.x.in qualibet pte.s.supiori uel iferiori/i totũ sunt.xvi.& ut sic sunt.32. si uero sint octo/sunt in qualibet parte.xiiii.& sic sunt.xxviii.

Mũdinus tñ in numero.xxxii.ponit duos duales supius:& to/ tidẽ iferius:& duos icisiuos/& duos caninos:& quatuor molares: & sex maxillares:tñ nec Gal.nec Arist.ponũt nõia pticularia om niũ dẽtiũ:sed Celsus ponit quatuor caninos: utrinq; duos iuxta quaternos superius:& totidẽ inferius:Celsus etiã ponit octo ma xilares supius:& octo iferius.s.quatuor utrinq; iuxta caninos. Maxilares.

Sua figura est diuersa: aliq.n.habent unũ solũ caput acutũ: & unã radicem:ut oẽs duales:& quadrupli seu icisiui:& canini. Mo lares uero inferiores habẽt ad minus duo capita/& duas radices: & iterdũ tres:& tot capita:& maxime ultimi/superiores uero ha bent ad minus tria capita:& totidẽ radices: et interdũ quatuor: et maxime ultimi:qui sunt tãq̃ murus tenẽtes alios firmos:et dẽ tiũ supiorũ radices sunt curuę: ut sint firmiores/ne sua grauitate cadãt/& foramina i q̃bus figũtur:sunt mirabiliter ipsis adęq̃ta. Figura dẽtiũ diuersa.

Et ab osse maxillę oritur pro quolibet dente unũ additamen tũ rotũdũ firmãs dentem mediantibus ligamentis fortibus/et ista additamenta Gal.uocat pręsępia:quę nõ solum sunt in loco gingiuarum:sed in extremo suarum radicum. Praesepia.

¶ Et molares habent plures radices aliis / quia sua operatio est magis cõtinua aliis/ & quia masticãdo nõ mouẽtur secũdũ superius & inferius solũ/ sed lateraliter mouẽtur seu circulariter.

¶ Omnibus dentibus teste Gal. & Auic. est aliquis sensus.

¶ Sua quãtitas & situs patent/ colligãtur mandibulis & gingiuis: & cerebro p neruũ: sua cõplexio est nota / iuuamẽta sunt pręparare cibũ p stomacho: modulãt ẽt loquelã: sũt etiã arma naturę

¶ Patiuntur omne genus morbi: quod patiuntur alia ossa: in eis fit dolor/ cõmotio/ corrosio/ putrefactio/ cõgelatio/ coloris alteratio: & elongatio a suo naturali loco.

¶ De Gingiuis.

Gingiuae vnde dicantur.

P Ost dẽtes uidẽdę sunt Gingiuę: sic dictę a gignẽdis dẽtibus/ & sunt carnes simplices/ durę/ in quibus sunt infixi dentes: ĩ ipsis sunt tot foramina/ quot sunt dentes.

¶ Numero sunt duę/ una superior/ alia iferior: Sua figura patet quę sequiť figurã suę maxillę. Patet etiã situs/ & quãtitas/ & colligantia. Sua iuuamenta sunt firmare dentes: & circa ipsos uestire ossa mãdibularũ: & suo calore illa cõfortare/ & carentibus dentibus/ prebent iuuamen masticationis: eis etiã est sensus notabilis per colligantiam cum cerebro mediãtibus neruis per eas dispersis. Passiones omnium modorum patiuntur.

¶ De Palato.

P Ost Gingiuas secũdũ uerũ uniuersalis Anatomię methodũ: occurit palatũ/ quod est pars oris teste Arist. primo de hystoriis. c. xi. & est illa pars in ore siue apto/ siue clauso/ quę est supra linguam.

¶ Hęc pars ossosa est: ex ossibus mandibularũ superiorũ constituta: est tamẽ tecta aliquali carne cum suo pãniculo tegẽte/ in quo sunt nerui aliqui dantes sensum gustus & tactus: et hęc pars in ore assimilatur cõcauo testudinis/ seu cęlo fornacis: ideo dicitur cęlum & altum oris: & dicitur palatũ/ quia in apertione oris nobis palam ostenditur/ uel quia manifeste latum uidetur: & palatum teste Gal. est tãquã campana pręiacens laryngi seu epiglottidi: in quo fit uocis intonatio.

Celum. Altũ oris. Campana.

¶ Suus situs: sua figura/ quãtitas / & numerus/ ac colligantia patent/ sua cõplexio frigida est: quia ossosa est a prædominio/ ĩ isto mẽbro nõ est aliquod foramẽ colatorio seruiẽs: ut putãt aliqui: p

Nota de colatorio.

quod expurgentur supfluitates cerebri:sed tale foramen seu fora mina sunt in osse basilari supra nares:ut alibi dicetur.

¶ Ipsius iuuamenta sunt:ut clauso ore & etiā apto ibidē retineaẽ aer / ad hoc ut calefiat si frigidus est / ne talis suo ingressu ledat cor:Retinet etiā Aerē a quo refocilaẽ cor ī necessitatibus / iuuat etiā in retinēdo aerę uocalē:& ideo palatū rugosum est / ad hoc ut aer exeat undosus. Palatū ēt sua ꝯcauitate iuuat reuolutionē cibi in ore masticationis tempore/mediāte etiam sua cōcauitate lingua agilius mouetur ꝑ suis opatiōibus/cum sua etiam pellicu la iuuat digestionem / adiuuante ei pellicula totius oris & forte sputo in masticatione cibariis misto.

¶ Passiones omnium modorum patitur/& inter alios morbos patitur in febribus colam seu alcolam.

¶ De Vuula seu Vuea.

IN fine palati iuxta fauces uersus caput in opposito Ra dicis lingue est unū mēbrum carneum/Rarę substātię/ membrana tectum/cuius quantitas & figura est ęquipa rata grano uuę:& ideo uua:uuigena: et uuigera dicitur. Dicitur etiam Columella et etiā Columna:et ab aliquibus Gargareon: Gargar et Gurgulio/dicitur etiam fundibulū/Crescit tamē hoc membrum pręter naturaliter in longū et latum:ab humiditate replente:et interdū assimilatur caudę muris:ut ego sępe uidi: et interdum induratur/et interdum strangulat teste Aristo.

Vua. Vuigena. Vuigera. Columella. Columna. Gargareon. Gargar. Gurgulio. Fundibulum.

¶ Hoc mēbrū est soli homini. Sua substātia ē dicta in qua sunt aliquę uenę et Arterię:et ideo si soluaẽ notabiliter sanguinē du cit.Sua complexio calida est:et humida numerus/situs et colli gantia patent/hoc mēbrū cedit locū deglutitis:nec motū habet uolūtariū.Ideo caret musculis.Iuuat in Refrāgēdo & in alteran do aerē:p os pectori feruētē:et secūdū aliquos in modulādo uo cē:phibet ēt sitim phibēdo aerē exsiccātē igredi fauces uiolēter.

Vuea est soli homini.

¶ Passiones omniū modorū patitur:et pręsertim corrosionem: et mollificationem/quibus sępe requiritur cauterium.

¶ De Lingua.

LIngua iterdū accipiẽ ꝑ uarietate sermonū:ut gręca/ara bica/latina et id genus.Multa ēt alia significat/ de pñti tñ capiẽ ꝑ mēbro ī ore cōtēto. Et lingua dicitur a ligā do:qa ligata ē ab uno extremo ad aliud itra iteriores mādibulas.

Lingua vn de dicitur.

¶ Huius mēbri substātia naturaliter Rara/fungosa:ac mollis est. Est etiā accidētaliter mollis:propter humiditates a capite:& a uē triculo ad ipsam descēdētes. Caro etiā glādosa i ipsius radice in qua sunt fontes saliuales humectat ipsam mediante saliua: ē etiā ipsi multitudo neruorū/tū pp sensum tactus & gustus:tū pp motū/nerui q dāt gustū/ueniūt a tertio pari neruorū cerebri/q uero motū/ueniunt a septimo:& hi nerui sunt notabiles/quia lingua indiget excellenti sensu:& etiā motu/plurimo etiā idiget calore: & nutrimento.Ideo habet (similiter & uirga) plures:ac maiores pulsantes & quietas uenas quocūq; alio mēbro sibi pari magnitudine/& nerui dātes ipsi motū:sunt distincti a dātibus sensum: sed qui dant sensum tactus:dant etiā gustū/& gustus facilius corrūpitur tactu/quia gustus est uirtus subtilior tactu:& situs neruorū sensus ē supficialis:situs uero neruorū motus est acētratus magis:plus & minus secūdū locū musculorū/q cōiter ponūt nouē.s. quatuor paria:& unus solitarius/quibus mouet ad oēm positionis differētiā:& lingua in sua radice est ampla: grossa & fortis/in anteriori uero est subtilis & acuta:ut promptior sit ad motus.

De musculis linguę.

¶ De prędictis musculis duo sunt a lateribus linguę utriq; unus: qui latitudinales uocantur/procedētes ab ossibus acutis capitis post aures positis/a quo loco ēt pro parte ueniunt uilli illius musculi/qui est cōmunis pro motu labiorū:& pro motu pomorū faciei:& hęc ossa uocātur sagittalia:& acularia:sunt etiā duo longitudinales dicti:nati a supremo ossis lambdę/qui cū medio linguę cōtinuātur:& alii duo musculi sunt:q ex trāsuerso mouēt linguā pcedētes a latere:quod ē iferius ex duobus ossis lābdę lateribus: & isti penetrāt inter pdictos longitudinales et latitudinales.

¶ Sunt etiā duo alii ipsam cōuertētes et resupinātes:et istorū uilli sunt in latū expāsi sub pdictis:et hi sunt cōtinuati cū osse mandibulę iferioris:Auic.tñ.xii.aialiū dicit istos ultimos eē supra alios: est deinde musculus unus solitarius dictus/q ɔtinuat linguā ossi lambdę:et trahit unū ad aliud/et hic musculus pellit linguam ad exteriora ipsam elōgando:ipsam etiam retrahit et abbreuiat.

¶ Sūt tñ multi dicētes q lingua ad exteriora nō mouet uolūtarię:sed mere naturaliter ab imaginatiua/sicut uirga:et aliq dicūt ipsam et ēt uirgā moueri a musculis/et ab imaginatiua simul: et aliq ab imaginatiua sola/q mediāte spū cāt uētositatē dilatātē

& erigẽtem uirgã pariter et linguã cũ eductiõe extra os: hęc tñ sunt tacta a Gal. p°. de motibus liqdis: et ab Aui. prima p¹. i. c. de musculis linguę: & ibidẽ expositores soluũt dubia/quos uide.

De Osse Linguę.

Lingua i sui radice habet os/cui annectit et ligatur: et tãq̃ sup sua basi firmat in multis suis motibus: et hoc os ĩ magnis aialibus ẽ quadri laterũ nõ multũ durũ: sed ẽ quasi carthilagineũ: et uocatur os hyoideũ & lãbdę/quia assimilat ipsi litterę gręcę: duo ipsius latera minora sunt uersus linguã/q̃ sunt ĩ forma litterę p̃dictę bifurcata: et duo etiã taliter formata: primis maiora sunt uersus carthilaginẽ peltalẽ epiglottis/quã amplectũtur et ei alligãtur: ne labat hinc inde/ut melius hoc os firmet mẽbra alia sibi alligata: et nõ solũ alligatur epiglotti: sed etiã ad Meri per ligamẽta aliqua. Hoc tamen os in homine raro habet quatuor latera/sed duo tantum uersus epiglottim. Os hyoideũ. Lambdae.

Et hoc os non fuit oblongę/seu rectę figurę. quia grauitas linguę traxisset ipsum ad unũ latus tantum: et tunc nõ fuisset bona loquela/nec bona masticatio: et hoc os uocatur Hyoideũ a Gal. et os lambdę: et ab Auic. Alfahic.

Iuuamẽta huius ossis a Gal. sunt posita multa/q̃uis sit paruũ os: primo: ab ipso ad linguã ueniunt plurimi musculi: et etiã musculi aliqui epiglottis: et ab ipso uadunt aliqui ad spatulas: et aliq ad pectus/et aliqui ad mandibulas: ab ipso etiã/seu a suis ligamẽtis oriũtur cordę musculorũ sibi propinquorũ: et est etiã defensoriũ peltalis carthilaginis Epiglottis: et hoc os ẽ principale fundamentum/super quo uertitur lingua in suis motibus. Alfahic.

Huic ossi sunt tres sibi proprię musculorũ cõiugationes. s. unũ par pcedẽs ab extremitatibus mãdibulę ĩferioris uersus illã ptẽ: cũ qua cõtinuat radici linguę/quorũ unus ẽ a dextris/alter a sinistris: et istud par dum cõtrahit/trahit ipsum uersus mãdibulã. Trot musculi ossi hyoideo.

Secundũ par oritur sub mento: et trãsit ad istud os sub lingua: et ipsi colligatur uersus partem superiorem. s. uersus epiglottim: et istud os trahit ad partem mandibulę.

Tertium par oritur ab additamentis acularibus ossis capitis. s. a duabus extremitatibus ossosis acutis/quę sunt post aures: et isti musculi cõtinuãtur cũ extremitate istius ossis/quę est uersus linguã/et trahunt ipsum ad superiora uersus posterius.

¶ Alii omnes musculi huic ossi continuati/sunt cōmunes ipsi & membris:ad quę uadunt.

Duae venae sub lingua. venae virides Rubeae. Nigrae. Raninae. Fōtes saliuae.

¶ Sub ipsa lingua sunt duę notabiles uenę:utrinq; una:q̄ i multis dispositiōibus phlebotomātur/p̄sertim i synāgę/q̄ sūt rubeę: iterdū nigrę/& iterdū uirides:& uocāt ab aliquibus Raninę.

¶ Sub lingua etiā:ubi ipsa alligat ori/sunt certę cauernę notabiles bipartitę/q̄ uocātur Orifitia/seu ora/uel fontes saliuę/quę ab Auic.uocātur generatiua saliuę/i qbus de facili igredit stilus/hęc orifitia apiūt & claudūt ad istar bursę:saliua multiplicāte & deficiēte. Hi fōtes terminat ad carnē glādosam p̄dictā i radice liguę locatā/a qua cōtinue humiditas salivalis i p̄dictis fōtib⁹ resudat.

Filellum.

¶ Sub lingua est etiam certa pellicula in medio eius per longum tendens:quę uocatur a nostris uulgaribus il Filello/quę in aliquibus est magna:& obstetrices ipsam uel Chirurgici secant in ętate infantię/quę si non incidatur:traulos causat.

¶ Complexio linguę est calida & humida. Sua figura/& situs ac colligātia ex prędictis patent.Sua quātitas est cōspicabilis. Alia enim teste Aristo.est lata/alia angusta/alia mediocris/sed illa est laudabilis/quę est secundum potentiam loquendi comensurata in sua longitudine & latitudine.

¶ Numero licet uideatur unum mēbrū.Sunt tamen duo membra/apparet tamen unū ex duobus similibus cōpositum.Cōmuniter.n.natura creauit sensus duplices:ut si cōtingat uni parti nocumētum/ꝙ altera pars illesa maneat:& nō fuit diuisa sensibiliter in duas partes ab inuicē distātes/propter masticationē & loquelam/sed est unita mediāte uno pāniculo ipsam tegente. Hic tamen pāniculus est diuisus per longū in duo latera sub & supra: unitus tn̄/& firmissime alligatus linguę.Et hic pāniculus est cōtinuus cū pāniculo tegēte uētriculū:& Meri/& totū os itrīsecus.

¶ Iuuamenta linguę sunt principaliter ad uocis distinctionem:& ad literas articulandas. Et ideo Gal.in libro de uoce & anhelitu dicebat uoci & orationi posita sunt tria mēbra.s.trachea:Epiglottis:et ligua/et unūqdq; hēt glādulas humiditatē ipsis tribuētes.

¶ Et glādulę tracheę sūt ī collo ipsam humectātes:et colli partes

¶ Et glādulę epiglottis sunt illę q̄ dictę sūt arcę aeris. (ęquātes.

¶ Est etiā certa caro pinguis glandosa circa illud cooptoriū epiglottidis/quod dicit Glottis:quod est uocis principale organū:

lingua tamen habet glãdulas/quibus uadũt uenę ipsis portãtes saliuã:alię uero carẽt uena/sed suapte natura replenẽ humiditate sursũ& deorsum ad ipsas fluẽte/& i epiglottidi generaẽ humiditas:qua humectaẽ:a capite etiã ad ipsam fluit humiditas aliqua.

¶ Lingua etiã iuuat ad discretionẽ gustus.iuuat etiam ad reuolutionẽ cibi in ore:taliter ut omnis ipsius pars cõteratur. iuuat etiã deglutionem. Passiones omniũ modorum patitur.

¶ De Amigdalis.

IN supiori parte laterali linguę circa ipsius radicem sunt certę carnes adenosę seu glandosę/utrinq; una/a multis amigdalę noiatę/q̃ simul cũ uuea ãndicta:& Galsamac: & etiã Alfahic.ix.tertii ab Auic.ponũtur inter partes gutturi additas:& p guttur Auic.iterpres:itelligit spatiũ:i quo sunt meatus cibi & anhelitus/sed male/qa guttur cõiter a latinis capitur pro trachea arteria. Capiẽ etiã pro parte anteriori colli: q̃ est a faucibus ad iugulũ:& ideo Celsus dicebat uenas grãges.i.guidez/eẽ in dextra/sinistraq; circa guttur/& teste Plinio guttur ẽ homini tm̃/qd̃ itumescit plerũq; uitio:& hic tumor botiũ diciẽ & ẽt struma/licet struma ĩdicet etiã scrophulas & aliquos alios tumores. Amigdalae. Galsamac. Alfahic.

Guttur ẽ hominis tantũ. Botium. Struma.

¶ Istud ergo spatiũ:qd̃ est post uueã & p̃dictas amigdalas & galsamac & alfahic:diciẽ faux/& faux seu guttur i uia Auic.ix.tertii nõ est mẽbrũ aliquod/sed ẽ illa uacuitas ad quã terminaẽ sũmũ Gulę & tracheę/i cuius cõtermino uersus ãterius ẽ uuea/& amigdalę:& alfahic/& galsamac/in suo uero cõtermino supiori ẽ illa uacuitas q̃ terminaẽ p supra palatũ ad nasum/& ad os basilare uersus anfractus sub collatorio exiſtẽtes/de qbus ĩfra fiet sermo: Faux ẽt uocaẽ collũ ab ĩterpte Gal.i lib.d̃ uoce & anelitu dicẽte/ Et uoco collũ locũ illũ q ẽ iter supius epiglottidis & supius oesophagi usq; ad radicẽ linguę:dicit tñ q; i isto loco sũt musculi brãchos. Faux. Gula. Meri.

¶ Et p̃dictę glãdulę:de quibus i p̃senti intẽdimus/tõsillę cõiter dicũtur:& Celsus uocat ipsas glãdulas:& Mũdinus fauces/licet male/& gręci uocant Antiadas & paristhmia. Tonsillae. Antiadas. Paristhmia.

¶ Harũ amigdalarũ substãtia ẽ carnea & neruea.s.cũ pelliculis: quibus alligaẽ lateraliter:a radice linguę ueniẽs uersus palatũ:& ipsis mediãtibus uniũtur p̃dictę amigdalę palato:& istę pelliculę neruee simul cum glãdulis sunt tãq̃ auriculę cauernosę:& ideo uocantur Arca: & repositorium aeris. Istę.n.arcę sunt notabiles Arca. Repositoriũ.

In Cynocephalis/intra quas seruāt nō solū aerem:sed interdū ut ego uidi cibum:ut sunt castaneę/cicera/auelanę/fabę / uel simi/les. Istę tamen amigdalę cū suis pelliculis melius uidētur in uno: q̄ in alio : sed melius ī uiuo/ quia in mortuo animali retrahūtur. Et istę Arcę seruant aerem magis in egressu / q̄ in ingressu/ut totus nō exeat a uia cordis & pereat animal:& ut in submersiōe in aquis:& infetoribus ex isto aere retento resistatur.

Gallamac.
Golzama.
Alfabic.

¶ Et istę solę pelliculę secūdū aliquos sunt illę: quas Auic.uocat Galsamac seu Golzama/sed iuditio meo nō sunt nisi Arcę p̄dictę/quia Auic.dicit.ꝙ supra Galsamac:ē Alsahic.s.os lambdę:& hoc os est anexū linguę & epiglotti ante sub istis pelliculis : & si istę pelliculę sunt Golzama seu Galsamac:littera Auic.est corrupta.s.illa:q̄ dicit/& Alfahic est supra Galsamac/nec ibidē ē aliud mēbrū uersus palatū:nisi uuea:& pelliculę glandularū:de quibus p̄teriit sermo:q̄ faciūt Arcā pro Aere retinēdo: & ideo ibidē nō est Galsamach: sed iuditio meo Galsamac est lingua fistulę dicta epiglotida.s.illud coorptoriū pelliculare: qđ claudit epiglottim/ne cibaria & alia extranea igrediātur ipsum:ut infra dicemus.

Alfabic.
Gallamac.

¶ Ex p̄dictis patēt Amigdalarū iuuamēta. Apparet etiā sua colligātia/figura/q̄titas:& numerus/situs suus optime uidet̄ depssa lingua:& apto ore ī sui ultimo/sua cōplexio ē calida & humida.

¶ Passiones omniū modorū patiūtur:& nūc ī certo morbo epidimioso/qui a uulgaribus morbus Gallicus nominat̄ /apostemāt̄ : indurātur/ulcerātur:& de facili suscipiūt Reumata a capite:& in istis fit squinātia:seu synange nō uera:q̄ uocatur Brāconcellus:& ideo dicit̄ ad fauces brācus : ad nares coryza catarrhus / uocat̄ etiam Dragōzellus & forte corruptę : & Bononię a uulgaribus uocāt̄ strāgoioni:quia strāgulare apti sunt:uocātur etiā Galoni.

Morbus
Gallicus.
Squinātia.
Synāge.
Brācōcellus.
Dragōcellus.
Strāgoioni.

¶ Istas Amigdalas:& etiā linguā: uidebis etiam melius excoriatis Mādibulis:eo mō ut ifra dicet̄/quia ponam Anatomiā suorū musculorū & mēbrorū totius faciei : & etiā totius cānę pulmōis / ut possint uideri ad libitū opantis/qa Raro mōstrāt̄ i sectiōe cōi.

¶ De Mādibulis seu Maxilis inferioribus.

Que sint mādibulae.

Iisis Amigdalis:mihi placuit de duabus Mandibulis inferioribus determinare:ut colli reliquum comodius: & diligētius Anatomizet̄:de supiorib⁹ loco suo dicet̄:& mādibulę a me i p̄nti sumūt̄ ꝑ illis ossib⁹ capitis:i qb⁹ ifixi sūt dētes.

¶ Et primo est notanda cutis tegens suos mulsculos/quę in uiris est comuniter pillis plena/ post quam sunt sui proprii musculi seruientes tribus motibus.s. motui aperiēdi os:& motui ipsum claudendi : & motui masticandi & molendi/ motus aperiēs facit mādibulas inferiores descendere:& claudens ipsas elleuat: & molēs ipsas circuire & ad duas partes declinare facit:est igitur necessarium ut motus claudendi sit per musculos/qui a superius descendunt: & ad superiora trahunt: & aperiendi motus : fit econtrario modo:& molendi cum transuersione.

In mādibulis sunt tres motus.

¶ Musculi claudētes : sunt duo magni/ & magnas hn̄tes cordas: qui musculi tēporū uocātur: qa i tēporibus alligātur iter craneū & ossa paris/& in hoīe sunt parui:ne grauarēt caput : & etiā quia homo masticat res nō multū duras:& isti musculi habēt magnas cordas/terminatas extremitati iferiori mādibularꝫ:& sunt ualde molles/qa sunt prope cerebrū/a quo habent tres neruos/duos a tertio pari/& unū a quarto:& p ꝯsequēs ipoꝝ solutio est pessima: & ideo Gal.xi.de util.c.iii.inquit:si igiť sicut Hipp.dicebat/quę sunt propinqua:& cōmunia:& prima/maxime malignātur/non aūt propinquius q̄ tēporales musculi/nec per plures neruos cerebro magis cōmunicat alius musculus:Rationale ē exaudire eoꝝ passionis principiū:& pp suā nobilitatē natura locauit ipsos in antro tēpoꝝ inter ossa unde quaqꝫ ipos custodiētia. Musculi oculorū sunt etiā ualde nobiles/quia sunt propinqui cerebro:sed non habēt tot neruos sicut isti:& isti duo tēporales musculi adiuuanť a duobus aliis musculis/qui p interiorē partē buccę incedunt ad mādibulas p̄dictas:& istoꝝ musculoꝝ tēporaliū cordę:nō oriuntur ab extremitate musculi:sed a medio ipsius:ut sint fortiores.

Solutio musculoꝝ tēporū pessima.

¶ Musculi uero apiētes oriuntur a loco dicto arabice Alhiliricti: quę sūt duo ossa acuta:acularia:& sagittalia dicta:addita occipiti: & ista ossa sunt post aures:& hi duo musculi descendēdo uniūtur & efficiūtur unus musculus/postea sepanť:& ex ipsis fit corda: ut fortes sint/deinde iterum ramificātur:& carne replētur:& fit musculus:deinde mandibularū reflexioni obuiat:& cum contrahiť: trahit mandibulā retro:& quia mandibulę sunt graues per se descendentes:sufficiunt eis duo musculi tantum.

Alhiliricti sūt ossa post aures.

¶ Masticatorii uero musculi sunt duo utrinqꝫ unus/qui sunt triāgulati:& ualde neruosi sub pomis:& sunt tales : ut icōtrahēdo di

uersos habeãt motus:ad hoc ut per ipos molitio & masticatio cõ pleat:& isti musculi cũ una sua basi sunt circa ossa paris:& cũ una alia uersus faciei poma:& cum alia uersus mãdibulas/quilibet tñ Angulus p̃dictorũ musculorũ cõmiscet firmissime parti faciei in directo ipoꝝ:ut diuersimode moueãt mãdibulas:& aliq uoluere teste Gal.ꝙ quilibet istorũ musculoꝝ esset tres musculi: & carno sitas illa/q̃ est circa poma faciei:est ab istis musculis pro parte.

❡ Lingua etiam exceptis istis musculis iuuat masticationem: re/uoluendo cibum.

❡ Et musculi eleuantes mandibulas sunt magni/quia habent magnum motum:& sunt molles/quia sunt cerebro proximi.

❡ Et musculi deprimentes sunt parui/quia facilius est deprimere mandibulam q̃ eleuare:& eleuatam tenere.

❡ Masticatorii uero sunt medii:quia mãdibularũ circũductio est facilior eleuatione:& depressione difficilior.

❡ Mirabit aliqs/ꝙ natura fecit ĩ hoĩe maiores dẽtes masticatiõis: & plures q̃ icisiõis/dicẽdũ ꝙ natura p̃parauit nõ solũ dẽtes ad ĩ cidẽdũ cibũ:sed ordinauit rationẽ/& artẽ/qbus utit ad incidẽda cibaria:fecit etiã masticatorios maiores:& plures:qa actus masti/catorius est fortior & pmanẽtior/ quã masticationẽ ut plurimũ: nisi forte p accidẽs in ęgris:nõ facit ars/sicut incisionẽ ciborũ.

❡ Visis musculis:ut os lambdę/& caput Meri:& epiglottim me/lius uideas/ab utroq angulo illius fixurę/q̃ os uocat/secabis trã suersaliter cutẽ:& musculos p̃dictos uersus aures/ĩ qua sectione si potes:cõsidera p̃dictos musculos:& etiã alias faciei ptes:exceptis naso/palpebris/oculis:& auribus/de qbus loco suo dicet/excori ando prius ab ipsis cutẽ cũ diligẽtia/qbus uisis denudabis man dibularũ iferiorũ ossa a iũcturis suis supioribus usq ad medium mẽti/ĩ quo ipe p unã iũcturã sunt firmissime unitę. Vniũtur etiã ossa p̃dicta utrinq capiti:p unã iũcturã laxã circa aures. Notabis etiã suũ sitũ/numerũ/figurã/colligãtiã/& quãtitatẽ. Sua substã/tia/cõplexio & iuuamẽta patẽt. Passiões omniũ modorũ patiũt.

❡ De Anatomia Gutturis & Gulę.

Visis mãdibulis ipas cũ diligẽtia falce:serra/uel alio instru mento integre a suo loco moue:ut Guttur/& Gulã me lius uideas. Linguã tamẽ illesam et os lambdę serua: ut possis horũ mẽbrorũ uidere colligantiam/mãdibulis ãmotis:in/

uestigato sitũ gutturis:& Gulę:& ossis lambdę : quod est locatũ iuxta radicẽ linguę & caput gutturis/hęc mẽbra tñ nõ moueas: nisi prius uidebis ipsorũ musculos/sed anteq̃ ipos uideas Anatomię gutturis/et gulę ẽ uacãdũ.Ista.n.mẽbra sunt adeo p pãniculos et ligamẽta iuicẽ colligata/ꝙ unũ absq; alio iuestigari neqt.

¶ Guttur.s.uia aeris sub faucibus usq; ad pulmonẽ pendens anteriorem possidet sitũ.primo ut sua duritię sit tutela Gulę.Secũdo qa p istũ sitũ est magis directũ ad pulmonẽ/et sic melius et facilius ipsi seruit.Tertio est anterius/qa Gula est ipo lõgior:quę si esset ante guttur/uel obliquasset a fine gutturis usq; ad uentriculũ et deglutio esset mala/uel quod a fine gutturis etiã usq; ad uentriculũ uersus dorsum esset aliqua incõueniens uacuitas. Guttur.

¶ Et Guttur est corpus oblõgũ/ rotũdũ / cõcauũ ut cãna/cuius substãtia cõposita est pluribus carthilaginibus annularibus. Sũt tamẽ impfecti circuli/sicut Armillę:et assimilãtur litterę.C. ideo dicũtur carthilagines.C.formes / et semi circulares/sunt tamen semi circulo maiores/ et secũdum partem non circularẽ obuiant Gulę mediãte pãniculo leni/et aliqualiter duro/pfecte spherico: ipsas intra et extra tegẽte et ligante/et ultra pãniculũ intrinsecũ tegẽtem guttur a summo ad imũ:sunt alia ligamenta cõplentia guttur uersus Gulã/ubi carthilagines sunt incõpletę.Istę tamen carthilagines absq; pãniculo sunt proprie instrumentũ uocis. Guttur vere quid sit. Armilae.

¶ Gutturis ps supior cõiter epiglottis / Larinx et nodus gutturis:et iterdũ Gurgulio:et Brõchii et gutturis caput dicit̃:reliquũ uero ipsius sępe uocatur Trachea Arteria/et spiritalis fistula/et Arteria uocalis/et aspera Arteria/et pulmonis cãna / et farynx a sindẽdis uocibus ut aliquibus placet/uel a fando dicta/et Gargar:et Gargateon:sed Larinx ut plurimũ ab interpte librorum Gal.de util.partiũ i latinã linguã capitur pro ipsius parte suprema/cõiter tamen pars inferior dicitur Trachea:et guttur a garriendo dicta/quia inde garritus uenit/et Auic. prima primi cap. de musculis gutturis:per guttur intelligit hoc mẽbrũ.Sed nona tertii:per guttur intelligit illud spatiũ quod est post palatũ:i quo est uia cibi et anhelitus/quod a latinis faux seu fauces dicitur. Epiglottis. Larynx. Nodus Gutturis. Bronchij et Gutturis caput. Arteria. Trachea. Spiritalis fistula. Arteria vocalis. Aspera arteria. Pulmonis cãna. Farynx. Gargar. Gargareon. Fauces quid.

¶ Hoc mẽbrũ uocatur etiã brõchiũ seu brõchũ ad similitudinẽ certi piscis/et etiã uermis terrestris brõchiũ dicti/cuius corpus est oblõgũ/carthilagineũ seu squamosum et ãnulare sicut ẽ uipa.

¶ Huius mēbri ima ps:in binas diuisa est ptes/a dextris una/alia a sinistris/ q̄ supiorē pulmonis partē igredit:& ab hinc p totā pulmonis substātiam semper minuēdo:p cētrū ipsius usq; ad extrema in ifinitas partitur fibras/ad ipsum totū & ad cor ducendo & reducēdo spiritū:eo mō quo patuit i pulmonis inuestigatione.

¶ Hoc mēbrū nō ex una sola est carthilagine/sed ex pluribus cōuexis exterius & cōcauis interius/una iuxta aliā cū aliquali distātia/ligamētis & pāniculis unitis:ut mediātibus pāniculoꝝ uillis: qui sunt longitudinales:& suoꝝ musculoꝝ neruis/possit extendi & retrahi i suis motibus:& est durū moderate & leue:ut sit sonorū:& est sensu priuatū:ut resistat extrinsecis lędētibus: & est sphericū:quia est minus aptū lędi:& suę carthilagines uersus Gulā incōpletę sunt:ut sua duritie resistant deglutitis:iō cōplet̄ tracheę cānalis posterius/a ligamentis & pāniculis p̄dictis/q sua mollitię obediūt deglutitis:& pp hoc i necessitatibus:guturis cōcauitas itra ipsam cędētibus ipsius pāniculis seruit Gulę in buccelis magnis deglutitis:& Guturis pāniculi faciliter obediūt i deglutionibus:quia hora anhelitus et deglutiōis est diuersa : & nō solū guttur in hoc seruit Gulę:sad etiā Gula gutturi in anhelitu/quia tēpore anhelitus Gula est uacua/sicut guttur est uacuū spiritu deglutiōis tēpore:qa in deglutionibus semper claudit̄ epiglottis.

¶ Gutturis ēt ps posterior nō fuit carthilaginea : sed pānicularis ut humectaret̄ facili⁹:aliqd humidi bibēdo/uel lābēdo:sicut sępe ɔtingit i magnis caloribus & i febribus:& ut etiā facilius pscreatū educant̄ materię i pectore ɔtētę/sicut ɔstat i pleuretico morbo:

¶ Et hoc mēbrū sagaciter fuit carthilagineū & pelliculare mistū: pp duo.s.pp sonū seu uocē:& pp anhelitū:Ideo seruit ipi et uoci: et nō est sonoꝝ uersus Gulā:quia ibi est lene et quasi carneum:et ideo si trachea:et epiglottis nō sunt sicca decēter sed humida:fit raucedo:teste Gal.i libro de uoce et anhelitu:ut ɔstat ante potū: uel cibū liquidū/ ꝙ uox clara est et sonora/sumpto uero potu p Gulā humectāte tracheā ipi proximā et unitā:nō clara uox reddit̄:et si supflue hameetet̄ potu/uel reumate:fit raucedo:Et ideo senes pp haꝝ partiū humiditatē rauci sūt:et corpora sicca clariorē et magis sonorā habēt uocē humidis:et si uiaꝝ uocis istrumēta aplātur:tūc subito multus exit Aer:et iste est anhelitus:et si cōstringātur/cū anhelitu: ē aliquod audibile/diuersum diuersitate

ĩstrumẽti ꝯstricti:& si epiglottis ꝯstrigit:fit uox/si uero sola cãna: fiet quoddã:ꝙ ẽ iter anhelitũ & uocẽ:& hęc ẽ raucedo/hęc Gal.

¶ Ex ꝑdictis patet gutturis substãtia:cuius pãniculus interior est satis solidus & durus/ut resistat catarrhis: & screatibus malis & uapori capnoso respirato a corde: & ut resistat motibus gutturis in uoce. Situs / figura / & colligantia/& numerus & iuuamenta gutturis : ac sua quãtitas/sunt conspicabiles. Sua complexio est frigida & sicca. Passiones omniũ modorũ patitur.

¶ De Capite Gutturis/quod Epiglottis dicit.

Isis ꝑdictis ad supremũ Gutturis deuenio/huius mẽbri substãtia principalis est ex carthilaginibus pluribus: arti fitiose & magna diligẽtia inuicẽ cõiunctis/ex qbus resul tat uox & uitę cõseruatio/has carthilagines inuicẽ ligãt musculi: ligamẽta & pãniculi tegẽtes totã tracheã ĩtra & extra.

¶ Hoc mẽbrũ teste Gal. non est ex una sola carthilagine/sed ex pluribus dissimilibus figura & quãtitate/ut merito numeri dila/ tari possit & cõstringi ꝑꝑ anhelitũ & uocẽ. Et suę carthilagines sunt ad minus quatuor:quaꝝ una nõ ẽ pura carthilago/ ideo au thores cõmuniter ponũt in epiglottidi tres carthilagines/ꝗ sunt purę:Prima pura carthilago est dicta peltalis seu scutalis uel scu/ tiformis/quia formã gerit scuti/ipsius cõuexum est ante uersus: cõcauũ uero est cõuersum ad epiglottidis cẽtrũ : scilicet ad uiam aeris/& hęc est aliis maior/quę a nobis ĩ anteriori parte colli sub cute uidetur eminens notabiliter. In epiglotti sunt quatuor carthilagines tres pure. Peltalis.

¶ Post scutalẽ uersus Gulã seu Meri est secũda pura carthilago: quę nomine caret/nec a gręcis / nec a latinis nomen habet : & ideo uocatur carthilago innominata / seu nomen nõ habẽs/hęc secũda habet suã partẽ inferiorẽ perfecti circuli/cũ qua est retro: ante & a lateribus:unita cum supremo circulo tracheę arterię:& uersus anterius est cũ sua circulari parte sub scutali firmiter unita: & scutalis habet duo additamẽta notabilia : quibus amplectitur secũdã:& istę duę simul unitę cõponunt totũ porũ aeris circula/ rẽ/ante/retro:& a lateribus totaliter carthilagineũ & durum. Nomen non habens.

¶ Tertia carthilago etiã pura uocatur cõmuniter cymbalaris:& a Gal.uocat Antyoidea/qa est alligata ĩtra carthilaginẽ secũdã ĩ ipsius supmo uersus porũ aeris ĩ opposito ossis hyoidei. Hęc ter tia est tanto minor secũda/quãto prima est maior secũda:& hęc Cymbalaris Antyoidea. Os hyoideũ

carthilago iudicio meo nõ est una sola/sed duę unitę taliter φ ui détur una sola:& hęc gerit i sui aptione uicē ualuarũ duarꝫ parui libelli:quarũ una clauditur uersus aliã:& opposito modo operan tur in sui apertione:& hęc carthilago quãdo clauditur in suo supe riori:& etiã in inferiori : facit foramen latius q̃ in ipsius medio:& tunc habet tale foramen:quale/seu qualia habet tuba in suis ex tremis. Maius tamen superius/q̃ inferius:ideo Gal. dicebat octa uo de iuuamentis/φ ad esse uocis oportebat epiglottida esse pri mo amplã:deinde strictã:& deinde iterũ ampliari : & quãdo hęc clauditur obuiat scutali:& quãdo apeiiũtur suę partes seu sua la tera:uadunt uersus carthilaginē nomen nõ habentem.

Glottis. Sublinguiũ.

¶ Supra has tres carthilagines est quarta q̃ est corpus mēbrano/sum/carthilagineũ & pingue/simile linguis fistularꝫ/assimilat̄ ēt hedere folio & linguę humanę:& ideo Gale.ipsã uocat/glottida: uocatur etiã sublinguiũ:& hoc est principalissimũ uocis organũ: & glottis nõ est mēbrũ ex pura carthilagine/quia durũ difficul/ter plicatur : nec ex pura mēbrana/quia in claudēdo duplicaret̄: sed est cõposita ex mēbrana & carthilagine:propter decētē clau surã:& in ipsa est etiã pinguedo/ne exsiccetur/tũ motu fere cõti nuo:tum etiã spirando & respirando aerem exsiccãtem:hoc mē/brum habet claudere epiglottida deglutionis tempore : Cimba laris etiam claudit : hęc a retro / glottis uero anterius / taliter φ nec in uomitibus : nec in deglutionibus aliquid ingredi potest pulmonis cãnam nisi uiolenter.

¶ Et epiglottis non est ex una carthilagine : sed ex pluribus ut possit dilatari & cõstringi in diuersitatibus uocum formandis : & ideo natura dedit istis carthilaginibus & etiam gutturi musculos seruiētes/quorꝫ quatuor uniũt primã carthilaginem secundę : & istorũ duo sunt intra claudētes epiglottida:& duo extra.

¶ Sunt & alii quatuor:qui iũgunt secũdã cũ tertia.s.cũ cimbala/ri/quorũ duo sunt posterius:& isti apiũt Cymbalarē ad posterio ra trahētes:& duo a lateribus ipsam etiã ad latera trahentes.

¶ Sunt duo alii musculi circa scutalem carthilaginem intra epi/glottida/qui claudunt cymbalarem.

Epiglottidi xij. ꝓprij mu/sculi.

¶ Sunt etiã intra epiglottida duo alii musculi circa radicē cimba laris:claudētes etiã epiglottida:& isti.xii.sunt ꝓprii carthilagini/bus epiglottidis/nulli ꝑtiũ adiacētiũ copulati:teste Gal.7.de uti.

¶ Glottis etiã habet unũ par musculorũ: qbus mediãtibus claudit supmũ epiglottidis: & isti sunt fortiores aliis: teste Gal.viii.de iuuamẽtis: & isti resistũt musculis pectoris: & aliis musculis apiẽtibus epiglottida: & forte secũdum aliquos q isti sunt ultimi duo immediate descripti.

¶ Ultra pdictos sunt etiã alii octo musculi/ quorũ duo sũt ppriĩ cãnę pulmonis teste Gal.in libro de uoce/ & anhelitu: & isti sunt in cãnali gutturis: & istos Auic.dicit esse apud gulam.

¶ Est aliud par musculorũ gutturi seruiens: non principaliter tamen: sed seruit etiam mẽbris uicinis: & hoc par continuat tertiã carthilaginem cum Gula.

¶ Et sunt duo alii gutturi seruiẽtes: ad destructionẽ quorũ fit raucedo. Et isto mõ erũt.xx.musculi seruiẽtes epiglottidi & gutturi. Musculi seruiẽtes Gutturi & epiglottidi sunt.xx.

¶ Et hinc cõprehendit error aliquorũ modernorũ/ qui credũt in faucibus esse duos proprios musculos ipsis seruiẽtes/ putantes q Auic.prima primi de musculis gutturis: per guttur itelligeret fauces: sicut fecit nona tertii/ sed hoc negamus/ quia faux nõ est aliqd determinatũ mẽbrũ/ ut latius diximus i nostris sup Mũdino cõmẽtariis: Et iõ recte iudicare intẽdẽtes nõ cõfidãt i noibus/ qa iterptãtes de gręco: & de Arabico i latinũ (sępe ignari) capiunt unũ pallo: & isto mõ fere oẽs sciẽtię sũt spurię iterptũ uarietate.

¶ De Gula.

Post Guttur iuestigãda est Gula: q locũ gutturi posteriorẽ ante spinã tenet/ hęc a faucibus p collũ & pectus cõtigua Aortę Arterię & spinę septũ trãsuersum perforãdo ad uẽtriculũ descẽdit: hãc gulã aliq latini: ciborũ ministrã & dispẽsatricẽ/ Arabes Meri/ gręci Oesophagũ: qsi ferẽs comesta uocãt. Gula. Ciborũ ministra. Meri. Oesophagus

¶ Hoc mẽbrũ directe usq ad quartũ sphõdylũ pectoris iclusiue descẽdit/ deinde paulisp obliquat ad dextrũ cędens locũ Aortę descẽdẽti/ ne deglutita ipediãt Aorte motus: & cũ est nõ multũ distãs a septo trãsuerso/ parũ subleuat/ ne chilim cõprimat uenã: & ut melius firmetur pro substẽtatiõe predictorũ neruorũ descẽdẽtiũ: deide iterũ circa decimũ sphondylũ incipit obliquari ad sinistrum: & sic obliquata ad uentriculum descendit

¶ Huius mẽbri substantia carnea est & pellicularis/ longos attractioni seruientes habens in interiori panniculo uillos: cuti oris & labiorũ terminatos: & latos in exteriori expulsioni seruiẽtes/ ex

pulsionem ad inferius & etiã superius se cõtrahendo iuuantes: & isto modo uilli longi & lati iuuãt deglutionẽ: iuuãt etiã uomitũ: & secũdum aliquos Gula etiã habet uillos obliquos in tunica intrinseca uersus exterius/qui retinent/sed ego credo ꝙ expelãt se cõtrahẽdo/sicut faciũt musculi obliqui abdominis: & Gulę herent duo nerui descendẽtes a cerebro utrinqꝫ unus/a quibus oriuntur reuersiui. Dicti nerui uocis: Gulę ẽt pãniculus interior tegit linguã et omnia oris membra.

¶ Et Gulę pãniculus interior est densior in sui sũmo/q̃ in imo: et ibidẽ dẽsior q̃ in uẽtriculo: et densior i uẽtriculo q̃ in primo intestino/quia materię digestę nõ requiritur ęque fortis resistentia in tactu: sicut indigestę: et hic pãniculus interior continuatur ori: ut attractio ciborũ sit cõtinua: et hinc iudicatur ꝙ Gula est pars uẽtriculi cõtinua ipsi cũ gradatione. Et epiglottis et oĩa mẽbra oris inuoluũtur a mẽbrana intrinseca Gulę/teste Gal. i libro de motibus liquidis. Tertia etiã carthilago Epiglottidis alligatur Gulę per duos musculos/teste eodem in libro de uoce et anelitu ob quã colligãtiã in deglutionibus epiglottis ascẽdit: et Gula descẽdit/dũ ipsius uilli lõgi cõtrahũtur a faucibus uersus uẽtriculum: et ecõtra a uẽtriculo uersus fauces Gula ascẽdit/et quã primum res deglutiẽda ptransiuit locũ propriũ Epiglottidis/et relaxatis Gulę uillis/Epiglottis subito descendendo ad pristinũ locũ: adiuuãtibus Gulę obliquis et latis uillis cũ grauitate rei deglutiẽdę fit deglutio: licet aliter sentiãt aliqui. Epiglottidis etiã ascensus secũdum aliquos iuuatur a uillis longis/locatis in interiori mẽbrana Gutturis/qui alligantur Gulę usqꝫ ad oris extremum.

Nota motuꝫ epiglottidis.

¶ Et sunt aliqui dicẽtes Epiglottida etiã ascẽdere uolũtarie/quia cũ uolumus ascendit. et isto modo habebit ex motu uolũtario et naturali motũ cõpositũ. Aliter tñ sentit Gal. i libro de motibus liquidis: tenẽs ꝙ tãtũ naturaliter ascẽdat epiglottis/in cuius ascẽsu necessario musculi Glottidis trahũt ipsam ad iferiora: et forte nõ uolũtarie mouẽtur tales musculi/quia Epiglottis ascendẽdo attracta a uillis prędictis secũ ducit glottida: sicut alias carthilagines/in cuius ascensu necessario glottis deprimit̃/quia est alligata suis propriis musculis/qui sunt uniti cũ sua parte iferiori uersus tracheã: et cũ supiori ipsi glottidi: qui nõ ascẽdũt cũ glottide/et ideo ipsam ad inferiora trahũt: et isto modo etiam nõ uoluntarie

ſemper in deglutionibus per aſcēſum epiglottidis clauditur glottis modo prędicto/quo fit ne bibita & deglutita trāſeant ad gutturːniſi in hora:in qua feſtinat deglutio anteq̄ cōpleatur aſcēſus epiglottidis:& tunc natura cū tuſſi expellit in cānam ingreſſa ſi poteſt.In hiſtoria.n.habetur ꝙ Fabio prętori/& Anacreōti poetę contigit ſuffocatio : huic uuę paſſę azino. Illi pillo in lacte auſto.Clauditur tamen glottis uoluntarie a ſuis muſculis : quando uolumus retinere inſpirationem & reſpirationem : & iſto modo prędicti muſculi glotidę ipſam claudunt interdum per ſe:& interdum per accidens.

❡ Figura gulę eſt oblonga in ſuperiori parte in faucibus dilatata ut tuba/& eſt non cānulata.Eſt enim tāq̄ inteſtinū/cuius orificium inferius uentriculo eſt cōtinuū/ubi notabilem habet ſenſum propter notabiles ramos neruorū a cerebro ad ipſum terminatos.Sua quātitas patet. Numero eſt unū mēbrū/colligat͂ ori & epiglottidi firmiſſime/taliter ꝙ cū difficultate unū ab alio ſeparatur.Colligatur etiā gutturi ꝑ totū:Cordi per arterias/hepati per uenas/& cerebro ꝑ ꝑdictos neruos. Sua cōplexio tēdit ad calidū nō excellēter:qa eſt ualde pānicularis. Sua iuuamēta ſunt ducere deglutita ad uentriculū : & multa ſuperflua reducere ab ipſo ad extra per os.Paſſiones omnium modorum patitur.

❡ Qui cum diligentia cupit gutturis/& gulę habere inueſtigationem.primo uideat ipſorū ſitum/incipiendo ab ima parte notando Gulam:& aſcendendo notet cum gutture ipſius colligantiam:ea falce uel alio ingenio ab inuicem ſepando uſq; prope epiglottida/notando muſculos prędictos/aliquibus quorum uidebis neruos reuerſiuos alligari.

❡ Viſis muſculis ſeparet gulam in ſuo ſupremo ab epiglottidi: & notet ipſius carthilagines/notādo etiam ſitum oſſis lambdę: quod cum duobus ſuis maioribus additamentis amplectitur carthilaginem ſcutalem:& cum minoribus ſubſtinet linguam:uideātur deinde epiglottidis tres carthilagines ꝑdictę:& quarta carthilago unita cum pinguedine & pellicula/glottis dicta:qua mediāte fit epiglottidis clauſio/ſcindat͂ deinde lingua ſuas ꝑdictas partes notādo:& hęc ſufficiant pro Anatomia medii uentris/ in quo fui prolixus & nō incongrue/quia hęc diſcipulis traduntur.

¶ DE Anatomia Ventris supmi.

Venter supremus. Cephale. Caput q.d. sit & vñ dicat.

u Enter supremus nominatur caput/quia ibi sensus initiũ capiunt:quod grȩci Cephale dicunt/& caput de psenti sumitur pro eo toto quod collo substẽtat: in quo cõtinẽtur mẽbra animata.s.cerebrũ : de parte capitis anteriori facta est aliquarũ partium (melioris ordinis gratia) inuestigatio .

Sinciput. Occiput. Tempora. Auriũ locus interciput. Bregma. Vertex. Cacumen. Basis capitis.

¶ Hic uenter in homine insignis est propter ipsius contentũ/qui habet partes cõmunes & proprias/ Cõmuniũ alia est ante/alia post/alia lateralis/alia superius/alia inferius : Anterior sinciput: posterior occiput/laterales tẽpora & auriũ locus dicũtur:& superior dicitur interciput / uertex & cacumen. inferior uero dicitur basis capitis & membrorum suorum:An caput sit propter cerebrum uel oculos alibi diximus.

¶ Partes proprie aliȩ sunt continẽtes/aliȩ contentȩ.

¶ Cõtinẽtes sunt oẽs partes exteriores.s.primo pili/qui tamẽ nõ sunt numerãdi in ptibus capitis:nisi iproprie/qa nõ sunt mẽbra: sed numerãtur tãq̃ superfluitas aliquãdo utilis.

Cutis capitis

¶ Secundo cutis:quȩ est grossa aliqualiter carnea/ut in ipsa bene firmẽtur pili:& ut sit scutum partibus sibi inferioribus.

¶ Sub cute ẽ diminuta caro uel nulla:excepta frõte & tẽporibus.

Pericraneũ. Almocatim. Zinzia mater. Circũ ossalis mẽbrana. Calua Testa. Craneum. Cranion. Dura mater. Pia mater.

¶ Post cutem & carnem:est pãniculus circũdans totum os capitis:dictum grȩce pericraneum & Arabice Almocatim:& ab aliquibus zinzia mater:& circũ ossalis mẽbrana.

¶ Post pericraneũ sequitur os capitis / calua & testa a latinis dictum:& grȩce craneum/siue cranion/quia durum.

¶ Cõtẽta sunt pãniculus durus : & pãniculus lenis:hic pia mater & secũdina.Ille uero dura mater dicit:& supra os i imo capitis infra pãniculũ durũ:multitudinis usus ponit Rete mirabile.

¶ Intra prȩdictos pãniculos est substãtia medullaris cerebri:cum suis uẽtribus/glãdulis/uermibus:& neruis a cerebro ortis:pia tamen mater & dura ab aliqbus ponũtur inter cõtinentes. Nasus uero & miryngȩ auriũ:pariter & oculi:& omnia mẽbra faciei/ponũtur inter partes in capite cõtentas : nõ sunt tamen in uentre supmo contenta.

Capilli.

¶ Capilli igitur sunt primo examinandi / qui generantur gratia materiȩ uaporosȩ eleuatȩ a toto ad caput/tãq̃ superfluitates propter calorem totius:& inde fiunt pili capitis/capilli dicti/gratia fi

nis facti/quia sunt ad decorem; ut aliquibus placet:& ut tueātur caput ab extrinsecis multis.

❡ Cutis capitis de se patet/hęc caret motu/nisi in fronte & tēporibus/& ideo priuatur musculis/paucū etiā habet sensum.

❡ Excoriando totā cutem a capite uidebis pāniculū picraneum dictū/undiq; inuoluentē caput/factū ut dura mater suspēdatur craneo per cōmissuras & per multos alios poros cranei:hic pāniculus est etiā ibidē/ne craneū obuiet cuti & carni capitis sine medio:& ut craneū ipso mediante sentiat:& ut huic pāniculo inhereant uenę & arterię per exterius caput cibantes:& quę per cōmissuras & alios poros intrant & exeunt a capite. Pericrāneū.

❡ Post istū pāniculū est os craneū dictū/quod per totum a pericraneo detege/formā ipsius cōsiderādo/q̄ debet esse rotūda: ut sit maioris capacitatis & minus apta ledi:& est leuiter a lateribus cōpressa:făciens prorā ante/& puppim post:ut sui uētres sint lōgi:melius seruiētes operationibus intellectus:& q̄libet forma deuiās ab ista est praua:& quāto plus distat ab ista ē deterior. Hoc os nō est unū cōtinuū/nec durū/densum:ut sunt multa alia:sed rarū/siringosum seu spongiosum:nō multū grossum/& cōmissuris seu iuncturis aliquibus compositum. Craneū ꝛ sua bona forma.

❡ Suę tamen iuncturę nō sunt nodatiles: sed serratiles/dentales et squamose/quia nō mouētur:et craneū est tale ut iuncturę suę sint firmiores:et ut si uni parti cōtingat lesio:alię illesę maneant: et etiā ut uirtus medicinę capiti pro cerebro leso applicandę melius suū imprimat effectū: et ut uapores eleuati a toto et a cerebro:facilius exeant et resoluantur:et ideo ipsius suprema pars est rarior quacūq; alia parte/nec ibidem est ualde durū/quia cacumini non accidit lęsio sicut aliis partibus/ biliosus tamen Mars omnia lędit:est etiam tale/ne grauaret corpus:est tamen in fronte grossus:quia ē mollius ibidem/duas tamē habet partes: quas aliqui uocāt tabulas:intra quas est uacuitas notabilis/ne grauet corpus:et ut inter illas sit aer implātatus suscipiens odores:et hęc pars est mollior aliis:quia suum contentū est mollius. Capitis iūcturę sunt dētales ꝛ pp quid

❡ Os uero posterius est durius:quia cōtētū posterius est durius: est etiam durius os posterius:quia oculi suo uisu nō possunt tueri ipsum:est tū grossius et durius in lateribus:ut sit sonorū/quia ibidē intra ipsius substātiam debuit locari organum auditus.

¶ Pars etiam huius ossis in occipitio collū uersus/est dēsa/grossa: compacta & dura:& etiam lateraliter post aures/quia ibidē alli/gātur ceruicis cordę ualidę/quę magnos & fere cōtinuos habēt motus:& post aures sunt certę eminentię acutę:clauales & aculares dictę:durę ualde:quibus alligantur musculi multi mēbra oris & faciei ac colli mouentes/quę si molles essent prędictis moti/bus non resisterent.

Eminentiae clauales & a/culares dictae

¶ Et circa tempora hoc os est etiam durū / quia ibi sunt musculi magni mouentes mandibulas: & ideo omnia hęc ossa lateralia uersus posterius sunt dura ut petra:& petrosa dicuntur.

Ossa petrosa

¶ Pars etiā inferior huius cranei dicta os basilare est dura/ maxime in directo palati/ubi sunt nerui optici in crucis formā situati: per quod ibidem perforatū ut cribrū descendit superfluitas hu/mida aquosa cerebri:& hic locus cōmuniter dicitur colatoriū.

Colatoriū ubi

¶ Hoc os basilare i sui supremo nō est planū sed inęquale / quod potest optime uideri in cimiteriis / sicut & alię cranei partes: & etiam omnia totius corporis ossa / ad quę uidenda non accedat qui non est legitimus medicus.

¶ Numerū ossiū totius capitis & noīa comissurarū suarū optime dixi in cōmētariis super Mūdino. Ideo a multis narrādis breuitatis causa supsedeo/maxime qa de ipsis scribētes nō coincidūt.

¶ Pars huius ossis primo occurēs est illa in qua sunt loca oculorū frons dicta/quę terminatur in prima iunctura seratili occurrēte: quę dicit coronalis/sic dicta/quia ut aliquibus placet ibidē coronātur Reges/uel forte/quia hęc cōmissura gerit formā quasi ar/cualē/seu circularē & coronalem/a summitate capitis descēdendo utrinq; usq; ad angulos locorū oculorū qui sunt uersus aures.

Frons. Coronalis iū ctura ubi.

¶ In opposito huius ossis est unū aliud os terminatū in iunctura serratili posita in capitis postrema parte/quę uocatur comissura lambdę/quia assimilatur illi literę gręce quę lābda uocatur / hęc cōmissura habet etiam formam arcus.

Cōmissurā lambdę.

¶ Inter has iuncturas est una alia cōmissura etiā serratilis in su/mitate capitis posita ab ante retro porrecta:& hęc uocatur sagittalis:quia recta incedit ab unaquaq; prędictarū arcualiū iunctu/rarum ad aliam/sicut stat sagitta ad arcum.

Cōmissurā sagittalis.

¶ Ad latera huius ossis supra duo ossa paris in parietibus tempo rum:sunt duę iuncturę squamosę (utrinq; una) quarum ossa in/

Cōmissure squamosae.

feriora super equitant ossa superiora.

¶ Primę tres iuncturę/uocantur uerę/per directū intra craneum penetrantes:& istę ultimę obliq; penetrātes uocātur mēdosę.

¶ Inter istas cōmissuras laterales ascendēdo uersus sagittalem est etiā utrinq; una alia iunctura squamosa/q̄ nō uidet̄ nisi raro ī capitibus a tēpore maceratis/uel in ultimate decoctis:inter quas & sagittalē/sunt duo ossa (utrinq; unū) rariora cęteris ossibus capitis/quę Gale. uocat ossa bregmatis:& Auic. prima primi uocat craneū/& locus ille ubi copulat̄ iūctura coronalis cū sagittali uocatur ab aliq̄bus Bregma/& Zuendech: & capitis fontanella/in qua os ultimate pueris cōcrescit:& ibidē ponūtur cauteria & cerata & alia localia pro catarrhis & multis aliis morbis: ī aliis capitis partibus sunt etiā multę alię iuncture/de quibus nō fit sermo: quia de ipsis Medici nō curant tantū sicut de prędictis. Cōmissura oculta. Ossa bregmatis: Craneū. Bregma. Zuendech. Capitis fontanella.

¶ Ex prędictis patuit capitis situs:substantia & figura. Sua quātitas patet. Sua iuuamēta & colligantia sunt pro parte dicta & dicentur. Numero est unū. Numerus partiū dictus est:& etiā cōmissurarū cranei:quarū tres sunt serratiles directe intra penetrātes:alię sunt squamosę obliq; penetrātes. Sua cōplexio est cōplexio partiū componētium ipsum. Passiones omniū modorū patitur/quę si sint in uelaminibus & in ipso cerebro:mala iudicātur: plus & minus secundum locum & morbi qualitatem.

¶ De Dura Matre.

Visis prędictis ut cōmodius uideātur intra craneū cōtenta:diuide caput a collo circa tertiū sphondylum:deinde seca craneū supra aures parum (circum quaq; usq; ad intrinsecam circūferentiam ipsius taliter ne lędas duram matrem) semper seruando situm prędictum.

¶ Hoc facto eleua os totum superius secatū a suo inferiori / cum aliquo eleuatorio apto & forti: quia undiq; alligatur firmissime dure matri:tam in cōmissuris q̄ in multis aliis ipsius poris. Ars ī eleuando craneum.

¶ Eleuato craneo uidebis durā matrē etiā miringā dictam/quę est pāniculus satis grossus nerueus & ualidus:ēst tamen porosus: ut a cerebro exeāt uapores. Sua figura ē plana/extēsa ī circularē formā/cōp̄hēdens totā ītra se cū pia matre cerebri medullā. Dura mater Miringa.

¶ Dura mater est a prora ad pupim per longum duplicata: & in directo sagitalis cōmissurę penetrat per quātitatē duarų unciarū

intra substantiā cerebri/dextrā partem a sinistra diuidens: dupli cat etiā posterius per latum/diuidendo cerebrū posterius ab anteriori: hęc secūda duplicatio nō est inuicem alligata: ut alia prima/quia prima per ligamēta aliqua & per uenulas est inuicē cōiuncta: taliter ꝙ in ipsa est uacuitas apta tenere itra se aliquid & in ista uacuitate ab ante usq; retro sunt multę uene a guidez p̄/dictis ascensę/quę ibidē a duplicatiōe prędicta cōprimunt: & cōpressę exprimūt sanguinē ad multos ipsarū ramulos: qui sunt cōtinui ramis pię matris nutrientibus cerebrum.

Lacuna. Platea. Fouea. Palmentū. Tertia vena.

¶ Versus occiputi ista duplicatione est certa uacuitas uocata lacuna: & platea: & fouea: & palmentum/in quam pars huius sanguinis exprimit: & fere semper ibidē est sanguis aliquis/propter quem: Erophylus istā lacunā uocauit tertiam uenā: quia hęc uacuitas est oblonga ut uena: & alibi q̄ in uenis/arteriis/corde: & in ista lacuna nō repetit sanguis sub forma sanguinis: & istam duplicationem Auic. uocat Torcular.

Torcular.

¶ Sua quātitas/situs/colligantia: & complexio patent. Numero est unus pāniculus/sua iuuamēta ultra prędicta/sunt uestire cerebrū cū pia matre/secūdū longum latum: & profundū/ipsum circuendo: & in ipsum ut supra patuit penetrando. Iuuat etiā mediando iter os durū & piā matrē satis mollem. Iuuat etiā in substentādo uenas/cerebrū & mēbra sibi uicina nutrientes. Passiones omniū modorū patitur/sua solutio notabilis/est praua.

¶ De Pia matre.

Pia mater. Secūdina.

Sub ista ē alia mēbrana tenuis subtilissimis arteriis & uenis p totum irretita/imediate cerebro alligata/dicta pia mater & secūdina: quia nutrit cerebrū sicut secūdina foetum: & iudicio meo in istis minimis arteriaꝝ ramis in pia matre undiq; dispersis subtiliatur & pręparat sanguis seu spiritus uitalis/ut in cerebri substātia & in uētribus ipsius effitiatur animalis: ut in cōmentariis super Mundino diximus.

¶ Hęc mēbrana neruea & tenuis est/& alligat durę matri in summitate ipsius a prora usq; ad puppim p multas uenulas/& cū aliqbus uenulis alligat circa latera capitis: & ē alligata per totū substantie cerebri/quod nutrit: & secundum sensum duo uermes intra cerebri uentres locati trahunt ortum a uenis & arteriis istis/a quibus defertur spiritus ad intra uentres: & etiā sanguis partes ce

Cerebri vermes vn̄ oriāt

rebri intrinsecas nutriens. In parietibus etiam uentriū: est aliqua portio pię matris/ portans sanguinem & spiritū/sanguinem ad partes sibi uicinas nutriendas: spiritū uero pro animę operationibus: sicut faciunt uermes antedicti.

¶ Ex prędictis sua substātia/figura/numerus/colligantia & situs patent: patet & quātitas/quę nō solum cerebrū extra: sed etiam intra uentres: & in multis suis plicaturis seu anfractibus notabiliter ingreditur: licet aliqui dicant in postremo uētre nō esse piam matrem propter ipsius substantię duritiem: nutritur tamen hęc pars: & ideo habet uenas: ut prima/minores tamē. Sua cōplexio inata est frigida & sicca iuuamēta patēt. Passiones omnium modorum patitur: quę sunt deteriores q̄ in dura matre.

¶ De Medulla Cerebri.

POst piam matrem occurrit Cerebri substantia medulla improprie dicta/quia non nutrit: nec humectat ossa sibi uicina: sicut aliorum ossium medulę/ sed ossa capitis nutriuntur ut ipsam conseruent. Medulla ce/rebri.

¶ Sua substātia est conspicabilis/mollior ante & superius/ q̄ post & inferius/quātitate excedit cerebri aliorū animaliū quantitatē: tū pp spirituū aīaliū multitudinē/tū ut sua cōplexione frigida & humida ꝓ ratiōe cōtēperet ipsos/qui a corde calidissimi ueniunt. Cerebrū maximū i homine ꝗ pp quid.

¶ Suus situs patet/& etiā figura/q̄ est talis supra & per totum: qualis est forma cranei: habet tamē multas plicaturas manifestas in primo aspectu: & etiā multas abscōditas/quę uidētur in ipsius sectiōe/itra q̄s p totū ingredit̄ pia mater ipsi anexa. Sua colligātia ex p̄dictis apparet: & apparebit ex suoꝝ neruorū cognitione.

¶ Numero est unū mēbrū. Duas tamen habet partes/quę non sunt totaliter ab inuicem sepatę: sed notabiliter unitę.

¶ Vna pars notabiliter in magnitudine aliā excedēs/est ab ante usq; retro replēs totā cōcauitatē cranei: ante & in medio a sūmo usq; ad imū: & retro replet tantū partē supremā cranei: etiā i directo maioris ptis ossis lambdę: & hęc ps uocat̄ cerebrū anterius. Cerebrum anterius.

¶ Alia pars longe minor prima cerebellū ab Aristo. dicta: & prima solidior replet capitis posteriorem & īferiorem partem: & hęc situm suum habet ī postremo capitis sub parte prima antedicta: in hac tamen parte cerebri posteriore cerebellum dicta/non est aliqua concauitas seu uentriculus: ut notant multi: est bene tecta Cerebrum posterius.

circũquaq; a dura & pia matre/& sensus hęc omnia mõstrat. Prima pars ante dicta diuisa est notabiliter a dura & pia matre in duas partes secundũ capitis longũ/in dextrã .s. & sinistrã partẽ: ut sua substantia & sui uentres sint distincti & duplicati.

¶ Primo igitur in altero laterũ talis duplicationis / cũ rasorio dili genter moue (lateraliter secũdum supius & inferius) piã matrẽ simul cum notabili quãtitate cerebri/descendendo per tres digitos plus & minus secũdum q inuenies ipsius uentriculos.

Duo ventres in cerebro.

¶ In quolibet.n.latere talis duplicationis reperies unam notabilem uacuitatẽ:q̃ uentriculus est dicta/quę ẽ per longũ porrecta aliqualiter obliquata uersus posterius lateraliter descendens.

¶ Viso uno latere: uide & aliud: in quo uidebis idem ubiq; sicut in antedicto:& hi uẽtres sunt diuisi a substãtia cerebri: ut si cõtingat uni parti nocumẽtũ/ne cõtingat alteri:& operationes unius partis talium uentrium sunt similes alteri sibi pari.

Vermes cerebri vbi sint.

¶ In isto uentriculo utrinq; circa basim est una substãtia pelliculatis/rubea/uermis dicta/ex uenis & arteriis cõposita / q̃ ab uno extremo ad aliud cuiuslibet uẽtriculi tendit/q̃ motũ habet secũdum aliquos:apiens & claudẽs uentriculos uoluntatie.

Nates in cerebro.

¶ Infra tales uermes ad ipsorũ latera est certa pars cerebri eminens/quã multi assimilant natibus humanis in figura/q̃ in elongatione pariter & clausione uentriũ se cõtangit/in a breuiatione uero & dilatatione ipsoꝝ ab inuicem separatur.

¶ In istis uentriculis antedictis cõmuniter in parte ipsorũ anteriori ponitur phantasia/sensus cõmunis:& imaginatiua.

¶ Visis prędictis moue notabilem cerebri medullę partem: ut diligentius uideãtur alię cerebri uacuitates:notando in basi anteriori prędictarũ duarũ uacuitatũ unum foramen/quod est cõe prędictis uacuitatibus/per quod spiritus ad alios uentres tẽdũt & etiã aliquę humiditates in ipsis contentę descendẽdo exeunt ad certã uacuitatẽ tẽdentem uersus os basilare circa locũ ubi est certa caro glandosa sub incrutiatione neruorum opticorum.

Lacuna Mũdini.
Caput Rosae
Embotũ.

¶ Hęc uacuitas uocat̃ a Mundino lacuna / ab Auic. caput rosę: & ab aliis Embotũ/quia est lata superius/stricta inferius/undiq; circũdata a pãniculo tenui usq; ad os basilare:& p istud Embotũ (ad prędictũ os ibidẽ ut cribrũ subtilissimis porris perforatum) euacuãtur ut plurimum humiditates superfluę cerebri / quę po/

ſtea in anfractibus multis oſſis baſilaris ſupra os palati locatis in groſſantur ab aere p nares attracto:& ēt a calore naturali:& demū extra mittūtur per nares & os mediātibus faucibus in ea forma quę omnibus nota eſt/propter diuerſas cauſas diuerſam habens ſubſtantiā/colorem/quātitatē et figuram/ex prędictis patent cerebri iuuamenta/quę tamen alia ſunt ab Ariſto. & alia a Gal.et a ſequacibus/quos uide. Paſſiones omniū modorū patitur:ſua ſolutio eſt lętalis/non ſemper ſed ut plurimum.

¶ Iuxta iſtud Embotū uerſus poſterius etiā ſub uentre ſeu uentribus ādictis:ē certa uacuitas oblōga aliqualiter / cuius parietes ſunt ſicut nates antedictę/quę claudunt & aperiunt talem uacuitatē quādo opus eſt/uel a motu prędictorū uermiū:qui imediate ſunt ſupra ipſas/uel alio motu a ſpiritibus facto.

¶ Et iſtam uacuitatem cōmuniter Authores ponunt pro uentriculo medio in quo dicunt eſſe uirtutem cogitatiuam. *Ventriculus melius ſecūdū cōem opinionem.*

¶ In poſteriori parte huius medii uētriculi eſt foramen paruum: quod tendit ad unam aliam uacuitatem / quę deſcendendo eſt uerſus locum ubi eſt principium nuchę : et hęc uacuitas non eſt in cerebello antedicto ut putant multi : nec eſt circūdata undiq; a ſubſtantia medullari cerebri/ſed eſt inter poſterius et anterius cerebrum ſita/circūdata notabiliter uerſus cerebellum a pia matre ipſum tegente.

¶ Et inter iſtam ultimam uacuitatem et uentriculum medium antedictum eſt certa caro glandoſa conarium dicta : quia eſt in forma coni ſiue pini : hęc glandula ibidem ſuſtentat multas uenas pię matris/aſcendentes uerſus cerebri centrū / ut ipſum nutriant/et hęc glandula tranſcolat multas humiditates ad mediū uentriculum antedictum/a quo ad embotum prędictū:et inde: ut ſupra patuit:expurgantur. *Caro glandoſa conariū dicta.*

¶ In iſta uacuitate ultimo loco dicta/quę eſt poſt medium uentriculū/dicta uentriculus poſterior/Authores cōmuniter ponūt uirtutem memoratiuam. Ego autem aliter ſentio. *Ventriculus poſterior ſecūdū opinionem cōmunem.*

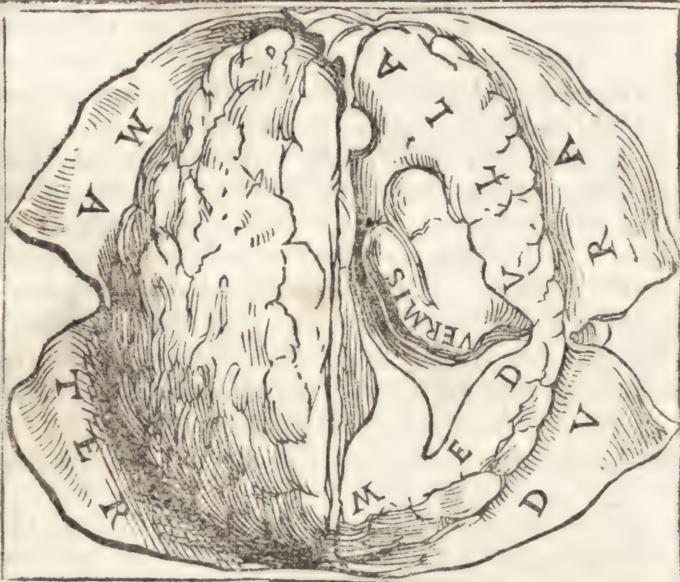
¶ Et dico primo uirtutem apphenſiuā/cogitatiuā/ et memoratiuā:eſſe in primis duabus cōcauitatibus pro anteriori uentriculo poſitis/tam in parte dextra q̄ in ſiniſtra/et apphēſiua ſeu ſenſus cōmunis eſt in parte ipſius anteriori : et cogitatiua in medio/in poſteriori uero eiuſdem eſt memoratiua.

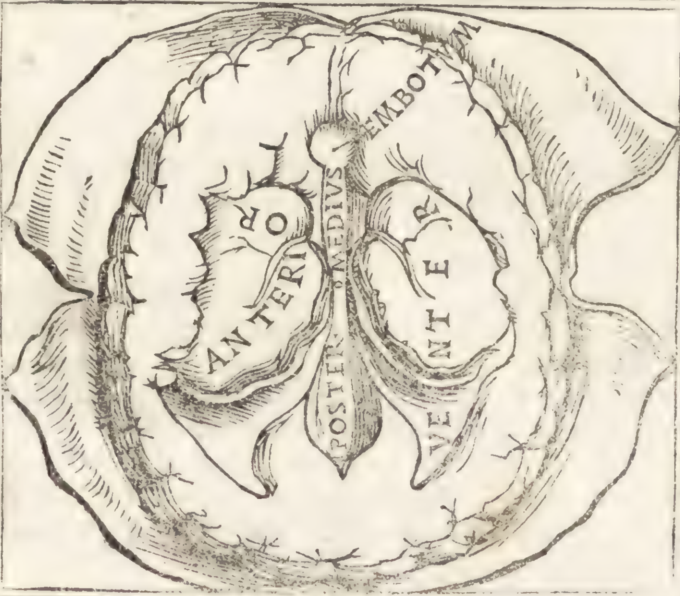

¶ Et dico uentriculũ antedictum / quem authores ponunt pro medio uentriculo non esse pro cogitatiua, sed est uia pro expurgatione superfluitatum multarũ cerebri, & pro deferendis spiritibus ad tertium antedictum uentriculum / qui spiritus non seruiunt uirtuti memoratiuę, sed uirtuti motiuę & sensitiuę, qui ueniunt a primo uentriculo antedicto, sensui cõmuni seruientes: & hinc comprehenditur ꝙ nuca uirtualiter habet ortũ a parte anteriori cerebri: uidetur etiam nuca substantialiter oriri a parte anteriori cerebri, tum ex ipsius colore: tum etiam ex cõtinuatione: quę tamen ẽ etiam cõtinua cerebello posterius locato, maiorem directionem tamen & etiam colligantiam habet cum cerebro: q̃ cum cerebello prędicto. Hęc tamen melius & uberius diximus in cõmentariis super Mundino. Sed ut prędicta melius intelligantur quales potui hic inferius duas accomodaui cerebri figuras, in quibus aliqua ex ꝑnarratis cõꝑhendi possunt ut uides.

De ortu nuche.

¶ Ostēs in hac prima figura durā matrē separatam a cerebro/cuius medietas a prora ad pupiʒ regitur pia matre vt vides / In altera vero pre i cētro medullae/est notabilis cōcauitas sensu manifesta prius remota multa cerebri medulla: q̄ habet pro altera partiū vētris āterioris ante dicta / in medio cuius ē vermi similis substantia rubea/in hac etiā figura est medietas emboti asidicti / ⁊ medietas vētriculi medij ⁊ posterioris.

¶ In hac secūda figura vnū a dextris aliū a sinistris i cētro medullae cerebri habes duos ipsius vētres āteriores: ⁊ sunt vermes possunt cōprehēdi ex prima figura āte notata / ⁊ inter istos/inferius tū est embotū ⁊ ventriculus medius ⁊ posterior vt mōstrāt lrē locis suis positae.

De Neruis a Cerebro ortis.

Septe3 paria neruoꝝ.

Post pdicta sunt uidēdi nerui a cerebro orti:q sunt cōiter septē paria/de quolibet pari:est utrinq; unus/similis suo sotio. Neruus.n.gręce neuron dictus: est membrum cō simile/album/substantia uiscosum:figura oblongum & rotūdū/ ad separādum tenax & durum:sensus & motus organum:& puri sensitiui sunt molliores & frigidiores motiuis.

Neruus. Neuron.

Eleua igitur leuiter cerebrū a parte anteriori incipendo: & in uenies in directo supioris partis nasi duas substātias albas oblō/ gas (utrinq; unā) herētes pię matri/quarū capita sunt aliquātu lū grossa/q̄ a multis uocātur carūculę mamillares: & sunt instru mēta sensus odoratus/quas Gal.nō uocat neruos:quia sunt mol les/in directo ipsaꝝ pāniculi cerebri & os frōtis sunt perforati ut cribrū:tū pp odores/tū pp superfluitates cerebri expurgādas i ne cessitatibus:quę ut plurimū expurgātur p colatoriū: qd est in di recto emboti antedicti:& ibi ante i craneo ē certa uacuitas nota bilis aere ut plurimū repleta/in quo aere secundū aliquos ab istis carūculis primo percipitur sensus odoris.

Caruncule mamillares.

Post carūculas prędictas:uidebis duos magnos neruos:qui ser uiunt oculis pro uisu: & hi uidentur incrutiari: de hoc tamen ad huc sub iudice lis est.et hi uocāt optici seu uisus:q secūdū aliquos sūt cōcaui seu psorati:hoc tñ negat sensus in mortuo animali.

Nerui optici visus.

Post istos est unum par nernorum/ quod ponitur pro secun/ do pari:& hi dant motum oculis.

Post istos est tertiū par:quod paulisper unitur quarto / a quo postea separatur:& descendendo spargitur per faciem:& intra & infra os basilare unitur cum sexto pari nunc dicēdo:& simul fa/ ciunt neruos prędictos descendentes ad membra uentris medii & inferioris:& ab istis oriuntur reuersiui.

Nerui p motu oculoꝝ. Unde oriāt nerui voces

Postea sunt nerui quarti paris descēdētes ad palatū p sensu gu stus:& hi sunt subtiles:aliq tñ capiūt tertiū par p quarto: & ecō/ tra/sicut diximus i cōmētariis:& ibidē dixim⁹ cām talis erroris.

Nerui gustus

Est deinde quintum par quod utrinq; diseminatur intra os ba silare in directo aurium:& seruit sensui auditus.

Nerui audi/ tus.

Postea ē sextū par:quod miscet tertio ut prędictū est/postea est septimū par:quod qa obliquū ē:dat motū linguę:& etiā aliqbus musculis epiglottidi seruiēribus:dat ēt sensū gustus ipsi linguę.

Sextū & septimū par ner/ uoꝝ cerebri.

¶ Horũ neruorũ substãtia est oĩbus nota/sunt tñ posteriores anterioribus duriores:quia pars cerebri posterior est durior anteriore/ pp sensus ĩteriores. Sua figura/quãtitas:situs/numerus et colligãtia patent/ĩ cõplexione nõ sunt multũ sicci:et ideo nõ habẽt fortes motus:et sunt frigidi natura. Iuuamẽta sua etiam patent. Passiones omniũ modorũ patiũtur/quę oẽs sunt prauę: propter colligantiam suã cũ cerebro & propter suas operationes. Nerui posteriores sunt duriores ãterioribus.

¶ De Rete Mirabili secũdũ cõem opinionẽ: et aliquid de Nucha.

Isis p̃dictis:depone totũ cerebrũ cũ illa portiõe Nuchę: Nucha.
u q̃ est inter spondylos: quos secasti et cum capite seruasti: prius ipsius notãdo sitũ/substãtiã:numeꝝ/et figurã/sua colligãtia cũ cerebro est dicta supius. Quãtitas ipsius et alia ipsi reqsita melius notabũtur ex dicẽdis:ĩ cuius initio iuxta cerebrũ: est certa uacuitas cõtinua uacuitati cõiter positę pro uentriculo memoratiue uirtutis/p quã trãseũt ad suos neruos spiritus a cerebro missi pro sensu et motu. Et Nucha (sicut et cerebrũ) uelat a dura et a pia matre/ut sensus demõstrat. Nucha velat a dura & pia matre.

¶ Istis notatis sup ẽ sola dura mater: qa remouendo cerebrũ remoueẽ et pia mater/pp ipsoꝝ ĩuicem firmã et cõtinuã colligãtiã.

¶ Inter durã matrẽ et os basilare in regione ĩ crutiationis neruorũ opticorũ ubi est collatoriũ antedictũ/ascẽdunt p os basilare duę notabiles arterię: una ẽ a dextris alia a sinistris: ut supra patuit in cap. de Aorta ascẽdẽte/ a quibus ut dicũt cõmuniter Authores supra os immediate sub dura matre efficiũtur multi subtilissimi rami:inuicẽ mirabiliter unus supra aliũ uniti instar retis: occupantes ante/retro et a lateribus magnũ locum. Deinde ex istis multis ramis iterũ enascũtur duę arterię similes primis/a quibus efficiũtur prędicti parui rami: et hę duę uenę postea iterum factę magnę supra craneũ ascẽdunt ramificate usq; ad uentres cerebri: ipsis portando spiritus subtiliatos in isto Rete mirabili. Rete mirabile secũdũ opinionẽ cõez.

¶ Et iuxta istud Rete aliqui dicunt esse duas glãdulas ipsum substentãtes:et dicũt iuuamẽta istius Retis esse: ut ibidem causetur spiritus uitalis subtiliatio: ut melius ad minima diuisus alteretur: et efficiatur animalis:et forte ut ex uaporibus a cibo eleuatis:et a cerebro condensatis inferius cadentibus:sui minimi rami facilius oppilentur:et somnũ causent. Iuuamẽta retis mirabilis.

¶ Istud tñ Rete ego nūq̄ uidi:& credo naturā nō opari per plu/ra id quod pōt p pauciora/sed natura pōt subtiliare hos spiritus in minimis ramis arteriarū ascēdentiū supra durā matrē hęrentē ossi basilari:& per piā matrē usq; ad cerebri centrū ascendētes:ergo nō datur ibidē inter durā matrē & os basilare hoc Rete/multas alias rationes super hoc dixi in cōmētariis super Mūdino/ ad quos breuitatis causa remitto legentes:& inter alias rationes experientia sensualis est mihi Auriga:& si datur hoc Retę est supra durā matrem īmediate īfra cerebri medullā ex q̄bus arteriis mi/nimis ibidē fit certa mēbrana continua & similis pię matri/in ra/mis cuius subtiliatᷣ spiritus uitalis & fit animalis : & sic subtiliatus trāsit ad uētres/mediātibus ꝑ parte uermibus cerebri añ dictis.

¶ De Naso.

u Isis prędictis occurreret sermo de osse basilari / sed quia ipsius anatomia/maxime de suaꝝ partiū numero:ab authoribus ponitᷣ diuersa/& etiā quia hoc os melius speculatᷣ i cœmeteriis/q̄ i cōi sectiōe.Ideo de ipso sermonē pstringo:remittēdo huiꝰartis cupidos ad cōmētaria nostra:& ad cœmeteria.

Nasus. ¶ Dicamus ergo aliquid de naso/q de p̄senti capitᷣ pro parte illa p̄cipua eminēti/q̄ a supcilioꝝ cētro ęquali porrecta iugo utrāq; aciem discernit & munit:huius mēbri partes inferiores laterales:

Alaria. Alulae. Gal.uocat alaria alter alulę dicūtur/sua pars supior ab aliq̄bus

Lepor. dicitur lepor & summū nasi/inferior etiā lepor & imū nasi / pars

Colūna. media exterior ē dicta colūna:& ipsius interna pars diuidēs dex

Diaphragma. trā partē a sinistra uocatur diaphragma:septū porrectū:& intersti

Septū porrectū Intersinuū nasi:& aliq̄ui uocāt nasi inferiora foramina nares:& uia a nari

Nares. bus p supra palatū ad fauces ab Auic.quinta tertii uocatur Cha

Uer Rete mirabile. iasim/sed de pręsenti a nobis cauernositates supra palatū in osse basilari locatę nares uocātur:in quibus supfluitas cerebri humi/da trāscolata ingrossatur/de qua aliquid diximus supra.

¶ Nasi substātia est ex cuti/musculis/carthilaginibus:& ossibus: & pāniculo tegente ossa sua. Sua cutis est taliter musculis eius unita/ꝙ separi nequit/nisi difficulter.Sua pars anterior & īferior est carthilaginea:superior uero ossosa.Sui musculi sunt duo par/ui : duri tamen/unus est a dextris/alter a sinistris uersus inferius magis/quia ambo oriuntur a pomis mandibularum: & mouent

Ale nasi. alas nasi:ad quam partem uult homo.

❡ Post musculos sunt tres carthilagines/una in medio:& duę la/ terales: quę sunt molliores media/ quę dura est satis/ut teneat nasum (quem diuidit intra per medium) rectũ & firmum. Carthilagies

❡ Ossa nasi sunt duo triãgulata: frõti cõtigua/uersus angulos lachrymarũ pforata foraminibus paruis: a qbus humiditates ĩ oculos:& ab oculis in nasum:& a naso in ore penetrare possunt:& pp hoc gustatur sapor medicinarũ positarũ in oculis a lingua. Ossa nasi.

❡ Et os frontis in directo nasi est perforatũ ut cribrum:ut seruiat pro odore: & ut p ipsa foramina exeãt humiditates sup fluę a cerebro:trãseũdo prius p foramina/q̃ sunt in suis pãniculis circa carũcularum mamillarium loca. Colatoriũ in fronte.

❡ Ex prędictis uisa est nasi substantia: Numero est unũ mẽbrum: diuisum tamen in duas partes ad interius:ut si una pars ledatur: altera firma sit: sua figura/quantitas/situs & colligantia patent. Sua complexio ponitur frigida & sicca. Sua iuuamenta sunt ad decorem & ad ducẽdũ & reducẽdũ aerem ad pulmonẽ: ducũt etiam materiam/per colatoriũ ad cauernas ante dictas missam/ extra se/quę cauernę dicũtur de pręsenti nares. Colatoriũ. Nares.

❡ Passiones omnium modorum patiuntur: & sua solutio facili/ter cõsolidat̃/in sui inferiori extremo interdũ applicãtur sangui sugę:ad saphati et ad id genus/Sua propria passio ẽ lesio uirtutis odoratus:q̃ ipsi potest cõtingere principaliter ꝓpter oppilationẽ factã in foraminibus existẽtibus in osse basilari ĩ directo prędictarum carũcularum mamillarium.

❡ De Palpebris.

Palpebrę a palpitãdo genę etiã dictę/ sunt pellicule oculos tegẽtes oĩbus notę. Sua substãtia ẽ ex carthilagine & mẽbrana/cũ minima & forte ut aliquibus placet: cũ nulla parte carnea: exceptis ipsarũ musculis:& ẽ carthilaginea:ut ĩ ipsa pili figãtur:q stãt recti:& duri: ut melius tueãt̃ oculos:hi di/cũtur cilia:a celandis oculis:est etiã carthilaginea/quia melius resistit extrinsecis:& ut stet erecta qñ apit̃/quia si esset pellicularis: deprimeret̃ faciliter:& cute tegitur propter tutelã & decorem. Palpebra. Gena. Cilia vnde.

❡ In superioribus palpebris sub cute sua: est mẽbrana a picranio orta:quę intra flectit̃ suam inuoluẽs carthilaginem extra & intra usq; ad tunicã corneã:cõiunctiua mediãte tegente musculos oculi: & in inferioribus simili modo est mẽbrana orta a membrana

pomorũ faciei ossa tegẽte:& isto modo uidetur quod cõiunctiua tunica oriatur etiã a pãniculo tegẽte ossa iferiora faciei:in multis tñ indiuiduis ẽ aliqua caro/cũ aliquibus uenaꝝ fibris imediate su pra prędictũ pãniculũ/quę (palpebra inuersa)sensui patent/a q bus uenis aliis causis coadiuuãtibus/fit in oculo:ungula/& sebel: & uerucarũ genus:& alii aliqui oculorum morbi.

Tarsum.

¶ Circa istã carthilaginẽ quã Gal. uocat Tarsum:est aliqua pin/ guedo humectãs palpebras necessitatis cã:ne exsiccẽt pp motũ suũ fere cõtinuũ:Supiores solę mouẽtur/iferiores uero minime.

¶ Et utrinq; suus motus est ex tribus musculis teste Auic.quorũ unus apit:qui est in medio palpebrę:duo uero alii sunt in angu/ lis oculorũ/ qui claudũt:Gal.tamen.x.de util. cap.9. nõ uidetur ponere nisi duos musculos:quorũ unus dicitur eẽ in angulo uer sus aurem/quem dicit apire:si solus moueatur/& alius in angu/ lo nasi/quem dicit claudere/si etiam solus moueatur:& si ambo equaliter mouentur/non magis palpebra clauditur q̃ apiatur:& hęc semi clausio uocatur ab Hipp.curua palpebra/quę infert in morbis malũ inditiũ:& etiã Gal.ibidẽ cap.x. dicit ꝙ nũq̃ cogno uit musculũ p̃dictũ ad angulũ nasi locatũ/qa uidit ibidẽ magna applicari cauteria propter fistulas:& tamen adhuc remãsit mo/ tus in palpebris/qui nõ remansisset:si esset ibi musculus.

Curua palpe/ bra.

¶ Et asserit.xi.de util.cap.14.ꝙ cutis musculosa frõtis:& pomo/ rũ faciei suo motu sufficit ad clausionẽ & aptionẽ palpebrarũ:& aliqui addũt cũ iuuamẽto musculoꝝ. Arist.tñ secũdo d̃ partibus aialiũ.c.13.dicit palpebras moueri nõ uolũtarie:sed naturę instin ctu:mihi tñ uidet̃:ꝙ habeãt motũ propriũ & cõem : cõis ẽ a mo tu frontis & pomoꝝ faciei:proprius uero est a suis ꝑpriis muscu/ lis/qui habẽt suos neruos ãnexos palpebris & musculo mouẽte frontẽ:& musculis tẽporalibus & pomorũ faciei/utrũ aũt isti ner ui ueniãt a nucha/an a cerebro sensu nõ ꝑcipitur. Inquit tamen Auic.quod in sola palpebra supiore sunt musculi/quia sunt pro pinquiores suo principio.s.cerebro/qui sunt parui:& aliqui dicũt ipsos esse sine cordis/de situ quoq; aliqui inter se sunt discordes.

¶ Et palpebre iferiores teste Auic.nõ mouentur:quia motus su/ periorũ sufficit ad ꝑfectã clausionẽ & apertionẽ ipsaꝝ ad inuicẽ: & iferiores sunt minores supioribus:& oculis magis cõiuncte/ne pp magnitudinẽ & sepationẽ ipsarũ ab oculis:aggregarent in se

lippitudinem:& lachrymas:& alia extranea/teste Gal.x.de util.
¶ In substãtia palpebrarũ i quolibet angulo/seu cãtho uersus nasum:sunt duo foramina parua sensibus manifesta:unũ in superiore palpebra/aliud in iferiore:p quę exeũt lachrymę:& i isto angulo sunt carnes spõgiosę:q̃ itra se tenẽt talẽ humiditatẽ lachrymarũ: ut humectẽt mẽbra sibi uicina:ne exsiccẽt: & tales humiditates iterdũ ueniũt a naso:& etiã a cerebro p uenas suorũ pãniculorũ. Angulus. Canthus.

¶ Situs palpebrarũ/numerus/quãtitas/figura/& colligantia patẽt/substãtia ẽ tacta. Sua cõplexio ponit frigida & sicca:iuuamẽta sua sunt tueri oculos a minutis & lenibus. Ossa uero adiacẽtia tuẽtur ipsos a magnis & duris:& iuuãt in somno fiẽdo:sui pili:iuuãt etiã oculos ne i palpebris aptis puluis & alia minuta ipsos lędãt:& sua nigredine corroborãt uisum:& nõ sunt ualde spissi/ne obũbrẽt uisũ:nec nimis rari:ut phibeãt minuta itrare ad oculos.

¶ Passiones omniũ modorũ patiũtur:& inter alias patiũtur suorũ pilorũ iuersionẽ/q̃ curatur cauterizãdo quẽlibet pilũ inuersum: in sua radice cũ acu aurea:postea curãt ut alia loca cauterizata. Cura ciliorũ inuersorũ.

¶ De Anatomia oculorũ.

Isis palpebris occurrũt oculi ab ocultãdo dicti. Occultãtur.n.inter palpebras/ad quos uidẽdos scinde primo os frontis in directo ipsorũ:taliter ut saltem alterũ eorũ uideas modo infra dicendo:notãdo primo neruũ suũ qui opticus est dictus/qui perforãdo ipsius tunicas/uersus centrũ ipsius tendit:& iter cõiunctiuã & Sclioticã ẽ notabilis pinguedo/& caro glandosa:suscipiens humiditates:sicut facit caro glandosa radicis linguę:quas extra riuat:interdũ per nasum : & per foramina quę sunt in palpebris ante dicta:quibus mediãtibus/tam pinguedine q̃ humiditatibus/seruantur oculi ab exsiccatione. Oculi unde. Neruus opticus. Coniunctiua Sclirotica Pinguedo. Caro glãdosa.

¶ Ibidẽ sunt etiã sui pprii musculi/q sunt septẽ/quorũ unus mouet sursum/alter deorsum:& unus alius dextrorsum:& alter sinistrorsũ:& duo trãsuersaliter tẽdẽtes mouẽt circulariter : septimus uero ẽ ppe neruũ opticũ/quẽ sustinet : & eleuat: & ipsum tuet a laxitate:dũ oculi firmãtur i ituitu cõtinuo:& ideo hic solus firmat oculũ/istũ musculũ aliqui dicũt eẽ duplicatũ:& aliqui triplicatũ: & hi oẽs musculi hñt suos neruos a secũdo pari neruorũ cerebri. Musculi oculorum.

¶ Visis prędictis separa musculos/pinguedinẽ prędictã : simul & carnem glãdosam a suis pelliculis/quę sunt realiter quatuor. Po/ Quatuor tunicae.

Septē tunicae nuntur tñ cōïter septem/quia differūt aliqualiter/subſtātia/ſitu: colore/figura/quātitate et complexione/colligantia tamen nō differunt. Differunt etiam aliqualiter in iuuamentis.

Mēbranae. Oculoꝝ tūice Tres humores. ¶ In istis pelliculis/q̄ mēbranę:et oculorum tunicę uocātur/sunt tres humores/aliqui tñ addūt quartū/quē ęthereum uocant.

Quatuor humores. Coniunctiua vnde. Paniculus circū oſſalis. ¶ Tunicarū igitur istarū primo ante incipiendo/occurrit cōiunctiua/sic dicta/quia coniungit oculū capiti: et hęc oritur a picraneo:et a pāniculo circūoſſali/tegente inferiora faciei oſſa/et a pellicula intrinſeca palpebrarū:orta a p̄dictis pāniculis/et hi pāniculi ēt tegunt orbitas oculorū:et hęc sola eſt uere una tunica.

Cornea vbi & vnde. ¶ Iſta cōiunctiua tamen nō tegit ante:totū oculū/sed in loco ubi ipſa deficit ante oculū in medio/eſt secunda tunica/quę quia diaphanes eſt ut cornu/cornea nominatur/hęc secūdū aliquos quatuor habet tunicas subtiles:ut cōpertū eſt in suis ulceribus.

¶ Huic cornęę uerſus poſterius eſt continua una tunica nō lucida/sed opaca et dura. Ideo Sclirotica dicitur/quę poſterius tegit totū oculū. Hęc tñ eſt maior cornea:et iſtę duę ab aliquibus ponūtur pro una/solum propter colligātiā/quia ambę per cōtinuationē unius ad alterā:oriūtur seu alligātur durę matri.

Sclirotica. Uuea. Coronoides. Foraminalis pupilla. ¶ Poſt iſtas etiā ante incipiēdo/eſt una tunica dicta uuea:et coronoides:et foraminalis/quia ē perforata ſicut corona:et ſicut granum uuę/quādo remouetur a suo suſpenſorio seu racemo: et suū foramen uocatur pupilla. Suus color eſt uarius/sed sępe niger:et Iridialis/seu Lazuleus/uel Ceruleus.

Secūdina & vnde. ¶ Huic uerſus poſterius cōtinuatˀ una tunica/quę eſt fere similis magnitudinis:qualis eſt uuea:et etiā eiuſdē coloris:et hęc uocatˀ secūdina/qa ipa et ēt uuea oriūtˀ a pia matre secūdina dicta/uel ut aliqbˀ placet:hęc secūdina nutrit oculū/ſicut secūdina foetū.

Aranea. Retina. ¶ Poſt iſtas tunicas sunt duę alię tunicę etiā simul continuę/una anterius/alia poſterius/q̄ eſt longe maior anteriore/anterior uocatur Aranea/poſterior Retina: Aranea eſt subtilis dēſa tamen: lucidior adamātina gēma/Retina etiā eſt subtilis/sed nō lucida ut Aranea:et Retina pro parte heret secūdinę.

Humor vitreus. Criſtallinus humor. ¶ Inter has ultimas sunt duo humores.ſ.uitreus et criſtallinus:uitreus eſt poſterius et lateralis/sic dictus quia aſſimilatˀ uitro liquefacto/in parte cuius anteriori locatur humor criſtallinus/ſicut locata eſt gēma in annulo/humor uitreus eſt longe maior criſtal/

lino/sed cristallinus est durior uitreo: & lucidus est ut gēma. Istę etiam duę antedicte tunicę oriūtur a neruo optico secundū Authores:& ideo etiā istę duę tunicę ponunť pro una/quę tñ si sint una uel duę:sicut etiam alię:parum conferunt medico legitimo.

¶ A loco continuationis secūdinę cū uuea ante uersus/inter partem Retinę & totam Araneā est humor dictus albugineus quia assimilatur albugini oui. Hic tamen humor est paucus & fluidus in mortuo animali/qui in directo pupillę uenit usq; ad corneā/& ibidem est lucidus diaphanes magis q̄ alibi/& ideo aliqui hunc humorem uocant ethereum/& sic ponunt in oculis quatuor humores/& quia secūdina & uuea uidentur oriri a pia matre/aliqui ponunt ipas duas et etiā Corneā et Scliroticam pro una tunica. Cętera diximus oculis spectātia in cōmentariis nostris.

¶ Ex prędictis uisa est oculorum substantia/sunt siti in suis orbibus.i.in duobus foraminibus magnis in frōte locatis/& nō sunt multū extra eminētes/ne ledantur ab extrinsecis/& propter hoc habent supercilia extra eminentia:& inferius ossa pomorū faciei. Suus numerus/colligantia/figura/& quantitas patent. Orbes siue orbitae oculoꝝ. Supcilia.

¶ Sua complexio propter humores ponitur frigida & humida:& propter pāniculos ponitur frigida & sicca:& pro multitudine spirituum ponitur calida. Sua iuuamenta sunt omnibus nota. Passiones omniū modorū patiūtur. Sua propria passio/est uisus ablatio/diminutio/& corruptio.

¶ Si hęc omnia nō potes uidere in uno oculo/uide in ambobus: uide saltem in uno musculos:& carnem glandosam cum sua pinguedine/simul & cōiunctiuā/in alio uero uide tunicas & humores. Docta tamen manus difficiliora perquirit.

¶ De Auribus.

POst oculos occurrunt aures/sic dictę ab hauriendis uocibus/uel quia audes sunt uocum/& tā carthilago ipsarū:q̄ foramina dicūtur aures:sua pars suprema exterior dicitur pina/uel pirula & lobus/inferior uero fimbra & lobus:ubi sunt certę uenę notabiliter fluentes/si soluantur/sua pars interior dicitur Scaphus. Aures ꝛ vsi. Pina pirula Lobus. Fimbra. Scaphus.

¶ Sua substantia est carthilaginea/ut sit ab extrinsecis tuta & sonora:motu ut plurimū carent/in ipsarū ima parte:aliqui putant esse uirtutem memoratiuā. Ideo uolētes memorari ipsas partes

cõfricant:ueritas est / q̃ illa cõcauitas postrema primi uentriculi duplicati cerebri/in qua ego pono uirtutem memoratiuã:tendit oblique uersus aures: & forte q̃ propter hoc confricatio talium partium iuuat memoratiuam.

¶ Hęc mẽbra tegũtur cute/aliquã tamen habent carnẽ:firmissi me unitã suę cuti/in ipsis nõ est sensus nisi diminutus. Sua figura est omnibus nota/sunt anfractuosę:sicut conchilię: ut melius si/ne impetu inundet in ipsis aer faciens sonum.

Conchiliae.

¶ Suũ foramen est in osse grossiore quacũq; alia parte cranii. In tra quod est certa uacuitas:quam claudit quidã pãniculus subti/lis & solidus/secũdum aliquos ortus a neruo auditiuo/qui est ex quinto pari neruorum cerebri.

¶ In prędicta uacuitate/quã ante uelat prędictus pãniculus: est aer implãtatus/qui suscipit species auditus/quas dat neruo audi tiuo dilatato in pãniculũ/qui uocat̃ meninx auris:& tunc sensus auditus cõphẽdit undã uocalẽ:& oẽm aliũ sonũ ipsi aduenientẽ.

Aer implãtatus. Meninx. auris.

¶ Et huic pãniculo ĩtra p̃dictã uacuitatem adiacent duo ossicu/la parua/apta moueri ab aere ibidẽ proximo moto/q̃ i suo motu se inuicẽ p̃cutiũt/a quibus secundũ aliquos causantur oẽs species soni:plus & minus secũdũ aerem extrinsecus motum.

¶ Sunt aliqui uolentes prędictũ pãniculũ oriri a pia matre/quę transit cũ neruo auditiuo ad prędictã uacuitatem: de suo tamen ortu uide cõmentaria nostra.

¶ Ad hęc bene uidenda requiritur docta manus/cum tenaculis: falce/serra & malleo apto/quia prędicta: tã neruus/qui uenit ab intrinseco:q̃ Meninx corupte Mirynga dicta/quę est uersus fora men auris cum ossiculis prędictis:cum difficultate uidentur.

¶ Ex prędictis uisa est itrinseca & extrinseca auris substãtia:suus situs/quãtitas/figura/numerus & colligãtia patẽt. Sua cõplexio est frigida & sicca. Sua iuuamẽta sũt oĩbus nota. Passiões omniũ modorũ patiũtur. Sua propria passio est lesio uirtutis auditiuę.

¶ De Mandibulis superioribus.

Visis auribus/ne aliqua pars capitis intacta maneat/ad su periores mãdibulas uenio/q̃ postpositę sunt p̃dictis mẽ bris/melioris ordinis gratia. Istis mãdibulis sunt tãtum duo propria ossa:sub naso & per longũ palati unica comissura di uisa:in quibus sunt dentes/qui sunt/figura/nomine / & numero

Mãdibulae superiores.

similes illis/qui sunt in inferioribus mandibulis?

❡ Secūdum aliquos hę mandibulę supiores. xii.& pluribus sunt cōstitutę ossibus:improprie tamen:qa ipsis addūt oculoꝝ ossa & ossa paris & pomoꝝ faciei:& alia ossa duobus ante dictis ossibus.

❡ Harū mandibularū substātia/numerus/quātitas/situs/figura colligantia & cōplexio patent. Sua iuuamēta sunt/quę inferioꝝ: & quę palati. Passiones omnium modorū patiuntur.

❡ De Anfractibus supra Palatū.

a Faucibus supra palatū ad foramina nasi ē uia ampla:ara bice Chaiasim dicta:p quā clauso ore cōtinue spirat & respirat hō:huic supius uersus/sunt certę Camerculę: Anfractus seu Cauerne:sub colatorio ifra embotum cerebri positę: quarū parietes:ossosę:subtiles et pelliculosę sunt/hinc per nasi foramina:et per fauces ad os:cerebri grossa excrementa extra tiuātur:et hę uacuitates ab aliquibns uocantur nares. Camerculae Anfractus. Cauerne.

❡ Ad ista bene uidenda:uiso prius magno foramine ossis basilaris per quod descēdit Nucha:& bene inuestigatis illis sphondylis colli:quos cū capite eleuasti:serra/uel falce diuide os basilare per mediū usq; ad palatū iclusiue:& ṗdicta oia optime uidebis.

❡ De Anatomia Extremorū.

e XPEdito capite:in sectione cōmuni primo occurrit pars colli posterior: Tenon:& Ceruix dicta/cuius situs est ab osse capitis basilari/usq; ad septimū sphondylum a capite inferius descendendo inclusiue. Tenon. Ceruix.

❡ Hęc pars habet partes contentas & continentes : continentes sunt cutis/musculi/mēbranę:& sphondyli. Cutis. Musculi. Mēbranae. Sphōdyli.

❡ Contentę sunt mēbranę nucham tegentes/ipsa nucha cum suis neruis/uenis/& arteriis.

❡ Cōtinentiū alię sunt extra/alię intra/quę sunt extra:alię superiores/alię inferiores:& alię medię.

❡ Exteriores supiores:uocātur ab aliquibus fontanella colli:& est locus ubi primus & etiā secūdus sphōdylus copulātur capiti. hic locus ab Auic. 4. primi uocaṫ Alchadam/in quo dantur cauteria multa ad diuersas capitis dispositiōes:& ibidē ēt ponūṫ setones. Fontanella colli. Alchadam. Setones.

❡ Sua pars infima ab Auic. dicitur Alchael/siue Alchel : & pars Alchael. Alchel.

Nocra. media inter hęc uocatur nocra.

¶ Ab Alchael usq; ad Alchadā inclusiue: inter quēlibet sphondylum: dantur cauteria actualia pueris: ī pręseruatione ab Epilepsia: & est remedium singulare.

¶ Inter partes cōtinētes exteriores etiā ponit cutis primo occurrēs/ q̄ ē excoriāda/ ut alię partes exteriores cōtinētes uideātur. s. musculi/ q ī hac sectiōe postponūtur pp causā dictā ī Anatomia ptiū āteriorꝝ colli: q tñ collū excoriādo possunt iuestigari aliquo modo cōfuso: & ipsos iuestigabis/ notādo prius ipsorꝝ quātitatē: substātiā/ sitū/ cōplexionē: & figurā: postpositis: numero/ colligātia: & ipsorꝝ iuuamētis: q integre nō possunt cōprehendi: pp antepositā sectionem capitis: & partiū anteriorꝝ colli: quibus uisis: occurrūt colli ossa: inter partes continentes posita.

Sphondyli colli septem. Notiacos Nucha. ¶ Hęc ossa sphondyli dicūtur: & sunt septē/ q sunt subtiliores cęteris: qa debēt esse leues/ ne grauēt corpus: & sunt tales/ qa Notięos: Nucha corrupte dicta: est grossior ibidem: quę descendēdo semper subtiliat: qa dimittit partē suę substātię pro quolibet sphōdyli. Primus tñ sphondylus atlas ab aliqbus dictus: capiti unitus: Prim' sphōdylus. in parte posteriori est grossior aliis sex: habet tñ latius foramen: & maior pars sphōdylū usq; ad os sacrū habet alas & simenia/ qui bus hic primus caret/ ut caput possit melius flecti ad posterius: & ne laceret neruos iuxta se a nucha exeūtes. In isto etiā sphondyli uersus supius sunt duę fouęę/ in quibus intrāt duę buccellę ossis basilaris: iuxta illud magnū foramen: p quod exit nucha: Habet etiā duas alias foueas: fere similes uersus iferius: in qbus ingrediūtur duę buccellę secūdi sphōdyli/ licet sint aliq dicētes istas buccellas eē in primo sphōdyli: & ingredi in secūdo: Primus sphondylus p ligamēta fortia unitur capiti/ sup quo flectit lateraliter.

Dens' & Pyrinoide. ¶ Post primū sphōdylū seqtur secūdus Epistropheus dictus: eo qa p ipsū collū uertit q differt ab aliis: in figura. Hic. n. sphōdylus ī suo sūmo habet certū additamētū: quod Hipp. noiabat Dētē: a iunioribus teste Gal. uocat Pyrinoides pp suā formā acutā: & hoc additamētum ingredit in certā foueā/ q̄ est in primo sphondyli: distincta a foramine/ p quod exit nucha: & pp hoc caput tute mouetur ante/ retro/ & secūdū rotondū seu obliquū: absq; dislocatione sphōdylorꝝ p̄dictorꝝ: quę esset facilis: si ipsi nō resisteret prędictū additamentū/ quia iūctura secūdi sphondyli cū primo:

est laxior omni alia:in tota spina reperta. Alię etiã spinę colli iun cturę:sunt laxiores suis inferioribus : & habent sua ossa simenia: bifurcata:& parua/ne grauarēt corpus. Tertius sphondylus col/ li Axon grępcæ dicitur:alii colli sphõdyli partiali carent nomine.

¶ Post sphondylos colli:sequuntur duodecim sphondyli:quibus uniũtur utrinq; duodecim costę : & isti uocãtur sphondyli dorsi: qui grępcæ dicuntur Rachis. Sphondyli dorsi.

¶ Post istos sequũtur quinq; sphondyli lũbares & renales dicti: & ibidẽ sunt Renes & duo musculi dicti lũbi: istã regionẽ Auic. uocat Alchatim:& grępcę dicitur Osphys:& hi sunt maiores aliis: & locus qui est inter supremũ istorũ:& infimũ sphondylũ costa/ rum a Gal.dicitur Glutum:& ab Homero Actusta.In ista regio ne alligatur diaphragma. Sphõdyli lũbares & Renales. Alchatim. Glutum. Actusta.

¶ Post istos sphondylos sequũtur tres alii/qui nõ sunt sphondyli nisi improprie:quia nõ sunt similes ueris sphondylis in figura/& hi ab Auic.uocãtur sphõdyli Alhauius:& ab Auer.uocãtur ossa Agit:& a Gal.os sacrũ amplũ : & teste polluce dicitur etiã Atlas eo quia totius corporis molẽ sustinet / sed hoc os sacrũ secũdum Gal.constat ex quatuor ossibus/quibus cõtinuãtur ossa anchaꝝ: quę utrinq; cũ isto osse sunt firmissime unita : & mandato naturę aperiũtur seu separãtur ab inuicem in partu. Ista etiam ossa an/ charum/aperiũtur in tali tempore in pectine:ubi etiam natura/ liter in aliis temporibus sunt firmissime unita. Alhauius. Ossa Agit. Os Sacrum. Ossa Ancharum.

¶ Post ista ossa prius posita ab Aui. tria/sunt etiã tria alia ossa nõ dura ut supiora/sed carthilaginea quasi/uocata ossa Alhosos & caudę:q etiã nõ assimilãtur ueris sphondylis/& nõ dicũtur sphõ dyli nisi improprie sicut tres supiores imediate descripti/& sic in totum cõmuniter ueri/& non ueri sphondyli sunt numero .xxx. quorum omniũ substantia : est ossosa cum aliquali carthilagine: intra suas iuncturas posita : & oẽs firmiter per ligamenta sunt cõ iuncti/ne ex motu faciliter dislocentur. Ossa alhosos Ossa caudae. Sphondyli sunt .xxx.

¶ Sua quantitas/figura/situs/& colligantia:est cõspicabilis. Sua complexio patet/sua iuuamenta sunt tueri nucham et suos ner/ uos intra ipsos locatos. Sunt etiam fundamentũ totius corporis: sed principaliter hoc faciunt sphondyli renum et Alhauius. Pas/ siones omnium modorum patiuntur.

¶ Ad hos sphõdylos bene inuestigãdos requirũtur cœmeteria:

adiuuãtibus aliqualiter nostris super Mundino cõmẽtariis:& ut sua substãtia interior bene uideaẽ/simul & sua medulla cõmuniter nucha dicta/magna falce diuide sphõdylos p mediũ:a capite usq ad caudã/seruãdo melius quo poteris nuchã & suos neruos illesam/facta tali sectiõe:sua ossa cõsiderabis:& etiã carthilaginẽs & mẽbranã partẽ ipsorũ itrinsecã tegentẽ:& etiã ligamẽta/qbus hę uertebrę/seu sphõdyli iuicẽ uniũt:his uisis ad nuchã rede.

❡ De Nucha.

Nucha & sui nerui. Duo pãniculi i sphõdylis

Nuestigatis sphõdylis partes cõtentę intra ipsos tam in collo q alibi uidẽdę sunt:quarũ Nucha (dicta gręce Notięos & Myelos) ẽ principalior:cũ suis neruis:alię partes sunt duo pãniculi duri:& unus lenis/durior cęteris/hęret ossibus: alter ẽ loco durę matris:etiã durus:& alter ẽ lenis loco secũdine: seu pię matris:omnes circũdantes ipsam nuchã & neruos.

❡ Substãtia nuchę ẽ uiscosa/humida cũ aliqli soliditate:& ẽ similis substãtię cerebri:parũ tñ durior:et qto plus descẽdit / idurescit magis:& teste polluce i colore ẽ subflauior cerebro:nec ẽ medulla:ut putãt aliqui/sicut neq cerebrũ.Sua figura oibus patet.

❡ Suus situs et locus:est ab infima capitis parte:descẽdendo usq ad secũdũ supmũ sphõdylũ renũ iclusiue:et istũ locũ nõ transit: sed ab isto loco isra. Tota nuchę substãtia:in multos diuidiẽ neruos:q descẽdẽdo usq ad ultimũ caudę sphõdylũ p ipos diuidũẽ. Numerus/et qtitas patẽt/colligaẽ oibus mẽbris/ad q uadũt sui nerui.Colligaẽ etiã hepati & cordi:mediãte Aorta & chili:p certas minimas uenas & Arterias ad ipsam tẽdẽtes p foramia sphõdylorũ. Hę uenę & arterię psorãt mẽbranas pdictas duras:ipsam circũdãtes:& igrediũtur mẽbranã lenẽ a pia matre ortã/qua mediãte ipsi herẽdo ut substẽtenẽ nuchã nutriũt & uitalitãt. Sua cõplexio cõiter ponitur frigida & sicca:aliqui tñ aliter sentiũt.

❡ Sua iuuamẽta sunt:ut ab ipsa uadãt nerui ad mẽbra nõ in tãta distãtia/sicut si uenirẽt a cerebro : & ut nerui sint magis distincti se inuicẽ nõ impediẽtes:& ut sint ficciores:& ne ex sua lęsiõe imediate ledaẽ cerebrũ:& ẽt si nõ esset nucha:cerebrũ esset maius:& nimis grauasset mẽbra iferiora.Passiões omniũ modorũ patitur.

❡ De Neruis a Nucha ortis.

Quid sit Neruus/alibi diximus/nõ solũ ipsorũ substantiã sed figuram & cõplexionẽ. A capite igitur ad ultimum

ſpinę dorſi deſcendēdo/ſunt nerui a Nucha orti/& hi ſunt.xxxi. par/& unus neruus ſine ſotio/numerando ſic. Primū par neruorum exit a primo ſphondyli/unus neruus eſt a dextris/alter a ſiniſtris/ſicut ſunt etiā ſemper in oībus aliis ſphōdylis. Et ſecūdū par exit ab intermedio primi & ſecūdi ſphondyli. Et ſimiliter eſt tertiū par iter ſecūdū & tertiū ſphōdylū colli/& deſcēdēdo uſq; ad Anū qlibet ſphōdylus hēt unū par neruoꝝ ipſi correſpōdēs: aut in orifitio qđ eſt iter ſe & ſuū ſotiū / aut i orifitio ſibi proprio: ſed ultimus ſphōdylus Alhouius:q eſt cōtiguus primo ex tribus oſſibus Alhoſos/ſiue caude:habet ſuū par neruorū/ſicut & ſphōdyli ſibi ſupiores. Sed inter ipſum/& primū de ſphōdylis Alhoſos:eſt aliud par neruorū: & pp iſtud par duplicatū ſunt triginta unū par/& unus neruus impar:quia deſcēdendo in primo ſphōdyli eſt unū par:& inter primū ſphōdylū & ſecūdū colli:eſt unū aliud par:& inter ſecundū & tertiū:eſt etiā unū aliud par:ab ultimo uero oſſe/quod proprie cauda dicit̄/exit unus ſolus neruus: & ut ſic ſunt trigīta unū par neruorū:& unus neruus ipar. xxxi. par nerꝛuoꝝ & vnus neruus.

¶ Iſtorū colligātia eſt notior a quo q̄ ad quē:& colligātur maiori parti mēbrorū habentiū motū/ſuus ſitus & quātitas patet ſicut & numerus. Iuuamēta iſtorum neruorū ſunt dare motum & ſenſum. Paſſiones omniū modorū patiuntur.

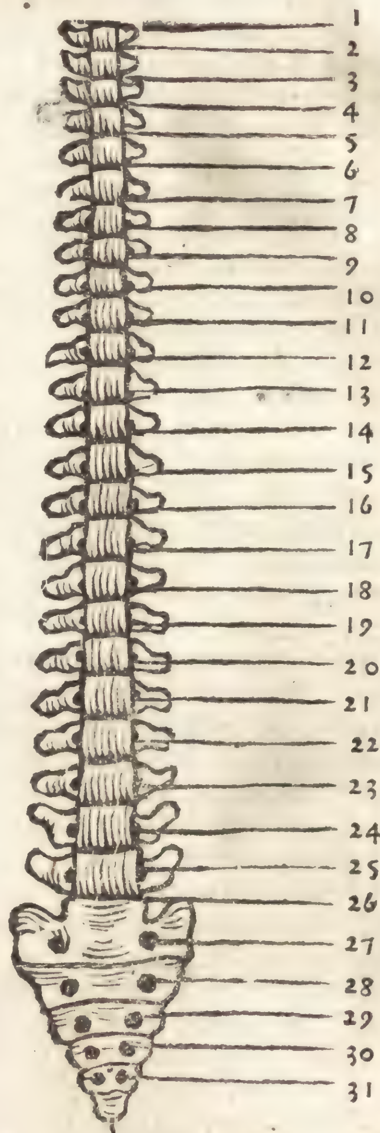

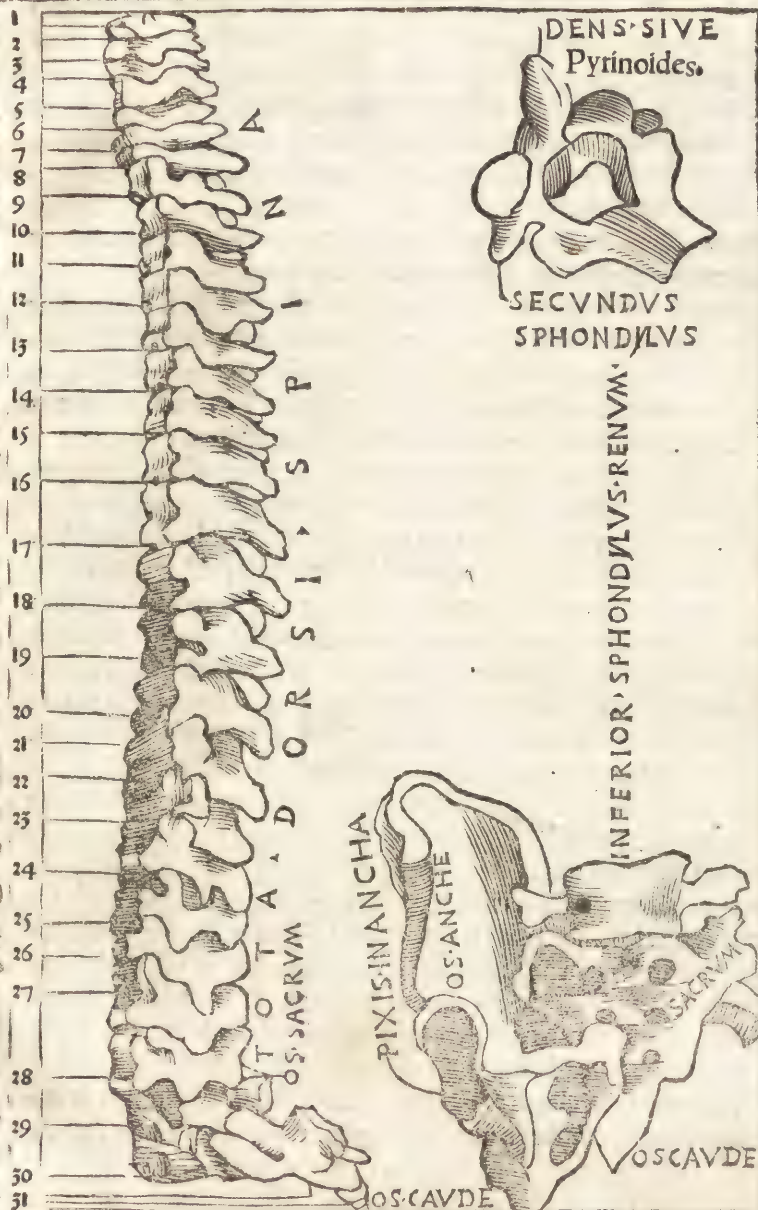
¶ Ex prędictis patet ꝙ in humano corpore ſunt triginta octo paria neruorū/& unus neruus/qui in totū ſunt ſeptuaginta ſeptē: exceptis illis duobus qui uadūt ad naſum pro uirtute olphatiua: qui cōiter nō nominātur nerui : quia ſunt molles nimiū. Ego tñ uoco ipſos neruos/inquantū ſunt organa ſenſus odoris/& ut ſic ſunt ſeptuaginta nouē:quoꝝ.63.ueniūt a nucha:&.14.a cerebro uel.16.cōnumeratis ſecū carūculis mamillaribus : de qbus ſupra dictū eſt in anatomia neruoꝝ cerebri:q poſtea ad īfinitos ramos: & uillos terminantur/quos non cōprehendit ſenſus:& ſunt iſti.ſ. xxxviij. paria neruoꝝ & vnus neruus:i totum lxxvij. vel i totū.lxxix.

Nerui a cerebro uenientes ſunt paria ſeptem/ſeu octo.
Nerui nuchę colli ſunt paria octo.
Nerui nuchę dorſi ſeu coſtarum ſunt paria duodecim.
Nerui nuchę renum/ſeu Alchatim ſunt paria quinq;:
Nerui nuchę Alhouius ſunt paria tria.
Nerui nuchę Alhoſos cū duob⁹ neruis iter ſphōdylos Alhoſos & Alhouius ſunt paria tria:& unus neruus ipar a cauda exiēs.

¶ In ista figura potes facili ter uidere numerũ sphon dylorum / Et scias quod a substãtia primi sphõdyli exeũt duo nerui : unus ab utroq; latere:& numerum neruorũ potes notare in extremitate linearum in tali figura positarum.

¶ Nota tamẽ lector q ista figura nõ habet ueram si militudinem cũ spondylis nisi in numero:sed sua ue/ra figura melius uidetur i figura subsequẽte/quia il/la est uera sphõdylorũ for ma. Istã tamen spõdylorũ primã figurã hic posui/ qa in hac melius uidetur si/tus et numerus neruorũ nuchę q̃ in figura subse/quentę.

¶ Jn ista figu
ra habes ve/
ram omnium
sphondylorũ
formã/in qui/
bus ẽt potes
videre nume
rum neruorꝫ a
Nucha veniẽ
tiũ/ q sunt tot
paria quot sũt
lineae ipsis cõ
tinuae excep/
ta vltima: cui
nõ ẽ signatus
aliqs nume/
rus/q̃ indicat
vnũ solũ ner/
uum oriri ab
osse caudae:
Hẽs ẽt in hac
figura formã
verã secundi
sphõdyli col/
li/qui dr̃ Epi
stropheus/ in
quo ẽ certum
additamentũ
Dens ⁊ Py
rinoides dic/
tuꝫ. Jn hac ẽt
figura hẽs vl
timũ ex sphõ
dylis renũ si/
mul ⁊ os sa/
crũ seu sphon
dylos alhoui
us ⁊ sphõdy/
los Alhoios
seu caudae/vi
des etiã quali
ter ibi os an/
chae alligatꝰ
ossi sacro/ me
lius tñ videt
ipsorꝫ forma i
spondylis in
cocmeterijs ex
sicatis sicut ⁊
alia corporis
ossa.

u Isis prędictis ad uenas manuũ phlebotomari solitas pri/mo deuenio/cum quibus etiã uidebimus carthilagines: ossa/medullã/& ungues/postpositis taliũ mẽbrorũ musculis: qui in cõi sectione nõ mõstrãtur. Musculorũ tñ notitia est Chirurgicis maximũ iuuamentum: teste Auer. primo colliget: & ideo/qa in pñti nõ possunt mõstrari/ponemus in fine opis certas imagines aliquos musculos/maxime exteriores demõstrantes. Ponemus etiam imagines ossa principalia indicantes.

¶ Primo igitur occurrũt duo mẽbra lateraliter locata/q̃ ab humeris usq; ad extremitatem digitorũ: Magnę manus a Gal. sunt uocatę: hęc mẽbra de presenti tres habent partes. *Magnae manus tres ptes.*

¶ Prima pars a superiori incipiendo cõmuniter dicit̃ adiutoriũ: supra quod est spatula/q̃ etiã ab aliquibus ponit̃ i magna manu. *Prima pars adiutoriũ/supra qd̃ est spatula Brachiũ Cubitus.*

¶ Sub prima parte adiutoriũ dicta: est secũda dicta brachiũ: & inter has est iunctura dicta cubitus: cõmuniter tamen brachium a multis sumitur pro prima & secũda parte antedicta.

¶ Sub secũda est tertia pars: parua manus dicta: & ista ẽ proprie manus/ab emanãdo dicta/quia ab ista parte fere omnia artifitia emanãt. Inter istã & secũdã: est una iunctura ex pluribus ossibus cõposita/dicta arabice Raseta: & Ascam/& gręce Carpus. *Parua manus & uñ manus. Raseta: ascbã Carpus.*

¶ Istis notatis/excoriabis totã cutẽ magnę manus cũ diligentia a collo usq; ad digitorũ extremitates/& uidebis primo uenã Basilicã. i. Regiã/antiqui ante Arist. istam uenã uocabãt Iecorariã: & adhuc seruat illud nomen/quia cõmuniter dicitur uena hepatis: dicitur etiam Ascelaris/seu Axillaris/quia ut supra patuit in Anatomia uenarum: hęc uena transit per Ascellam. *Uena basilica Regia. Iecoraria: Hepatis. Ascelaris. Axilaris.*

¶ Est enim Ascella locus ille utrinq; cõcauus/qui est infra humeros: in parte laterali inter supremã partẽ pectoris & supremũ adiutorii/qui quia in respirabilis est: in multis grauiter olet. minime enim euẽtatur teste Aristo. i proble. in his locis est notabilis pars carnis glãdosę: quę suscipit cordis aliqua excremẽta: sicut & carnes quę sunt circa inguina: & in collo circa guidez nõ multũ distantes ab auribus/quę suscipiunt supfluitates hepatis: & cerebri: & ista loca uocantur emulctoria cordis/hepatis & cerebri. Istę ẽt carnes sunt stragulũ magnis uenis circa ipsas locatis. *Ascella qd & pp qd grauiter olleat. Emultoria.*

¶ Hęc uena Ascellaris & basilica dicta: descẽdit per iterius & inferius brachii cũ arteria sibi sotia usq; ad certã distantiam: deinde *Locus basilicae.*

ſola uena notabiliter manifeſtatur circa iūcturā cubiti in parte in
trinſeca:& ibidē phlebotomaꝛ:& cōfert principaliter morbis pe/
ctoris/q uia īmediate eſt unita uenis nutriētibus ſuas partes. Baſilica phle botomata ad qd cōferat.

A collo uero p exterius ab humeris ad iſtā iuncturā: p adiuto
rium tranſit una uena:dicta ſpatularis/humeralis/& cephalica:q̄ Spatularis. Humeralis. Cephalica.
etiā circa iuncturā cubiti phlebotomaꝛ/quę principaliter confert
morbis capitis/& colli/quia īmediate unitur uenis guidez.

Inter iſtas eſt una uena trāſuerſaliter tēdēs ab una ad aliam/a
quibus ſuſcipit indiferēter ſanguinē:hęc uocaꝛ nigra/cōis:& me Nigra cōis media.
dia/qa euacuat a mēbris capitis:& pectoris/& cōſequēter a tota
ſuprema parte:qua mediante euacuat etiam ab inferioribus.

Et cephalica ut plurimū ſola directe deſcēdit:uſq; ad paruam
manū/inter indicē & pollicē/& uocatur ab Albucaſi/& a Raſi:
& etiā a me:uera funis brachii:& a Cauliaco/& a Canamuſali:di Funis brachij. Cephalica ocularis.
citur cephalica ocularis.Hęc īciſa cōfert capitis morbis: propter
colligātiā cū cephalica prędicta:& etiam propter directionē.

Baſilica uero:etiā ſola:deſcēdendo fere uſq; ad manū p iterius
& īferius/obliquatur uerſus exterius circa paruam manum/quę
emittit a ſe ramos inter minimū:& annularem digitum/& hęc in
ciſa euacuat a pectore:baſilica prędicta mediante.

Inter iſtas duas uenas paruę manus: ſunt ut plurimū rami ali/
qui inter indicem & medium: & inter mediū & annularem/qui
inciſi ſtant loco uenę cōmunis: ſed ramus/qui eſt inter indicem Uena cōis in manu.
& medium:plus participat cum cephalica:& qui eſt inter mediū:
& annularem:plus participat cum baſilica.

A cephalica ſupra cubitū p exterius brachii: deſcēdit una ue/
na a multis etiā funis brachii nominata/q̄ ut plurimū termina/ Alia funis brachij.
tur in uenis p̄dictis a lateribus medii digiti exiſtentibus:& hęc fu
nis brachii nō eſt in uſu phlebotomādi: Poſſet tamen ſecari ne/
ceſſitatis cauſa:& educeret a capite/quia cephalicę eſt cōtinua.

Sępe etiam a uena cōmuni/quę eſt in curuatura cubiti/oritur
unus ramus:qui ſolus abſq; ramo cephalicę prędictę deſcendit in
ter pollicē & indicē: & ideo aliqui dixere iſtū ramū inciſum con
ferre in morbis:in quibus confert uena cōmunis prędicta.

Sępe etiam ab iſta uena cōmuni inter indicem & pollicem nō
deſcendit aliqua uena: & hoc ego pluries notaui/non ſolum in

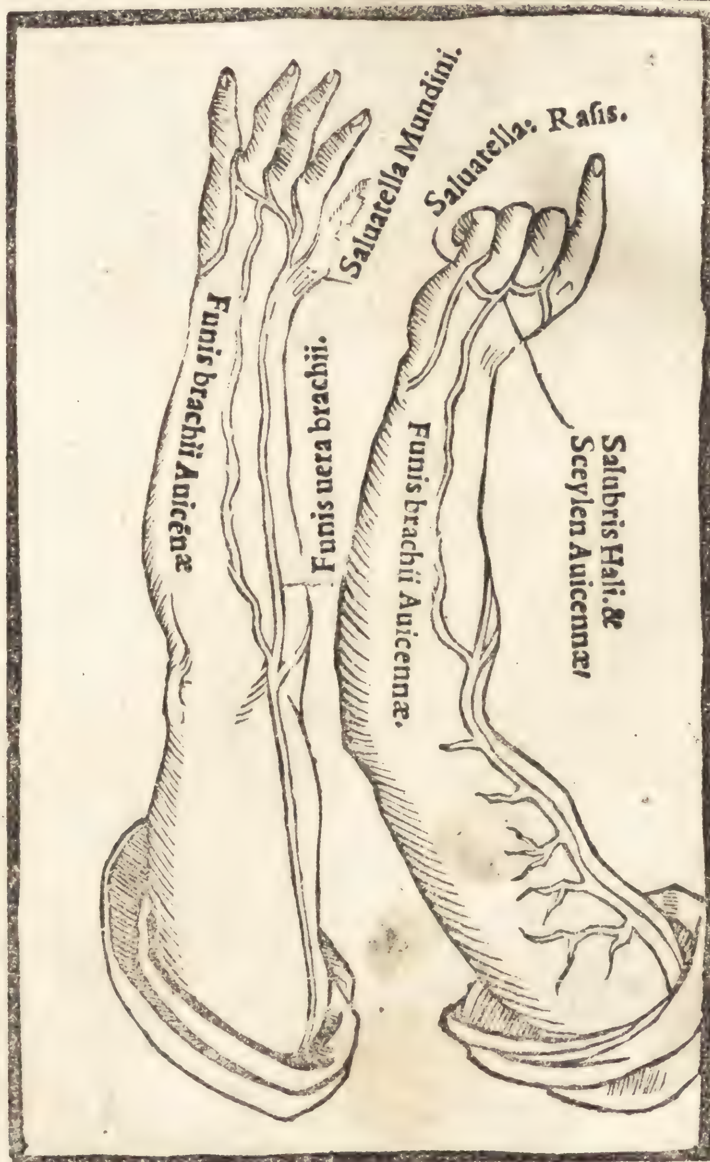
ista/sed in multis aliis uenis:uidi ipsas & etiã arterias uariare sitũ: & in aliquo indiuiduo sui rami sunt deficientes: & in aliquo su/perfluẽtes:& propter hoc (iuditio meo) multi authores sunt di/scordes.

¶ Sępe etiam inter indicem & pollicem / est ramus compositus ex ramo cephalicę:& ramo uenę cõmunis: & tunc euacuat a cõ muni:& a cephalica : & magis a cephalica q̃ a cõmuni : propter maiorem directionẽ. Directio.n.uenarũ ad mẽbra multũ cõfert ad euacuationes:teste Gal.in libro de phlebotomia.

¶ Et hęc de pręsenti sufficant de uenis manuũ ad quas bene in/uestigandas:cõsiderande sunt infraposite imagines:in quibus ui dentur situs & nomina aliqua uenarũ principalium.

¶ Hic vides ĩ vna figura veram funẽ brachij ab humero tẽdere directe vsq; ad indicẽ ⁊ policẽ: q̃ vocat̃ faluatella a Auẽdino in manu parua ⁊ a Dino ⁊ ab Ugone/⁊ a sequacibus sceyle ʒ/q̃ ab Auic. habet̃ ꝑ vno ramo venae cõmũis/⁊ vides in ãbab⁹ figuris q̃liter basilica ẽ i pte domestica brachij/⁊ eã nutrit/⁊ qualiter ab ea obliquatur vnus ramus ꝟsus ptẽ siluestrem manus ꝓpe iuncturã/q vadit iter minimũ ⁊ ãnularẽ/⁊ vocat̃ ascellaris a Gal. ⁊ a sequacibus/q: ẽ ramus ascellaris seu basilicae/⁊ istũ ramũ inter minimũ ⁊ ãnularẽ videbis ĩ subsequẽti figura: vides ẽt ĩ istis duabus figuris/venã cõe ʒ q ẽ ramus inter cephalica ʒ ⁊ basilicã/seu ascellarẽ: ⁊ vides q̃lit̃ a cõi vena vnus ramus ingredit̃ illum ramũ venae cephalice descẽdentis q̃ terminatur iter idicẽ ⁊ policẽ q̃ ab Albucasi dr̃ funis brachij ⁊ etiam ab ãijs vt supra patuit.

¶ In istis fi/guris videt lo cus saluatellae Mūdini/ ꝛ lo cus saluatellae Rasis: ꝛ lo/cus sceylem Auic. ꝛ locus salubris Haly ꝛ locus illius rami basilice q terminat in ter minimū ꝛ ānularē: quaz venam Rasis vocat saluatel lā: ꝛ videt q̄li ter illa vena q̄ dicit funis bra chij ab Auic. terminat c rca digitū mediū i ramo venae q̄ dr sceylē ab Auic. ꝛ salu/bris ab Haly i hac etiā figu ra videt q̄liter vera funis bra/chij est ramus Cephalicae q terminat inter idicē ꝛ polli/cē: ꝛ i istis ve/nis sunt picti ꝛ ēt in alia fi gura aliq ra/mi parui qui disseminant p musculos bra chiorū ꝛ ma/nuū ꝛ ois ve/na nostri cor/poris hēt il/los/q tādē ter minát ad ca/pillares vēas: ꝛ q̄uis q̄libet vena in istis fi guris picta nō hēat illos: hoc tñ nihil refert.

Isis uenis saltē in una manu/qa sufficit /oīa sua ossa sunt
u denudāda/cū qbus etiā est uidēda spatula:facta ut ma/ Spatula.
nus ab ipsa sustenteť:& ne adiutoriū alibi cū pectore sit
cōtinuū/qa facilitas opatiōis manuū unius ad alterā destrueret:
& fieret angustatio:& fuit sepata a costis propter suū fortē motū:
& quia sic locata melius tuetur mēbra pectoris uersus posterius:
& fuit lateralis:ne in motu obuiet sphōdylis/ uersus quos est sub
tilis/& lata ut spata:ideo uocať spatula/sua pars uersus adiutoriū Lata vt spa/ta spatula.
est grossa/in capite cuius est certa cauitas pixis dicta/in qua reuo Pixis.
luitur extremitas supior rotōda adiutorii:dicta uertebrum. Vertebrū.

Os spatulę ibidē habet duo additamenta : unū est ad supiora: Forma ossis Spatulae.
& posterius/quod ligať cū furcula supiore pectoris:& uocatur ro
strū corui/cuius iuuamētum est prohibere ne adiutoriū ad supe/
riora de suo moueatur loco:Aliud de dictis additamētis est inte
rius & inferius:quod etiā dislocationē adiutorii prohibet:

Hoc os supra sui dorsum habet substantiam triangulatam:cu/
ius basis est uersus posterius:& sua eminentia est uersus interius:
ne dorsi superficies eleuetur in acutum:& de facili lędatur/in cu/
ius extremitate est carthilago.

Aduerte ꝙ carthilago est duplex/una quę omnino est durior Carthilagō duplex.
osse quacūqꝫ alia parte aīalis:& hęc est ī extremo latiori ossis spa/
tulę:& in pectore & epiglottidi:& etiā alibi in multis locis : & est
etiā una alia carthilago durior ista/quę tñ est mollior osse: & hęc
est in extremitatibus ossiū magnarꝫ iūcturarꝫ/ꝙ ab Aui.uocatur
Alaguahic:hęc imediate hęret substātię ossiū/alia uero carthila/ Alaguahic.
go ī ꝑdictis iūcturis hęret isti Alaguahic: & carthilagini molliori
antedicte postea īmediate hęrent in iuncturis ligamenta/ossa in
uicē ligātia:& hęc optime uidētur in ossibus ultimate decoctis.

Visa spatula uide os adiutorii/quod est maius de ossibus ma/ Os adiutorij
nus/cuius figura est omnibus nota:aliqualiter curua in cuius cō
cauitate:sicut & in aliis multis ossibus est medulla/dicta medul/ Medulla vñ
la:quia est in medio ossium.

Medulla.n.teste Arist.secūdo de ptibus aīaliū : est alimentum Quid sit me/dulla.
sanguineū:& est cōcoctū/cōtentūqꝫ excrementū:& Auic.prima
primi dicit ossa nutriri ab ipsa : & hinc cognoscit artificiosa natu/
ra/quę cū nō habeat semp uenas aptas pro ossibus/in suis poris:
& cōcauitatibus ponit suū alimētū:& si ē etiā supfluitas:ī ipsis po

nit etiã excremẽtũ/cũ nõ habeat aliũ locũ ꝑdictis accõmodatũ.

¶ Extremitas inferior ossis adiutorii duas habet eminentias/qui bus coniũgit duobus focilibus brachii/faciẽdo cũ ligamẽtis forti bus iũcturã cubiti:& in cauitate/q̃ est iter ꝑdictas eminẽtias: in/ gredit̃ extremitas focilis iferioris/quod ẽ maius supiore:q̃ est cur ua/ut iũctura sit firmior/pp quasi cõtinuos/& fortes motus hu/ ius iũcturę/q̃ pp hoc ẽt raro dislocat̃:& si dislocat̃ cũ difficultate i pristinũ gradũ reducit̃. Focilia brachii sũt ẽt ꝯcaua:qa oĩa ossa: uel sunt itra cõcaua uel porosa:ut sint leuia/ne grauẽt corpus.

Cubitus ubi.

Focilia bra/ chij.

¶ Et extremitates istoꝝ fociliũ:& omniũ ossiũ:& iuncturarũ ma/ nus/& pedis/sunt grossiores q̃ in medio/quia in extremis debẽt esse magna ligamẽta/pp iuncturarũ fortitudinẽ:& i medio sunt subtilia:ut cedãt locũ corporibus musculorũ qui necessario pro/ pter multiformes motus/debent esse multi & magni.

¶ Post ossa brachii sunt ossa rasetę/siue carpi/quę sunt octo pro/ pter multitudinem motuum:& etiam propter aliud.

Uola: Pal/ ma: Nomine carẽs.

¶ Postea est parua manus/pars cuius interior sine digitis:uola & palma uocat̃:pars uero ipsius exterior teste Arist. primo de histo. noĩe caret:sua ossa sunt quatuor/excepto pollice/aliis digitis co/ respondẽtia/ex quibus cõponit̃ pecten manus:& procarpũ/seu procarpiũ:& antecarpũ/& metacarpũ:sunt tñ aliqui q̃ uolũt/ꝙ primũ os digiti pollicis sit in Raseta:& ut sic pollex nõ habet nisi duo ossa:& aliqui dicũt/ꝙ primũ os pollicis est i pectine manus.

Pecten ma/ nus. Procarpũ. Procarpiũ. Antecarpũ. Metacarpũ. Pollex. Index. Medius. Medicus Annularis. Minimus Auricularis.

¶ Post pectinẽ sunt digiti:primo est pollex/q̃ habet duo ossa ex/ tra uolã:postea est idex sibi proximus/iuxta quẽ est medius lon/ gior aliis/postea est digitus medicus:& ãnularis dictus:postea est minimus auricularis noĩatus. Hi quatuor habẽt tres iuncturas:& tria ossa:& ẽt pollex iudicio meo hẽt tres iũcturas:& tria ossa/qa ego nõ pono primũ os ipsi seruiẽs/nec i Raseta/nec i pectine.

¶ In intrinseca parte digitorũ est notabilis caro/q̃ est stragulum ossibus/ne lędantur in cõtinuis obuiationibus rerũ durarũ/quas necessario tãgunt in opatiõibus manuũ. A lateribus uero ipsoꝝ est minor caro:& minor in exteriori parte/quia istis partibus nõ obuiant lędentia in suis operationibus sicut intra manum.

Corde digito rum.

¶ Cordę istoꝝ digitoꝝ maxime exteriores ingrediũtur iuncturã suã supius:& quilibet digitus habet cordã/de quibus i ꝑsenti nõ fit sermo/qa nõ possunt uideri/sui musculi quoqꝫ aliq̃ sunt in alto

in brachio locati:& chordę aliquę ad digitos ueniũt a ceruice/ut latius diximus de digito ãnulari in cõmẽtariis super Mũdino.

¶ In magna ergo manu sunt.xxxi.ossa/exceptis ossibus sisamiis: q̃ replẽt aliq̃s iũcturas:& p° ẽ os spatulę/postea os adiutorii:po/stea duo focilia brachii/&.8.Rasetę/&.4.pectinis:&.15.digitorũ. Ossa manus quot sũt & ubi.

¶ In fine ossiũ digitorũ sunt ungues/quarũ iuuamẽta sunt ad decorẽ manus & ad tutelã extremitatis digitorũ: & ad capiẽda minuta:& ungues generãtur ex superfluitatibus:sicut & pili: ideo cõtinue crescũt:etiã mortuo hoĩe:ex p̃dictis patet manuũ substan/tia/situs/numerus/figura:& colligãtia ac sua quãtitas patẽt: sua cõplexio est qualis sunt suę partes. Sua iuuamẽta nõ possunt describi. Sũt.n.organorũ organa:passiões omniũ modorũ patiũtur. Ungues.

¶ De Anatomia Pedum.

U Isis manibus:uide etiã pedes/saltem unũ/qui sufficit in ista sectione: sicut & una manus: pes igitur diuiditur in magnum & paruũ/sicut & manus teste Haly & Gal. & pes teste Haly:habet quatuor partes/prima pars dicitur ancha: Secunda coxa/Tertia crus/Quarta pes paruus. Pes magnus & paruus. Ancha: Coxa: Crus: Pes paruus.

¶ Et primo est ipsius cutis excoriãda undiq̃ a sũmo ad imũ/In pte cuius ĩtrinseca sub cute ab iguinę p coxã descendẽdo:ẽ unus notabilis ramus uenę chilis:q cũ ẽ sub poplite:ut supra diximus: tripartit : unus directe descẽdit p interius usq̃ ad cauillã dome/sticã pedis:& hic uocatur saphena/q in diuersis secatur morbis. Uena chilis tripartit sub poplite. Saphena.

¶ Vnus alter obliquatur uersus exterius p surã & descẽdit ad cauillã syluestrẽ:seu exteriorẽ:& hic uocatur ischiadica/qui secatus ꝯfert dolori ischiadico: & huius bifurcationẽ nõ cognouit Mundinus/nec sui sequaces:& forte qd hic ramus ꝯferti dolori ischia/dico quia aliqui sui rami uniũtur cũ ramis uenarũ nutriẽtiũ musculos & partem exteriorem coxe uersus iuncturam ischiorũ. Ischiadica.

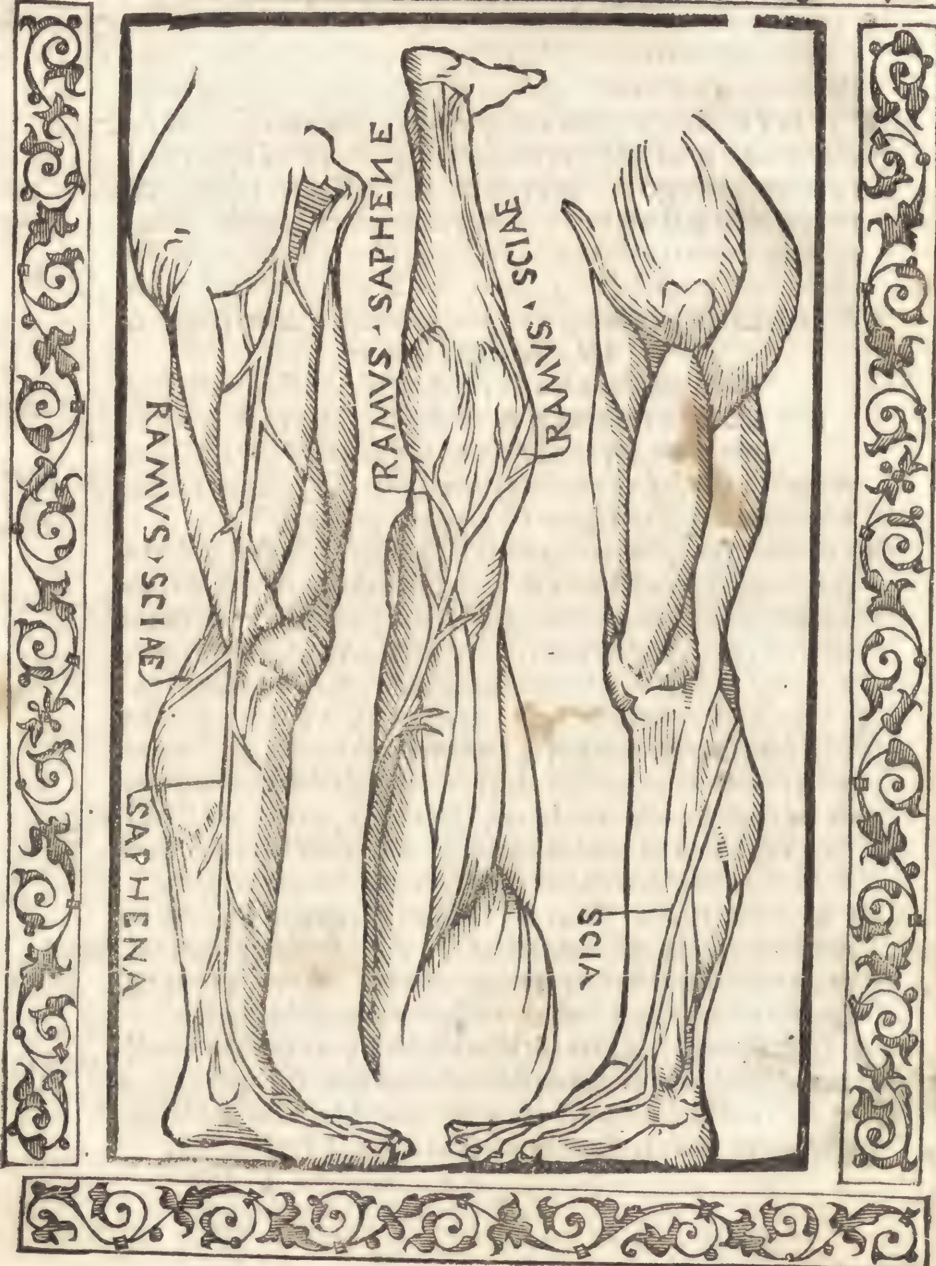

¶ Inter istos ramos ĩ Raseta pedis sunt uenę:utrinq̃ prędictis ramis cões/q̃ interdũ secãtur:maxime si alter istorũ duorũ ante dictorũ nõ repiatur/ꝙ sępe cõtingit/quia ut supra patuit uenę nõ seruant eũdem situm/nec numerũ:nec etiam quãtitatem.

¶ Inter saphenã p̃dictã : et ẽt ischiadicã sub poplite usq̃ ad pedẽ paruũ:descẽdit unus ramus notabilis/qui mediũ tenet iter has: q põt secari loco deffitiẽtię alterũ prędictorũ. In infrascriptis imaginibus uidebis prędictas uenas saltẽ saphenã/et ischiadicã. Uena media.

¶ In istis tri/bꝰ figuris habes omnes venas phleboto mari solitas i pedibus, & in illa figura q̄ ē in medio vi/des qualiter vna vena sa/tis magna ve niens a parte domestica co/xae obliquat descendendo: & sub poplite bifurcatur: cu ius vnus ra/mus vadit p domesticā ptē pedis/seu cru ris: qui voca/tur Saphena vsq; ad pedē paruū. Alter vero ramus vadit per par tem siluestreȝ pedis/ qui vo cat scia/ & isti rami taȝ inte riores q̄ȝ exte riores viden/tur in figuris lateralibus/ q phlebotoman tur circa cauil lā vel circa di gitos pedū.

Isis uenis pedis:musculi sunt remouēdi totaliter ab ossi/
u bus/sicut & i manuū sectione factū est pp eādē causam:
notādo circa īguina illā carnē glādosam:q̄ ē emulctoriū hepatis:iuxta quā trāsit ramus p̄dictus uenę chilis descendentis a quo fiunt saphena & ischiadica uena:& in tali carne imbibūtur materię superfluentes hepati:ut alibi diximus. Emulctoriū hepatis.

¶ Remotis musculis remanent pedis ossa:quorū a supioribus primo occurrens: dicitur os anchę/quod os utrinq; est unum: hęc duo ossa in posteriori parte/uniūtur firmissime ossi sacro seu ossibus Alhouius. In pectine uero se inuicem iungunt: Et tam ante q̄ retro:hęc duo ossa nutu dei aperiūtur in partubus: & propter partum hęc ossa sunt magis curua & ampliora in fœmina q̄ i mare:& hęc ossa quatuor habent nomina/ante uocātur ossa pectinis/penis/pubis/& femoris: & ad partem posteriorem uocantur ossa anchę:& ad superiorem & anteriorem uocantur ossa iliū: & Alharthapha/& ad inferiorem in loco in quo est concauitas pixis dicta/in qua ingreditur caput ossis coxę/superius rotondum uertebrum dictum/uocātur ossa ischia & acceptabulum. Os Anchae. Ossa pectinis penis/pubis: femoris. Ossa anchae Ossa Iliū. Albartapha. Ossa ischia. Aceptabulū.

¶ Istis duobus ossibus ancharū in parte posteriori adiacent nates/a nitendo dictę:& sessus a sedēdo/in istis partibus caro est dēsior/q̄ in cęteris mēbris/ne premente corporis molle ossibus prę matur: & istę partes secundum aliquos habent colligantiā cum toto:ideo dicunt uentosas/& sanguisugas ibidem applicitas esse uicarias phlebotomię/& sunt obtusi sensus quia parum neruee sunt: & pręstant inter alia iuuamēta requiem corpori sedendo: tuentur etiam Anum a frigore/& sunt ad decorem abscōdendo locum excrementorum. Nates. Sessus.

¶ Post istud os seu ossa anchę sequitur os coxę/lōgum/interius plicatum:& exterius cōuexū:& grossum maius omni alio corporis osse/uacuū/ut sit leue/in quo est medulla/sicut & in aliis magnis ossibus:& iūctura inter istud os & os āchę/uocat̄ ischia:istud os habet duo additamēta supius/& duo iferius: sed supiora sunt maiora/quorū unū ingreditur prędictū pixidē ossis anchę:in cuius cētro p̄ter alia ligamēta/cū uno ligamento cordoso/rotūdo: & duro:firmissime unitur:ne de facili dislocetur. Os coxae.

¶ Et sua additamēta iferiora iūgūtur duobus focilibus cruris:in parte quoq; anteriori/est os planū rotundū Rotula dictū:& hęc Rotula.

omnia ossa inuicē ligātur firmissime p ligamēta : & hęc iunctura uocatur Genu/cuius pars posterior uocatur poples.

Genu.

❡ A Genu ad paruū pedē est crus/cuius pars anterior crea dicit & posterior sura / in ista parte sunt duo ossa prędicta / q̄ uocātur focilia:arūdines/colla/tibię & cāne. Ista duo focilia differūt quātitate:nā in domestica pte/locatū est longius & grossius illo/quod locatur in syluestri/& minus nō cōiūgitur cum osse coxę/sed infra genu iheret magno focili/ut ipsū tortificet/& rectum teneat.

Crus/Crea Sura. Focilia:Arū/dines. Colla: Tibiae/Cannae.

❡ Ista duo focilia uersus inferius terminātur ad unū os pedis parui/qd ē satis grossum ab Aui.noiatū os Cahab : ad latera cuius pdicta duo focilia faciūt illā eminentiā utrinq; q̄ cauillę dicūtur: & ex his omnibus constituitur maior iuncturarū pedis parui.

Os Cahab. Cauillae.

❡ Pes etiā habet cōcauitatē inferius/& cōuexū supius/qd dicit mons & altum pedis : & totus pes cōponitur ex multis ossibus: quorū primo occurrens est os cahab predictum : sub quo est os calcanei/quod stando est uersus inferius decliue/ ante os cahab: est unum os dictum nauiculare/deinde sunt quatuor ossa rasetę: quibus uersus exterius unitur unum os sisaminum/deinde sūt.5. ossa pectinis pedis : postea sunt.14.ossa digitorum: i iūctura media pollicis uidentur etiam duo ossa sisamina sic dicta/quia assimilantur granis sisami.

Mons Altū pedis. Os cahab. Os calcanei. Nauiculare. Quatuor ossa rasete. Os Sisamiū Quinq; ossa pectinis. Quatuordeci ossa digitorum.

❡ Et cordę extēdētes digitos incipiūt in crea/& ipsos cōtrahentes sunt i plāta pedis/q̄ cordę cū suis musculis non possunt bene uideri nisi in corporibus in aqua eliquatis/uel in sole exsiccatis.

❡ In extremitate ossiū digitorū sunt etiā ungues/quarū iuuamēta sunt ea/quę in manibus/hoc excepto.s.q nō sunt pro capiendis minutis:Ex ante habitis uisa est pedum substantia/In quibus etiā sunt carthilagines/Albaguahic: & ēt Arterię/sicut in manibus. Suus situs/figura/quātitas/colligantia/& numerus patent. Sua complexio est qualis complexio mēbrorum organicorum. Sua iuuamēta sunt mutare locum/& portare superiora ad libitū animę/pro ut possunt. Passiones omnium modorum patiuntur. Sequūtur figurę musculorum & ossium.

Ungues.

¶ Hec est fi/
gura q̄ assi/
mulatur homi
ni excoriato a
cute: in qua vi
dētur figurae
musculoꝝ ex/
teriorū partis
anterioris ho/
minis/ per quas
iuuātur medi
ci in cogno. cē
dis capitibus:
ꝛ etiā ptibus
medijs muscu
lorū: vt inde
meli⁹ possint;
prognostica/
ri vulnera vl/
cera ꝛ aposte
mata/ ꝛ vt ēt
sciāt facere se/
ctiones vlcerū
ꝛ vulnerū: ꝛ
alias chirurgi
cales operatio/
nes absq; lae/
siōe cordarū:
quae sūt in ca
pitibus prae/
dictorum mu
sculorum.

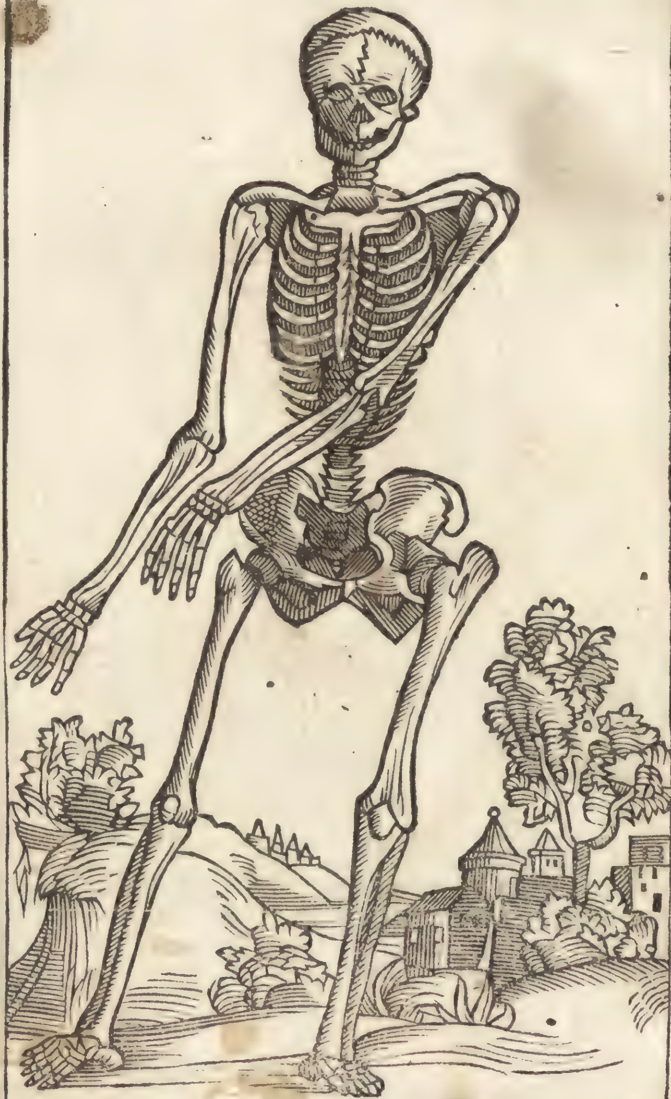
¶ In hac figura vidētur musculi exteriores laterales & partim posteriores corporis humani/ a qbus medici reddūtur cauti in pgnosticandis apostematibus: vlceribus & vulneribus: & in sectionibus: & in alijs operatiōibus chirurgicalibus.

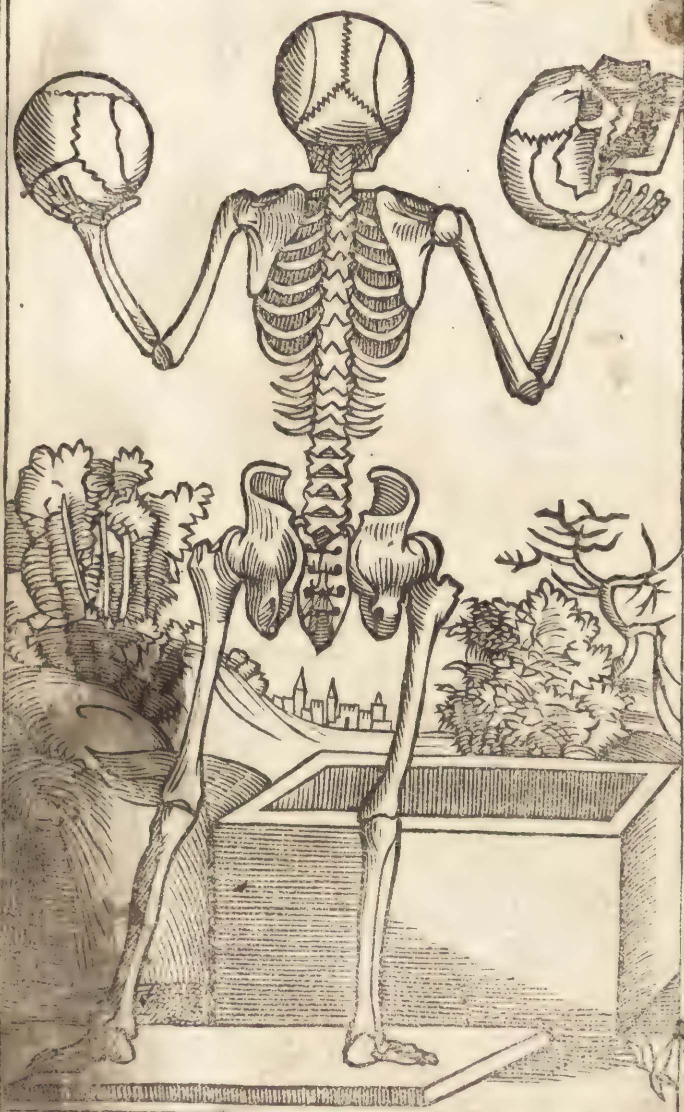

¶ Haec est fi/
gura:in qua a
tergo videtur
omnes musculi
sub cute im/
mediate loca/
ti:quae prae/
stat iuuamen/
ta praenarra/
ta/ medicis/ et
iste figure etiã
iuuant picto/
res in linean/
dis mẽbris.

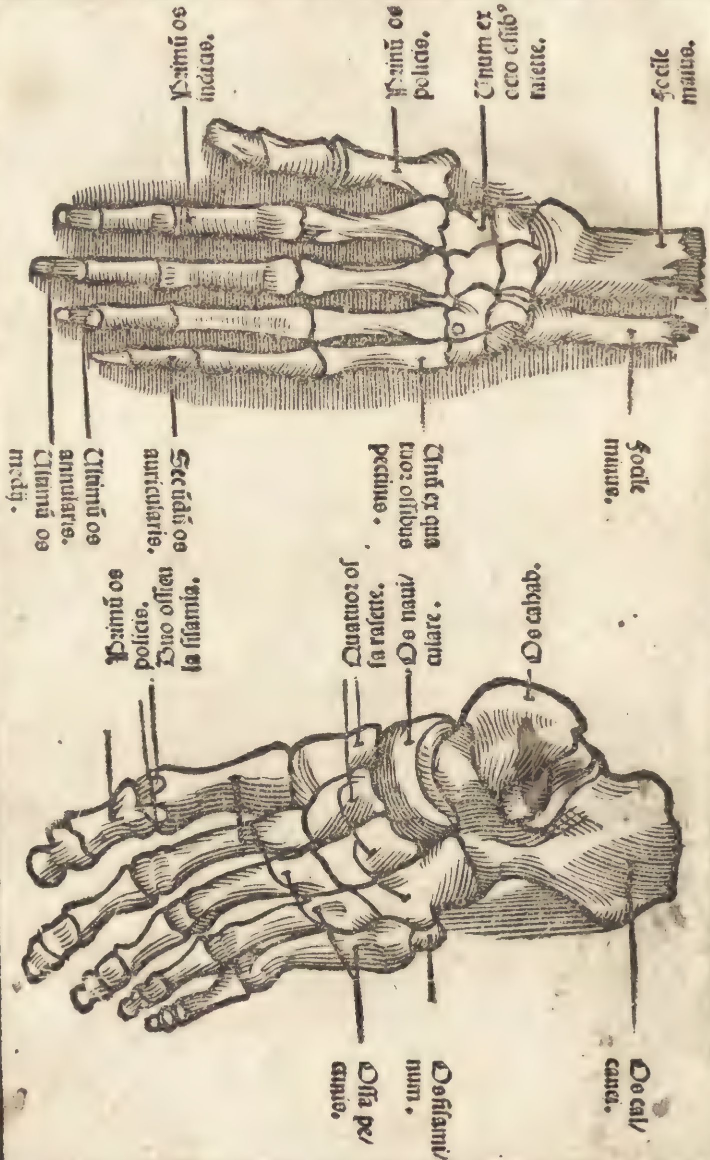
¶ In ista figura videtur forme/ ⁊ situs: ⁊ etiaȝ numerus verus omnium ossium corporis humani: exceptis ossibus capitis/ ⁊ etiã ossibꝰ dorsi/ quorum iuncture omnes non possunt videri nisi in corporibus decoctis vel exsiccatis in cemeterijs.

¶ In iſta figu
ra videt̃ oſſa
par̃s poſterio/
ris dorſ/ vidẽ
tur ẽt due cal/
ue/i quaꝝ dex
tra videt̃ coro
nalis cõmiſſu
ra/q̃ ẽ i pte ſu
priori/videt̃ ⁊
ſagittalis/ q̃ ẽ
i medio/ vide
tur etiã lãbde
cõmiſſura/q̃ ẽ
in pte iferiori:
a lateribus ẽt
videt̃ due cõ
miſſure a me
ſupra noiate i
anatomia cra
nÿ/q̃ ſunt ſu/
pra cõmiſſu/
ras ſq̃moſas
exiſtẽtes ppe
aures:ſed iſte
ſunt fere iſenſi
biles / a ſini/
ſtris eſt alia
calua/ in qua
videat̃ mãdi/
bule/⁊ ps cõ/
miſſure coro/
nalis / ⁊ due
cõmiſſure iſra
ſagittalem ad
vnũ latus exi
ſtentes / ⁊ vi/
det̃ vnũ os de
duobus oſſi/
bus paris/qd̃
eſt a regione
oculi ſeu ab
oſſe dictũ po/
mũ faciei ten
dens per latũ
capitis verſus
aurem.

¶ Hēs in hac figura nume/rū/formā/situm ossiū ma/nus ⁊ pedis. In manu sūt extremitates duoꝝ fociliū brachij ⁊ octo ossa rasette/⁊ quatuor pecti nis/⁊ quinde/cim digitorū.

¶ In pede ha bes os calca/nei/ ⁊ os Ca/hab/⁊ os Na uiculař/⁊ qua tuor ossa raset te/⁊ quqꝫ os/sa Pectinis/⁊ ossa quatuor/decim digito/rum.

Qum humani corporis sectionē publice ut sit haberemus:& nōnulli discipulorū (ut moris est inter ipsos nato liuore) per iocū atq; risum, caput pudēdaq; subripuissent: Parthenius amenissimo ingenio iuuenis:Inde nactus Argumentū:hęc lusit.

¶ Plutonis & Harpagi dissecti Dialogus.

Plu. ANte meum quę nam uersatur imago cubile,
Vulnere continuo dissita:trunca caput:
Hanc procul in barathri furię torquete tenebras,
Horrida ne elisios terreat umbra deos.
Nanq; ego uix tali correptus membra pauore
Hinc uidi alciden ducere in astra canem:
Nec mihi deiphobi tam sęua occurrit imago:
Cęsa aurem,& nares:depopulata manus.
Illa nihil contra:(neq;.n:producere uocem
Os ualet abscissum) se tamen usq; mouet:
Fare age,& hanc dixit pro tēpore suscipe linguam:
Quę tibi tam dirum sors tulit exitium:
Incipit illa,silent suspenso pectore manes:
Quorum uix fuerat regia tanta capax.
Har. Harpagus,a,uulgo dictus,quia furta placebant:
Lignorum ascendi pulpita mœsta trium.
Inde ubi perfregit laquei compressio guttur:
Artubus,e,nostris maxima facta nota est:
Protinus hoc miserum medici petiere cadauer:
Inq; schola acceptum constituere sua.
Stipantur denso subsellia plurima cœtu:
Quorum unus gladios telaq; acuta parat.
Illicet abdomen districta nouacula scindit: Abdomen.
Quattuor inq; sinus dissilit una cutis. Cutis.
Detegitur nullo constructum pancreon osse: Pancreon.
Et peritonei bractea pāniculi: Peritoneon.
Omentum posthęc succedit tegmen,& intra Omentum.
Intestina sacer iam penetrat gladius.

Rectum. Apparet primo repletum stercore rectum:
Colum. Scrutari at colum palma secunda fuit.
Caecum. Hic manibus cęcum gaudet tractare cruentis:
Duodenum. Quodqꝫ decem in digitos tenditur atqꝫ duos.
Ilion Ieiunū. Ilion inspiciunt alii/at ieiunia lenti
Parca cibi longa sustinet ille mora:
Lacteo. Fit uia ui/lactes tolluntur/qua solet ire
Sanguis/& albenti est semita nota chilo.
Folle dehinc stomachus magnum turgescit in orbem:
Stomachus: ꝛ sua forma. Visitur hęc maurę forma cucurbitulę.
Lien. Cernitur hinc nigri quadrata figura lienis:
Iecur. Illinc sanguineo finditur ense iecur.
Uesica bilis. Cui bilis uesica hętens monstratur/& ambos
Renes. Dispare quę renes limite ueua subit.
Uretra. Vnde duplex intrans uesicę in claustra meatus
Urina. Fert lotium/& salsę pondere turget aquę.
Uasa seminis Seminis inde capax uas ferro aperitur utrunqꝫ:
Podex. Hispida dehinc olidi podicis antra patent:
Uene emoroidales. Quaqꝫ uehunt nocuos constricta meacula fluxus
Sanguinis/& prauo pondere membra leuant:
Nec satis illud erat uentris laniasse recessus:
Aqualiculus. Et uersasse caui scrinia aqualiculi:
Pectus. Pectoris effringunt costas/teretesqꝫ lacertos:
Costa. Pleura. Ne grandem nequeat pandere pleura sinum:
Cordis tres Diuiditur trinum moles dein cordis in antrum:
ventres. Vnde fluit sanguis/spiritus unde fluit:
Uena in cor. Dextrum uena tenet/sed lęuo arteria pendet
Arteria i cor. E latere/hęc ramos spargit/& illa suos.
Precordia siue Metaphrenum. Suspenso uellunt gladii pręcordia ductu:
Hęc de tutela nomina mentis habent.
Mediastin⁹. Hinc mediastini reseratur tela profundi:
Gula Guttur Quęqꝫ cibum ac uocem semita bina uehit:
Pulmo. Qui trahit alterno cęlum spiramine pulmo
Scinditur in tenues illico particulas:
Dorsum Nucha. Scinditur & dorsum/neruosaqꝫ uertebra:culus
Exiliit latebris multa medulla cauis.

Brachia/crura/pedes/corio nudantur adempto: Brachia/crura/pedes.
Vix tali periit marsia supplicio.
Forte caput quidā/pendens & ab inguine mēbrum:
Atq; pia testes surripuere manu.
Scilicet immunis quota pars a uulnere ut esset:
Prestarentq; boni christicolę officium:
Plu. At non ante tibi placidas inuisere sedes
Fas erit/& stygios cymbula adire lacus:
Quā caput/& gemino iunctum cum teste priapum
Ad solium referas nil remorate meum:
Har. Quare agite/o/iuuenes mitissima pectora/iam iam
Quę mihi nunc desunt reddite membra precor:
Reddite/& in solo componite cuncta sepulchro
Viscera/dum stygias cernere detur aquas.
Post rapite/& uestros q̄primum uertite in usus:
Siue istis dominę concilietur amor:
Seu penitas terrę iuuet explorare cauernas:
Vnde aurum possit/fuluaq; gēma legi:
Seu tali libeat medicamine sumere pennas:
Aetheraq; alarum findere remigio.
Har. Respuitis mea uerba: adero/noctuq; dieq;:
irat⁹. Et uario somnos phasmate disiiciam.
O utinam tali mulcteris perfide pœna:
Si cęlebs/capitis muneribus careas.
Sin coniunx penam amittas ut coniuge męcha
Mutere in tetrum fronte furente caprum.

¶ Auctor Lectoribus.

MEns est adhuc aliqua alia de Anatomia & de Arte medica emittere/sed ineuitabilis alterius negotii culpa/huic operi finẽ imposui/in quo multa pro cõi Anatomia necessaria/discipulis nostris donauimus:de cuius fine laudetur:qui trinus et unus est/quẽ humillimę obsecro/ ut me ad maiora dirigat:& qui nõ est cõtẽtus de his:recurat ad nostra uberrima:super Mundini Anatomia comẽtaria. Valete in Domino candidi Lectores:quos semper ambimus ac ueneramur/iterũ Valete.

IMmortaliũ est non errare/nõ falli:quo circa si qua errata reperies/mortalibus ascribito/lingua sepę peruertit animũ & scriptura effugit oculos/scitis quid trãscriptores/qd pressores/& quomodo scribũt ac ꝑmũt/Recognito igitur toto uolumine/alicuius momẽti errata (tum trãscriptoris/tũ impressoris incuria) hic posita sunt:Multa tamen mala ortogrophia/inuersas/deficientes/ ac superfluẽtes literas/punctuationes labeculasq; obmisi/quas uiri docti agnoscẽt emẽdabũtq;. Valete.

In carta.z.ubi legit̃ stomacosa/legendũ stomachosa & sic semp.
In car.tertia: prima uniuersalis/lege prima uniuersalia/ibidẽ/spiritalia/lege spiritualia. In car.4.& uena portę:lege uena porta:& sic semp in nominatiuo/ibidẽ hypocõdriũ/lege hypochõdrion & sic semp/ibidẽ pitonion/lege pitoneon & sic semp/ibidẽ sphõdili/lege sphõdyli uel spondyli & alibi sic semp/ibidẽ acrophalũ lege acrõphalos. Carta.io.asclitis:lege & rectius ascitis/ibidem hoc intestinũ sacus & cetus dictum/lege semper cecũ intestinũ.
Carta undecima/clisterizãdi/lege clysterizãdi/& sic semp cũ.y.
Carta.iz.dodedactilon/lege dodecadactylon/ & sic semper.
Carta.13.nutritur a uena portę/lege porta. Carta.15.pyluron: lege pyloron/ibidem colericas/lege cholericas/& sic semp cũ ch.
Carta.16.sciatica/lege & rectius ischiadica/ibidem dyabrosis/lege diabrosis/& ibidẽ/a dya.lege a dia.& ibidẽ/& brosis seu rosis/lege tãtũ/& brosis/& depone seu rosis/& ibidẽ/Rixis/lege & rectius Rexis/& ibidẽ:q̃ incisio iterp̃tat̃/lege q̃ ruptio interp̃tatur.
Carta.ig.qua mediãte urinã/lege urina/ibidẽ asclitis lege ascites.

Carta.19. cõponitur oscheũ/lege oscheos. Car. 20. agro naturę: lege agrũ naturę.f.in matrice/lege in matricẽ. Car.21.ragadas lege ragades. Car.22.cotilidones/lege cotyledones.
Car.26.nec in dẽtibus nec in cornibus lege nec in dentes/nec in cornua. Car.27.condron lege chondros. Car.28.proper lege propter. Car.30.a medicis habetur/lege habentur. Car.34.laringa lege larynx/& ita ubiq;. Car.35.fragitides/lege sphragitides/& ita ubiq;/& ibidẽ/& ab aliquibus Gula licet male/licet secundũ aliquos male. Car.37.q̃ cerebri centrũ ex eodẽ nutriũt: lege quo cerebri centrũ nutritur. Car. 38. & in forti squinãtia & ĩ acuto asmate/lege & rectius ĩ forti synãge & ĩ acuto asthmate.
Car.39.tendũt uersus epyglottim/lege epiglottida/& ibidẽ epiglottis/lege epiglottidis/& sic semp/& ibidẽ laringã lege larynga/& ibidẽ/aperationes/lege operationes. Car.40.icteritiã/lege icteron/& ibidẽ herisipellas/lege erysipelas. Car.42. p accident/lege per accidens. Car. 3 .cinodẽtes lege cynodentes.
Car.45.epiglottis/lege epiglottidis/& sic semper in genitiuo.
Car.46.lingua & epiglotti lege epiglottidi. Car.49.in epiglotti/lege in epiglottide/& sic semper. Car.50.epiglottis subito descẽdendo/lege epiglottide subito descẽdẽte. Car.51.quod gręci cephale/lege cephalen.ibidẽ/craneũ/lege craniũ/& sic alibi sẽp.
Car.52.cimiteriis/lege cœmeteriis. Car.53. miringã/lege meninga/ibidem miringa/lege meninx. Car.68.deficiẽtie alterũ:lege alterius/ibidem qui uocatur scia/lege ischiadica.

¶ Si qua etiã preter hęc mẽdosa lector inuenies/quę properãtes oculos nostros subter fugerint/ea quoq; pro tuo iuditio emendabis:iterum Vale.

Index Rerũ dignarũ cura / q̃ hoc uolumine cõtinẽtur.

B

C

Finis.

Hic finiũt Vberrime ac breues/Isagogę Anatomices:diligẽtius q̃ antea figuratę: Authore Eximio Artiũ ac Medicinę Doctore Dño.M. Iacobo Berengario Carpensi:Regii Lepidi:seu Lingobardię:ac Bononię ciue:Chi/rurgiã ordinariã in Almo Bononiẽsi Gymnasio docente: addito Plutonis & Harpagi dissecti dialogo/authore Parthenio Foroiuliẽsi Carpi amicissimo. Anno uirginei partus.1523. Sub die.xv. Iulii.

Impressum & nouiter reuissum Bononię:per Bene/dictum Hectoris Bibliopolam Bononiensem.

REGESTVM.

A.iiii.B.iiii.C.iiii.D.iiii.E.iiii.F.iiii.G.iiii.H.iiii.I.iiii.K.iiii.

R.e.

Carpi
Isagoge
1523